

**WÓJT GMINY
JANÓW PODLASKI**

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
GMINY JANÓW PODLASKI**

UWARUNKOWANIA

21 - 500 Biała Podlaska
Plac Szkolny Dwór 28
[0-83] 342-00-36, fax 342-00-38

BIAŁA PODLASKA, 2004 r.

WÓJT GMINY JANÓW PODLASKI

**BIURO PROJEKTOWE
„arch – dom”
W BIAŁEJ PODLASKIEJ**

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
GMINY JANÓW PODLASKI**

UWARUNKOWANIA

**ZAŁĄCZNIK NR 3
Do Uchwały Nr XIX/219/2005
Rady Gminy Janów Podlaski
z dnia 28 lutego 2005 r.**

SPIS TREŚCI

1. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy Janów Podlaski.....	7
2. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy Janów Podlaski – analiza SWOT.....	8
3. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju.	11
3.1. Położenie fizjograficzne gminy.....	11
3.2. Struktura przyrodnicza gminy.	11
3.3. Zasoby i walory środowiska przyrodniczego.....	12
A) Budowa geologiczna.	12
B) Rzeźba terenu.	12
C) Warunki wodne.	13
Wody powierzchniowe.	13
Wody podziemne.	14
D) Surowce budowlane.	15
E) Warunki glebowe i szata roślinna.	16
Dane ogólne.	16
Tereny rolnicze.	16
Użytki zielone.	20
F) Tereny leśne.	21
3.4. Biosfera.....	21
A) Flora.	21
B) Fauna.	22
C) Warunki klimatyczne.....	23
Temperatura powietrza.	24
Wilgotność względna.....	24
Mgły.....	25
Opad atmosferyczny.	25
Wiatry.	25
3.5. Ochrona prawna środowiska	25
A) Obszary objęte ochroną prawną.	25
B) Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu”.....	26
C) Rezerwat przyrody „Łęg Dębowy”.	28
D) Pomniki przyrody.....	29
4. Zagrożenia środowiska	32
4.1. Zagrożenia naturalne	32
4.2. Zagrożenia antropogeniczne	32
4.3. Obszary zalewowe	34
4.4. Odporność środowiska na degradację.....	35
A) Odporność gleb	35
B) Odporność wód.....	36
C) Odporność lasów	36
5. Zanieczyszczenie poszczególnych elementów środowiska	36
5.1. Zanieczyszczenie powietrza	36
5.2. Zanieczyszczenie wód	38
A) Zanieczyszczenie wód powierzchniowych	38
B) Zanieczyszczenie wód podziemnych	39
5.3. Zanieczyszczenie gleb.....	40
6. Elementy rozwojowe gminy – uwarunkowania.....	40

6.1. Baza ekonomiczna.....	40
6.2. Warunki życia.....	42
A) Mieszkalnictwo.....	42
B) Usługi.....	42
Administracja.....	42
Kultura.....	42
Obiekty sakralne.....	43
Usługi i handel.....	43
Sport i rekreacja.....	43
Pomoc społeczna.....	43
Usługi inne.....	44
6.3. Turystyka i wypoczynek.....	44
6.4. Demografia.....	45
A) Stan istniejący.....	45
B) Przyrost naturalny.....	46
C) Aktywność zawodowa.....	46
D) Zatrudnienie.....	47
6.5. Rolnictwo.....	47
A) Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju rolnictwa.....	47
B) Użytkowanie gruntów i struktura własnościowa.....	47
6.6. Infrastruktura techniczna.....	52
A) Komunikacja.....	52
Komunikacja drogowa.....	52
Komunikacja kolejowa.....	55
B) Gospodarka wodno-ściekowa.....	56
Zaopatrzenie w wodę.....	56
Odprowadzenie ścieków.....	57
Gospodarka wodno – ściekowa w przemyśle.....	58
Usuwanie nieczystości stałych.....	59
C) Elektroenergetyka.....	60
D) Gazyfikacja.....	60
E) Telekomunikacja.....	60
F) Ciepłownictwo.....	61
7. Uwarunkowania kulturowe.....	61
7.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków.....	68
7.2. Obiekty ujęte w ewidencji dóbr kultury woj. lubelskiego.....	71
7.3. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane na terenie gminy Janów	
Podlaski.....	78
7.4. Cmentarze.....	88

**Zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dn. 27 marca 2003r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
Dz. U. Nr 80, poz. 717 z 2003 r.
sporządzającym „Studium” jest Wójt Gminy.**

**Wójt Gminy Janów Podlaski:
mgr Jacek Hura**

Studium zostało opracowane przez:

**BIURO PROJEKTOWE „arch – dom” Sp.j.
PLAC SZKOLNY DWÓR 28
21 – 500 BIAŁA PODLASKA
tel. (083) – 342 – 00 – 36, fax. (083) 342 – 00 – 38**

w składzie:

- ♦ **generalny projektant:**
  - **mgr inż. arch. Henryk Dołęgowski - upr. urb. 812/89**
- ♦ **zespół generalnego projektanta:**
  - **inż. Ryszard Suchora**
  - **mgr inż. arch. Agnieszka Cajgner**
  - **mgr inż. arch. Anna Dawidziuk**
  - **inż. Andrzej Dłużewski**
  - **mgr inż. Roman Kopytiuk**
  - **mgr inż. Marek Kulhawczuk**
  - **mgr inż. Ryszard Żebrowski**

1. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy Janów Podlaski.

Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju wynikają z warunków otoczenia gminy. Tworzą one zestaw szans i zagrożeń gminy rozpatrywanych w sferze gospodarczej i społecznej, a także w uwarunkowaniach geograficzno – przyrodniczych wraz z istniejącym zagospodarowaniem i infrastrukturą techniczną.

Zestawienie obrazuje poniższa tabela:

Czynnik rozwojowy	
Szanse	Zagrożenia
Położenie	
- przygraniczne położenie - położenie przy drodze wojewódzkiej Siedlce- Terespol	
Rolnictwo	
- bliskość chłonnego rynku Wschodniego - przystąpienie do UE	- brak polityki rolnej Państwa - ograniczona możliwość sprzedaży produktów rolnych
	- brak rynku pracy na obszarach wiejskich (instytucji i usług około rolnych)
Przedsiębiorczość	
- dobre tempo wzrostu gospodarczego - dynamiczny rozwój małych i średnich przedsiębiorstw - wzrastające zainteresowaniem inwestorów krajowych i zagranicznych obszarami atrakcyjnymi pod względem jakości środowiska i turystyki	- realne zagrożenie obniżenia dochodów ludności i ich siły nabywczej - słabo rozwinięte otoczenie instytucji pracujących na rzecz przedsiębiorców
Infrastruktura techniczna	
- dostęp do funduszy strukturalnych - dogodne połączenie komunikacyjne z przejściem granicznym w Terespolu	- niedobór środków finansowych na modernizację dróg - skomplikowana procedura pozyskania środków z funduszy strukturalnych
Potencjał ludzki	
- znaczne zasoby siły roboczej - wzrastające zapotrzebowanie na wykwalifikowaną kadrę - aktywność i przedsiębiorczość znacznej liczby społeczeństwa	- ujemne saldo migracyjne - brak powiązania systemu edukacji z rynkiem pracy - proces starzenia się ludności
Finanse	
- możliwość korzystania z funduszy strukturalnych z UE	- zbyt dużo zadań nałożonych na samorząd w stosunku przekazywanych środków finansowych - skomplikowane procedury pozyskania środków z funduszy celowych (strukturalnych) - niski udział gminy w dochodach budżetu państwa

2. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy Janów Podlaski – analiza SWOT.

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju wynikają z zasobów, zjawisk, zdarzeń i procesów tkwiących w samej gminie. Tworzą one zestaw mocnych i słabych stron gminy rozpatrywanych w sferze gospodarczej, ekologicznej, technicznej i społecznej.

Zestawienie obrazuje poniższa tabela.

Czynnik rozwojowy	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dobre warunki do produkcji zdrowej żywności • dobre warunki do hodowli bydła mlecznego • duża produkcja żywności • aktywność rolników i ich następców w poszukiwaniu pozarolniczych, źródeł dochodów np. agroturystyka • możliwość przekazywania gospodarstw następcom • kreatywność i pracowitość rolników • stałe powiększanie gospodarstw rolnych • stadnina koni sp. zo.o. – jako producent mleka porównywalny z krajami UE 	<ul style="list-style-type: none"> • ukryte bezrobocie na wsi • dekapitalizacja sprzętu rolniczego • brak możliwości zbytu wyprodukowanych produktów rolnych • niskie dochody rolników • rozdrobnienie gospodarstw rolnych • niewystarczająca infrastruktura techniczna w sołectwach • mała lesistość gminy • niewystarczająca ilość instytucji wspierających rolnictwo.
Turystyka i rekreacja	
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne warunki środowiska przyrodniczego i kulturowego (Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu”, malowniczy krajobraz, rezerваты przyrody obecne i projektowane, duża ilość cennych zabytków kultury • Stadnina Koni – znana na całym świecie z hodowli i aukcji koni arabskich • dogodne połączenie komunikacyjne gminy • Nadbużański Szlak rowerowy • stacja wodna • ścieżka przyrodniczo-ekologiczna • deszczochrony (wiaty) umożliwiające obserwację widokową przyrody • wzrost zainteresowania turystyką • sprzyjające warunki do uprawiania wędkowania • działalność Stowarzyszenia Agroturystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • podobna atrakcyjność sąsiednich gmin • konkurencja na rynku usług agroturystycznych • brak zagospodarowania pod względem rekreacyjnym zalewu „Kozioł” • niewystarczająca promocja turystyki gminy • niska świadomość ekologiczna mieszkańców • brak restauracji w Janowie Podlaskim • brak sklepu z pamiątkami związanymi z Janowem i gminą Janów Podlaski • nieestetyczne zagospodarowanie siedlisk o ogródków przydomowych • brak wyznaczenia w planie zagospodarowania przestrzennego terenów pod zabudowę lotniskową • brak Gminnego Punktu Informacji Turystycznej

Zabudowa mieszkaniowa	
<ul style="list-style-type: none"> • zachowanie zorganizowanych zespołów zabudowy o dużych walorach urbanistycznych (osada Janów Podlaski, Wygoda) • jednolity charakter istniejącej zabudowy 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoka liczba mieszkań komunalnych • dekapitalizacja komunalnego zasobu mieszkaniowego gminy • wprowadzenie zabudowy „nowoczesnej” w budownictwie wielorodzinnym zakłócającym harmonię otoczenia
Infrastruktura techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> • wysoki stopień zwodociągowania gminy • wysoki stopień telefonizacji gminy • gminne wysypisko odpadów komunalnych • duża rezerwa terenu na wysypisku odpadów komunalnych • znaczna rezerwa przepustowości gminnej oczyszczalni ścieków • szale publiczne • sprawny wywóz odpadów stałych mieszkańców sołectw 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca sieć kanalizacyjna w Janowie Podlaskim • zły stan techniczny gminnej oczyszczalni ścieków • brak kanalizacji w Starym Pawłowie • niewystarczająca ilość chodników • brak drogi do Woroblina • niewystarczająca ilość dróg utwardzonych • zła nawierzchnia na istniejących drogach utwardzonych • zły stan techniczny mostu na rzece Czyżówka • brak sieci wodociągowej w Woroblinie, Kol. Polinów i zabudowach rozproszonych • brak drogi utwardzonej do wysypiska śmieci • brak selektywnej zbiórki odpadów stałych • brak kanalizacji na terenach wiejskich (oczyszczalnie przyzagrodowe) • nieprawidłowa gospodarka ściekowa na terenach wiejskich (nieszczelne szamba) • konieczna modernizacja odcinków sieci wodociągowej (wymiana rur azbestowych na PCV) • niewystarczająca liczba kotłowni olejowych i brak gazyfikacji

Komunikacja	
<ul style="list-style-type: none"> • położenie osady Janów Podlaski i wsi Werchliś, Błonie, Ostrów przy drodze wojewódzkiej • wystarczająca gęstość dróg publicznych • dogodne połączenia PKS terenu gminy z 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom bezpieczeństwa ruchu (niebezpieczne skrzyżowania, brak chodników, słaba widoczność, niewystarczające oznakowanie dróg • zbyt mało nawierzchni ulepszonych dróg
Infrastruktura społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze zarządzany dowóz dzieci do szkół • wystarczająca opieka przedszkolna • wystarczająca sieć szkół • wykwalifikowana kadra nauczycielska • dobry technicznie stan szkół (Szkoly Podstawowej w Janowie Podlaskim i Gimnazjum Publicznego) • sprawnie działający Ośrodek Pomocy Społecznej • dobrze działający Gminny Ośrodek Kultury w Janowie Podlaskim, Wiejski Dom Kultury w Nowym Pawłowie • atrakcyjne oferty imprez kulturalnych Gminnego Ośrodka Kultury w Janowie Podlaskim i WDK w Nowym Pawłowie • dobrze funkcjonujący i wyposażony NZOZ • dobrze wyposażony gabinet rehabilitacji • zapewniona dzieciom i młodzieży szkolnej opieka pielęgniarek szkolnych (szkoły prowadzone przez gminę i powiat) • dobrze działający Gminny Klub Sportowy „Janowia” • znaczna aktywność Stowarzyszenia Przyjaciół Janowa Podlaskiego • rozpoczyna działalność Gminne Centrum Informacji (w celu aktywizacji bezrobotnych głównie młodych) • utworzenie od września w Janowie Podlaskim przez PUP punktu rejestracji bezrobotnych 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczona możliwość aktywności zawodowej na terenie gminy • brak miejsc pracy dla bezrobotnych • znaczne zubożenie społeczeństwa (ok. 20,9 % korzystających z pomocy społecznej) • niewystarczające przystosowanie obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych (bariery architektoniczne) • niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy • niewystarczająca świadomość ekologiczna wśród dzieci i młodzieży • brak hali sportowej na potrzeby dzieci i młodzieży szkół całej gminy • brak nauczycieli do nauki języka niemieckiego • trudne warunki nauczania w szkole podstawowej w Błoniu (łączone klasy) • niewystarczające działania profilaktyczne w zwalczaniu patologii społecznych (głównie alkoholizmu) • brak środków finansowych na remont i modernizację GOK • brak odpowiedniej bazy lokalowej i wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w GOK • zły stan techniczny budynku Gminnego Ośrodka Kultury • ograniczone możliwości organizowania imprez kulturalnych ze względu na brak odpowiedniej bazy • zły stan techniczny świetlic wiejskich oraz brak odpowiedniego wyposażenia

Gospodarka finansowa gminy	
<ul style="list-style-type: none"> wysoki wskaźnik wydatków inwestycyjnych duża aktywność organów gminy w poszukiwaniu źródeł finansowania inwestycji infrastrukturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> niskie wydatki z budżetu gminy na gospodarkę odpadami

3. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju.

3.1. Położenie fizjograficzne gminy.

Gmina Janów Podlaski, wg Kondrackiego (1978) położona jest na wschodnim krańcu Nizy Środkowoeuropejskiego, we wschodniej części Podprovincji Niziny Środkowopolskie, w Makroregionie Nizina Południowopodlaska. Północna, nadbużańska część gminy, znajduje się w granicach mezoregionu Podlaski Przełom Bugu, natomiast część środkowa i południowa przynależy do mezoregionu Równina Łukowska.

Podlaski Przełom Bugu stanowi dolina rzek, która począwszy od ujścia Krzny w kierunku północnym wcina się w podnoszący się teren. W rejonie wsi Bubel i Łukowiska krawędź doliny osiąga 60 m wysokości. Dolina Bugu stosunkowo szeroka przy ujściu Krzny, zwęża się znacznie w odcinku przełomowym.

Równina Łukowska położona w widłach rzek Bugu i Krzny wznosi się na wysokość 170-190 m. n.p.m. i charakteryzuje się stosunkowo urozmaiconą rzeźbą. Sieć wodna zaznacza się tu dość wyraźnie. Doliny cieków są szerokie, podmokłe, a krawędzie dolin są wyraźnie wcięte w terenie.

3.2. Struktura przyrodnicza gminy.

Struktura przyrodnicza gminy przedstawia się w następujący sposób:

- użytki rolne zajmują 9 983 ha, co stanowi 73,9 % powierzchni gminy, z tego na grunty orne przypada 6 809 ha, sady – 85 ha, łąki – 2 114 ha, pastwiska – 8975 ha,
- lasy i zadrzewienia 2 486 ha (18,4 %),
- wody 190 ha (1,4 %),
- nieużytki 94 ha (0,7 %).

3.3. Zasoby i walory środowiska przyrodniczego.

A) Budowa geologiczna.

Obszar północnej części woj. lubelskiego leży w obrębie prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej, w której wyróżnia się podrzędne jednostki tektoniczne: od północy obniżenie podlaskie, na południu wyniesienie Sławatycz. Powierzchnia stropowa platformy zbudowana jest z archaicznych zmetamorfizowanych skał krystalicznych, na których zalegają osady paleozoiczne i mezozoiczne z ciągłą pokrywą kredy w stropie. Utwory kredowe przykryte są utworami trzeciorzędowymi, występującymi na przeważającym obszarze z wyjątkiem wąskich rynien udokumentowanych koło Łosic i Janowa Podlaskiego, gdzie na skutek niszczącej działalności wód płynących zostały zerodowane do kredy. Utwory trzeciorzędowe to przede wszystkim morskie utwory oligocenu i środkowe utwory miocenu. Miąższość utworów trzeciorzędowych maleje w kierunku wschodnim, osiągając w Terespolu i okolicach od kilkunastu do ok. 30 m. Czwartorzęd reprezentowany jest przez osady zlodowaceń południowopolskiego i środkowopolskiego. Osady te są pochodzenia lodowcowego i wolnolodowcowego, występujące w postaci glin zwałowych, kemów, ozów i sandrów oraz rzecznych. Charakterystyczną cechą osadów czwartorzędowych jest duża zmienność miąższości (od kilkunastu metrów do ok. 150 m), rozprzestrzenienia i wzajemnego ułożenia poszczególnych typów osadów, należących do różnych pięter stratygraficznych. Udokumentowane wierceniami obniżenia podłoża podczwartorzędowego występują w rejonach Janów Podlaski - Cieleśnica - Neple.

B) Rzeźba terenu.

Teren całej gminy ma charakter średnio falistej równiny. Rzeźba terenu jest mało zróżnicowana. Różnice wysokości względnej dochodzą do 35 m. Na obszarze gminy dominuje płaskorówninny typ rzeźby terenu, który zajmuje około 77% jej powierzchni. We wsiach Werchliś i Błonie napotyka się większe zróżnicowanie terenu, lekkie zaś we wsiach: Romanów, Bubel Stary, Bubel Łukowska, Bubel Granna, Buczyce Stare i Pawłów Stary. Na terenie gminy można wyróżnić trzy główne jednostki geomorfologiczne:

- dolina Bugu z tarasem zalewowym i nadzalewowym;
- wysoczyzna morenowa ze strefą moreny czołowej, z licznymi zagłębieniami wytopiskowymi;
- równina akumulacyjna położona w południowej części gminy.

Taras zalewowy zbudowany jest głównie z piasków średnioziarnistych przykrytych osadami facji powodziowej – piaszczystymi mułami i piaskami pylastymi. Względna wysokość nad poziom rzeki wynosi od 1 do 2 m. Występujące tu starorzecza są wypełnione w dużym stopniu gruntami organicznymi (torfy, namuły, gytie).

Taras nadzalewowy zbudowany jest głównie w formie ostańców wznoszących się około 5 metrów nad poziom wody w rzece. Budują je cokoły tarasów madowych ze starorzeczami wypełnionymi gruntami organicznymi lub rudą darniową. Tarasy te często zwydmione, np. w okolicy Pieczysk i Woroblina.

Wysoczyzna morenowa zajmuje znaczną część obszaru gminy na południe od doliny Bugu. Są to wzgórza moreny czołowej poprzecinane obniżeniami powytopiskowymi zaadoptowane przez małe współczesne ciekі – Czyżówkę i Krzywulę.

Równina akumulacyjna zajmuje nieznaczną powierzchnię gminy i występuje w części południowej i południowo – wschodniej. Obszary te są zbudowane przeważnie z piasków różnoziarnistych z lokalnymi wkładkami glin zwałowych i mułków. Na powierzchni lokalnie występują zagłębienia wytopiskowe wypełnione gruntami organicznymi. Woda gruntowa zalega na głębokości 3 – 8 m.

Najstarszymi osadami, które ukazują się na powierzchni są margle i kreda pisząca kompanu górnego i mastrychtu dolnego. Odsłaniają się one koło Kornicy, Rudki, Zieni, Bachorzy i Sewerynowa.

Strefa moren czołowych stanowi lokalny dział wodny między dopływami Krzyny i Bugu i w niej znajdują się źródła wszystkich strumieni płynących na południe, północny wschód i zachód. Erozja wsteczna rzek : Krzywuli i Klukówki z dopływami doprowadziła do zniszczenia i wymięcenia osadów czwartorzędu i trzeciorzędu, a odsłonięciu osadów kredy. Między Krzywulą i Krzymoszycą występuje płaska wysoczyzna morenowa, zbudowana z gliny zwałowej, natomiast w części na wschód od Krzywuli, rzeźba terenu związana jest głównie z bryłowym rozpadem lądolodu. Występują tu liczne wzgórza i wały kemowe, którym towarzyszą rozległe zatorfione obniżenia typu wytopiskowego oraz nieliczne moreny martwego lodu.

C) Warunki wodne.

Wody powierzchniowe.

Teren gminy Janów Podlaski położony jest w zlewni Bugu i odwadniany bezpośrednio przez tą rzekę oraz dopływające ciekі i rowy. Bug stanowi północną i częściowo wschodnią

granice gminy. Jest rzeką dotychczas nie uregulowaną i tzw. "dziką" co powoduje, że zarówno szerokość jej koryta i głębokości jest znacznie zróżnicowana. Na wysokości wschodniej ściany rezerwatu przyrody "Łęg Dębowy", główny nurt rzeki przechodzi po stronie terenu gminy powodując podmywanie brzegu rzeki z polskiej strony.

Przez teren gminy przepływają rzeki: Czyżówka o długości 25,4 km i przepływie przy ujściu do Bugu $0,66 \text{ m}^3/\text{s}$, Krzywula, uchodząca do Czyżówki o przepływie $0,17 \text{ m}^3/\text{s}$ oraz Ciek „C” o długości 6,0 km i przepływie $0,19 \text{ m}^3/\text{s}$ przy ujściu do Bugu. Wody płynące zajmują powierzchnię 153 ha. natomiast wody stojące 45 ha – są to dwa zbiorniki na Krzywuli – Zaborek o pow. 8,40 ha oraz Kozioł liczący 8,6 ha, a także starorzecza w dolinie Bugu.

Czyżówka jest jednym z najmniejszych dopływów Bugu. Jest to rzeka o krętym biegu. Posiada zróżnicowane stanowiska piaszczyste i żwirowate z bystrym nurtem, jak również zamulone zakola o leniwym przepływie wody. Roślinność jest dobrze rozwinięta, występują tu: rdestnice, moczarka, grążel żółty, strzałka wodna, a przy brzegu mozga trzinowata, jeżogłówka, tatarak i inne. Rzeka uchodzi do Bugu za pośrednictwem rozległego starorzecza. W Czyżówce zanotowano 19 gatunków ryb, najliczniejszy jest jelec, a następnie: szczupak, płoć, kielb, krap, ukleja, śliz i miętus. W okresie lata spotkać można narybek kilku gatunków karpiowatych, głównie kleń, boleń, leszcz i inne.

Wody stojące w gminie Janów Podlaski zajmują 45 ha. Zbiorniki wód stojących stanowią liczne starorzecza Bugu, o różnym stopniu zachowania. Zbiornikami wodnymi o charakterze retencyjnym są: Zalew "Kozioł" na przedmieściu Janowa Podlaskiego od strony Białej Podlaskiej o powierzchni 8,6 ha lustra wody i zalew "Zaborek" o powierzchni 8,4 ha lustra wody zlokalizowany na południe od Janowa Podlaskiego w dolinie rzeki Krzywuli. Niewielką liczbę zbiorników wodnych uzupełniają naturalne lub sztuczne "oczka wodne", śródpolne i śródleśne. Na gruntach torfowych, np. w dolinie Czyżówki, występują torfianki, pozostałości po eksploatacji torfu.

Wody podziemne.

Warunki hydrogeologiczne w osadach trzeciorzędowych kształtują się w zależności od miąższości tych osadów i ich wykształcenia litologicznego. Zwierciadło wód trzeciorzędowych jest z reguły napięte i stabilizuje się przeważnie kilka metrów poniżej powierzchni terenu.

Występowanie wód w utworach czwartorzędowych, przewidzianych do ujmowania studniami wierconymi jest na głębokościach 30-50, 60 i 120 m. Użytkowe warstwy

wodonośne zbudowane są z utworów żwirowo piaszczystych, posiadających miąższości od kilku do kilkudziesięciu metrów. Zwierciadło wody swobodne występuje rzadko. Wiąże się z pierwszym poziomem wodonośnym, jaki jest przewidziany do ujęcia w dolinie Bugu na północny wschód od Janowa Podlaskiego. Wody artezyjskie w omawianym terenie występują raczej sporadycznie. Ciśnienie tych wód ponad powierzchnię terenu nie przekracza na ogół 1,0 m. Zostały one stwierdzone w rejonie Sarnak, Łosic, Janowa Podlaskiego i Białej Podlaskiej.

W rejonie Janowa Podlaskiego warunki hydrogeologiczne są bardzo dobre. Spodziewane wydajności z pojedynczej studni wynoszą ponad 60 m³/h.

W dolinie Bugu, gdzie brak jest otworów hydrogeologicznych zaleca się poprzedzanie każdorazowo lokalizacji studni badaniami geofizycznymi.

Wody czwartorzędowe i trzeciorzędowe nie wykazują między sobą istotnych różnic pod względem jakościowym. W zasadzie każdorazowo należy liczyć się z koniecznością odżelaziania.

Jak wynika z budowy geologicznej omawianego terenu użytkowe warstwy wodonośne zarówno czwartorzędowe jak i trzeciorzędowe występują na ogół na znacznej głębokości, pod dużym nakładem utworów nieprzepuszczalnych, bądź słabo przepuszczalnych. Stanowi to naturalną ochronę wód przed zanieczyszczeniem. Jedynie w rejonie doliny Bugu użytkowa warstwa wodonośna występuje płytko i należy zwrócić szczególną uwagę na właściwą lokalizację studni i zachowanie odpowiednich stref ochrony sanitarnej.

D) Surowce budowlane.

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 7 obszarów złóż kruszywa naturalnego. Do największych należą:

- Bubel Stary – szacunkowe zasoby 2 412 tys. ton,
- Bubel Granna – szacunkowe zasoby 172 tys. ton,
- Buczyce Stare – szacunkowe zasoby 325 tys. ton.

Istniejące złoża znajdują się w granicach Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”.

Strefa ta wykazuje zasobność w żwiru i pospółki. Złoża te charakteryzują się małą grubością płatów kruszywa oraz zaburzeniem morfologii spągu. Zawierają też liczne przewarstwienia osadu drobnoziarnistego. Ponadto złoża surowców naturalnych, głównie żwiru i piasku występują w sołectwach: Werchliś, Peredyło, Janów Podlaski, Klonownica.

- Czynny punkt eksploatacji kruszywa znajduje się w miejscowości Bubel Granna.

E) Warunki glebowe i szata roślinna.

Dane ogólne.

Obszar gminy Janów Podlaski, wg IUNiG w Puławach, należy pod względem warunków przyrodniczych produkcji rolnej w przeważającej części do regionu glebowo rolniczego Łosicko – Janowskiego, natomiast północno - wschodnia część gminy – pas wzdłuż rzeki Bug należy do regionu Terespolskiego.

Gleby regionu Łosicko – Janowskiego wykształciły się z utworów wolno-lodowcowych, glin zwałowych i pyłów osadzonych na glinie. W większości są to gleby pseudobielicowe, o kwaśnym lub bardzo kwaśnym odczynie i zróżnicowanym uwilgotnieniu. Zima jest tutaj chłodniejsza i wcześniejsza niż na pozostałym obszarze. Pokrywa śnieżna zalega dłużej.

Gleby regionu terespolskiego to w większości piaski zaliczone do typu czarnych ziem, o bardzo korzystnych warunkach wilgotnościowych, oraz mady bardzo zróżnicowane pod względem składu mechanicznego i przydatności rolniczej.

Gmina Janów Podlaski zajmuje ogólną powierzchnię 13 500 ha, w tym lasy i zadrzewienia 2 486 ha, co stanowi 18,4 % powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują 9 983 ha co stanowi 73,9 % powierzchni gminy, natomiast grunty orne zajmują powierzchnię 6 809 ha co stanowi 45,1 % powierzchni gminy.

Tereny rolnicze.

Na terenie gminy Janów Podlaski występują głównie gleby kompleksu 5 i 6-go, z dużym udziałem 3 i 4-go kompleksu.

Największą wartość rolniczą posiadają gleby 2, 4 i 5 – go kompleksu rolniczej przydatności. Stanowią one ok. 48 % gruntów ornych gminy. Wymienione gleby podlegają ochronie przed użytkowaniem nierolniczym i są wskazane do intensyfikacji produkcji rolnej.

Gleby 6, 7 i 9 kompleksu rolniczej przydatności są glebami mało zasobnymi w próchnicę o wadliwych stosunkach wodnopowietrznych i dające bardzo niskie plony. Gleby tych kompleksów można przeznaczyć bez większych strat dla rolnictwa pod budownictwo lub zalesić.

Największą wartość rolniczą na terenie gminy posiadają gleby zakwalifikowane do 2-go kompleksu - pszennego dobrego rolniczej przydatności gleb. Do kompleksu pszennego dobrego zaliczamy gleby nieco mniej urodzajne jak do kompleksu 1-go. Przeważnie są to gleby zwężlejsze i cięższe do uprawy lub, gdzie poziom wód gruntowych

może ulegać pewnym wahaniom, okresowo gorzej przewietrzane albo okresowo wykazujące słabe niedobory wilgotności. Do kompleksu tego zalicza się również niektóre gleby lekkie, lecz tylko takie, które z natury swojej są glebami pszennymi. Na glebach kompleksu 2-go udają się wszystkie rośliny uprawne, lecz otrzymanie odpowiednio wysokich plonów zależne jest od wysokości nakładów i od przebiegu pogody. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby te zaliczane są przeważnie do klas IIIa i IIIb.

Gleby 2-go kompleksu przydatności rolniczej zajmują niewielką powierzchnię i znajdują się we wsi Buczyce Stare, Pawłowa Stary i Jakówki

Gleby kompleksu 3-go - pszenno wadliwy zajmują bardzo małą powierzchnię. Występują w pojedynczych, rozproszonych konturach.

Do 4-go kompleksu żytniego bardzo dobrego (pszenno - żytniego) rolniczej przydatności gleb zaliczone zostały najlepsze gleby wytworzone z pyłów wodnego pochodzenia całkowite i przeławiczone piaskami, pseudobielicowe z małymi plamkami brunatnych. Są to gleby lekkie do uprawy mechanicznej o gorszych właściwościach fizycznych i chemicznych od gleb kompleksów pszennych 1 i 2 (płytszy poziom próchniczny, gorsza struktura, mniejsza zawartość składników pokarmowych, silniejsze odwapnienie, gorsze warunki termiczne i powietrzno - wodne).

Są to jednak gleby, z których znaczna część po uzyskaniu wysokiej kultury może przejść do kompleksu pszenno, natomiast przy niedostatecznej uprawie i nawożeniu zachowują słaby stopień kultury i bardziej opłacalna jest uprawa żyta, ziemniaków i innych roślin o niezbyt wysokich wymaganiach. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby te zaliczane są do klasy IIIa, IIIb i IVa.

Gleby 4-go kompleksu przydatności rolniczej znajdują się głównie we wsiach: Bubeł Stary, Pawłów Sary, Pawłów Nowy, Jakówki, Romanów, Klonownica Mała, Klonownica Młyn, Nowinki, Janów Podlaski, Błonie.

Gleby kompleksu 5-go żytniego dobrego (żytnio - ziemniaczanego) obejmuje gleby bielcowe i brunatne oraz mady wytworzone z pyłu wodnego, piasków gliniastych, często pylastych średnio głęboko zalegających na przepuszczalnym podłożu lub glinie, lekkie do uprawy mechanicznej.

Są to gleby bardziej wrażliwe na suszę w różnych okresach wegetacji roślin i często uboższe w składniki pokarmowe. Gleby te są mniej sprawne, lecz nadanie im cech wysokiej kultury niezbyt trudne. Wysokie dawki nawozowe powodują wzrost roślin uprawnych, jednak zwyczajka plonów trwa krótko, gdyż gleby tu zaliczane często nie zachowują na dłuższy czas nadanej im sprawności. Na glebach tego kompleksu nieźle plony mogą dawać rośliny

uprawne o niezbyt wysokich wymaganiach, a wysokość plonów obok nawożenia w głównej mierze zależy od ilości i równomierności opadów. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby 5-go kompleksu zaliczone są do klasy IVa i IVb.

Gleby 5-go kompleksu przydatności rolniczej głównie znajdują się we wsiach: Bubel Stary, Bubel Łukowisko, Jakówki, Romanów, Polinów, Janów Podlaski, Wygoda, Werchliś, Kajetanka, Woroblin, Błonie.

Do kompleksu 6-go żytniego słabego (żytnio-ziemniaczanego) zaliczono gleby o lekkim i bardzo lekkim składzie mechanicznym, wytworzone z piasków gliniastych płytkich i średnio - głębokich oraz piasków słabogliniastych. Mogą tu być zaliczane i inne gleby zwięźlejsze, lecz płytkie na przepuszczalnych podłożach, lub o luźnych wierzchnich poziomach średnio-głęboko zalegające na zwięźlejszych podłożach (glinach, pyłach, itp.). Należą do tego kompleksu gleby nadmiernie przepuszczalne i przewiewne, okresowo suche, często w czasie wzrostu roślin, słabo strukturalne i próchniczne, oraz ubogie w składniki pokarmowe. Nadanie cech wysokiej kultury jest trudne i wymagają one ciągłego nawożenia organiczno - mineralnego.

Dobór roślin uprawnych jest tu bardzo ograniczony, a wysokość plonów uzależniona jest obok nawożenia głównie od ilości i rozkładu równomiernego opadów atmosferycznych w czasie wzrostu roślin.

W klasyfikacji bonitacyjnej gleby 6-go kompleksu zaliczane są do klasy IVb i V.

Gleby 6-go kompleksu przydatności rolniczej głównie znajdują się we wsiach: Pawłów Nowy, Bubel – Granna, Łukowiska, Buczyce, Klonownica Mała, Klonownica Młyn, Janów Podlaski – Zaborek, Ostrów, Błonie.

Do kompleksu 7-go żytniego najslabszego (żytnio - łubinowego) zaliczono gleby wytworzone z piasku luźnego i słabogliniastego zalegających na przepuszczalnych podłożach. Gleby te są ubogie w składniki pokarmowe (jałowe), dla użytkowania rolniczego suche w okresie wegetacji roślin.

Większe kompleksy takich gleb w przyszłości powinny ulec zalesieniu. Mniejsze kompleksy użytkowane winny być rolniczo, na których zalecane jest uprawianie żyta, łubinu i seradeli na zielony nawóz. Miejscami ekonomiczna może być również uprawa tytoniu.

W klasyfikacji bonitacyjnej gleby 7-go kompleksu zaliczane są do klasy V i VI.

Gleby 7-go kompleksu przydatności rolniczej występują na terenie gminy Janów Podlaski w bardzo małych ilościach.

Do kompleksu 8-go zbożowego pastewnego mocnego zostały zaliczone czarne ziemie wytworzone z piasku gliniastego mocnego pylastego, położone w obniżeniach terenu

i wykazujące dużą okresową podmokłość. Są to gleby wykazujące cięższy skład mechaniczny, podobnie jak gleby kompleksów pszennych, lecz z uwagi na podmokłość zawodne i wymagające odpowiedniego doboru roślin, które znoszą większe nawilgotnienie gleby.

Na glebach tego kompleksu należy przewidzieć przemienne użytkowanie z roślinami pastewnymi (trawami, koniczyną i lucerną), oraz stosować więcej zasiewów jarych.

Są to gleby dość żyzne, lecz o niedostatecznym stopniu kultury. Uprawa mechaniczna jest często utrudniona przez nadmierne nawilgotnienie gleby i wymagają zabiegów zmierzających do poprawy stosunków powietrzno - wodnych. W klasyfikacji bonitacyjnej takie gleby zaliczane są do klasy III b - V.

Gleby 8-go kompleksu przydatności rolniczej głównie znajdują się we wsiach: Werchliś, Jakówki.

Do 9-go kompleksu zbożowo - pastewnego słabego zaliczane są gleby lekkie, nadmiernie uwilgotnione, podobne do gleb kompleksów żytnich, tylko z uwagi na okresową podmokłość wymagają innego doboru roślin uprawnych. Gleby te najczęściej występują w obniżeniach, gdzie okresowo poziom wód gruntowych jest zbyt wysoki, na których należy uprawiać mieszanki zbożowo - pastewne o niższych wymaganiach. W klasyfikacji bonitacyjnej takie gleby zaliczane są do klasy IVa, IVb, V i VI.

Gleby 9-go kompleksu przydatności rolniczej głównie znajdują się we wsiach: Werchliś, Ostrów.

Pokrywa glebowa gminy to głównie utwory lodowcowe – gliny zwałowe, piaski i osady pyłowe oraz utwory fluwiogłacjalne.

W centralnej i północnej części gminy występują gleby bielcowe silnie zakwaszone (pH 3 – 4,5). Charakteryzują się one małą zawartością próchnicy, małą zwięzłością i nadmierną przepuszczalnością. Zaliczane są do V i VI klasy bonitacyjnej. W środkowym odcinku Czyżówki oraz na całej długości Komarenki występują mady piaszczyste i piaski rzeczne. Mają one słabo kwaśny lub kwaśny odczyn. Mady lekkie użytkowane są głównie jako łąki i pastwiska. Wartość użytkowa mad waha się od III do IV klasy bonitacyjnej. Jako trwałe użytki zielone wykorzystywane są także gleby murszowo – torfowe i murszowo – mineralne oraz utworzone z glin i pyłów naglinionych. W niektórych odcinkach dolin rzecznych występują czarne ziemie. Są one słabo alkaliczne i cechują się małą przepuszczalnością.

Typy gleb przedstawia tabela:

klasa bonitacyjna	powierzchnia [ha]	udział %
I	-----	-----
II	60	0,44
III	1600	11,85
IV	5628	41,69
V	3127	23,16
VI	800	5,93
pozaklasowe	2285	16,93

Struktura bonitacyjna gleb.

Podsumowując – w obrębie gminy przeważają gleby średnie (klasa IV a i IV b). Są to dobre gleby żytnio – ziemniaczane, częściowo pszenno – żytnie.

Najlepsze gleby (III a, III b, IV a) posiadają Jakówki, Stary Pawłów i Peredyło. Najwięcej gleb najsłabszych (V – VI klasa) znajduje się na terenie sołectw Bubel - Granna, Błonie, Werchliś i Kajetanka. Mapa glebowa – Schematy Nr 11, 11A.

Użytki zielone.

Większość użytków zielonych wytworzona jest na torfach głębokich lub średniogłębokich, część natomiast położonych dalej od cieków powierzchniowych na glebach wytworzonych z pyłów i piasków wodnego pochodzenia. Występujące na terenie gminy użytki zielone zaliczone są do kompleksu 2z (średniego) i 3 z (słabego).

Łąki zaliczone do kompleksu 2z mają zwarte zadarnienie i dają plony traw o wysokiej jakości paszowej. Stosunki wodne na użytkach tego kompleksu są uregulowane w sposób zadowalający systemem rowów otwartych.

Użytki zielone zaliczone do kompleksu 3z mają z zasady wadliwe stosunki wodne. Część z nich okresowo jest nadmiernie uwilgocona, a część z nich posiada stale za wysoki poziom wód gruntowych. Posiadają one słabe zadarnienie z przewagą traw o słabej wartości paszowej.

Większe obszary użytków zielonych głównie znajdują się we wsiach: Bubel Stary, Buczyce Stare, Janów Podlaski, Romanów, Ostrów, Woroblin.

F) Tereny leśne.

Lasy zajmują - łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi - 2486 stanowi 18,4% powierzchni gminy. W większości są one rozdrobnione i stanowią niewielkie kompleksy leśne. W południowej części gminy znajduje się niewielki fragment dużego kompleksu lasów, leżącego w granicach sąsiedniej gminy Rokito.

W lasach gminy Janów Podlaski występuje 10 typów siedliskowych lasu. W lasach państwowych największą powierzchnię zajmował bór mieszany świeży - ponad 40% udziału oraz las mieszany świeży (23%). Znaczny udział (około 10%) wykazywały też bór świeży, las łęgowy i ols. Udziały pozostałych czterech typów siedliskowych były bardzo małe 0,4 do 3,4%. W lasach prywatnych największą powierzchnię zajmowały: bór świeży (27% udziału), bór mieszany świeży (25%) oraz las mieszany (19% udziału). Nieco powyżej 10% zajmowały las łęgowy i ols. Drzewostany pozostałych typów siedliskowych zajmowały niewielkie powierzchnie. Znaczny udział siedlisk leśnych (las mieszany, łęgowy, ols) w gminie Janów Podlaski wynika głównie z jej położenia w dolinie Bugu, gdzie przeważają lasy liściaste.

3.4. Biosfera.

A) Flora.

Gmina Janów Podlaski ma charakter rolniczy, a jej teren można podzielić na dwa rejony: obszary położone na wschód i północ od Szosy Gnojno-Terespol, drugi zaś na zachód i południe od przyjętej granicy. Podstawą do ich wyróżnienia jest odmienny typ krajobrazu obu jednostek. Część północną, charakterystyczną dla doliny dużej rzeki niżowej, cechuje mozaika roślinnych zbiorowisk murawowych, wodnych, szuwarowych, łąkowych i łęgowych.

W części południowej dominuje krajobraz typowo rolniczy związany głównie z uprawami polnymi i osadnictwem wiejskim. Uwarunkowania te mają decydujący wpływ na kształtowanie się szaty roślinnej gminy. Lepsze jej zachowanie w dolinie Bugu związane jest głównie z łąkowo-pastwiskowym typem użytkowania rolniczego oraz ze zmniejszoną penetracją z uwagi na tereny przygraniczne. Bez przeszkód rozwijają się tu mroczne lasy łęgowe przeplatane barwnymi łąkami i murawami. Całość krajobrazu dopełniają liczne starorzecza z barwnym kobiercem żółto-białych lilii wodnych.

Na terenie gminy wyróżniono 53 zespoły roślinne, w tym:

1. Leśne i zaroślowe -	10
2. Fitocenozy wodnych, nadwodnych i szuwarowych -	21

3. Fitocenozy łąkowych i murawowych -	7
4. Zbiorowisk okrajkowych -	1
5. Zbiorowisk siedlisk synantropijnych -	14

Znaczne zróżnicowanie flory gminy Janów Podlaski związane jest z bogatym spektrum zbiorowisk roślinnych, występujących głównie na terenach nadbużańskich. Największy udział we florze tego terenu mają gatunki łąkowe i murawowe, a także synantropijne i rudałne chwasty.

Najbardziej wartościowymi z botanicznego punktu widzenia elementami roślinności są gatunki związane z siedliskami wodnymi i szuwarami starorzeczy (liczne w północnej części gminy) oraz leśnymi borów i żyznych łągów.

Wśród gatunków chronionych występujących na terenie gminy Janów Podlaski na szczególną uwagę zasługują: zimoziół północny, mieczyk dachówkowaty, wyżpin jagodowy, tarczycza oszczepowata, pszeniec grzebiasty, oleśnik górski. Innymi gatunkami objętymi ochroną całkowitą są: widłak jałowcowaty, widłak goździsty, widłak spłaszczony, grążel żółty, rojnik pospolity, pomocnik baldaszkowaty, naparstnica zwyczajna, barwinek pospolity, lilia złotogłów, podkolan biały, kruszczyk szerokolistny, listera jajowata, gnieźnik leśny, wawrzynek wilczełyko, kopytnik pospolity, grzybienie pospolite, porzeczka czarna, pierwiosnka lekarska, marzanka wonna, kocanki piaszkowe oraz około 30 gatunków rzadkich.

B) Fauna.

Na terenie gminy Janów Podlaski stwierdzono 21 gatunków ssaków. W tej liczbie jest 5 gatunków ssaków łownych, 7 gatunków chronionych oraz co najmniej 9 gatunków nie podlegających ochronie gatunkowej. Z wymienionych grup ssaków możliwe jest występowanie szeregu dalszych gatunków. Przeważającą większość tej grupy stanowią zwierzęta drobne, obejmujące przedstawicieli rzędów: owadożerne i gryzonie. Są to na ogół zwierzęta szeroko rozpowszechnione w całej Polsce lub na dużych obszarach kraju. Średnio licznie reprezentowane są niektóre ssaki łowne - zając szarak, lis i sarna. Ssaki duże, takie jak jeleni i dzik występują nielicznie, ze względu na brak większych kompleksów leśnych. Ssakami prawnie chronionymi występującymi na terenie gminy są: wydra, jeź wschodni, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, zębiełek białawy, rzęsorek rzeczek.

Na terenie gminy Janów Podlaski stwierdzono występowanie 121 gatunków ptaków lęgowych i prawdopodobnie lęgowych.

Na szczególną uwagę zasługuje występowanie gatunków zaliczanych do grupy silnie zagrożonych wyginięciem (2 stopień zagrożenia). Na terenie gminy Janów Podlaski

stwierdzono występowanie 7 gatunków z tej grupy. Są to: błotniak łąkowy, krogulec, orlik krzykliwy, kropiatka, sieweczka rzeczna, krwawodziób i brodziec samotny. Gatunków zagrożonych i potencjalnie zagrożonych zanotowano odpowiednio 24 i 37. Pozostałe 53 gatunki nie są zagrożone, jakkolwiek prawie wszystkie ptaki zamieszkujące tę gminę objęte są ochroną gatunkową (z wyjątkiem sroki, wrony, gawrona, kawki, wróbla i mazurka oraz gatunków łownych). Z grupy gatunków przelotnych, zalatujących i zimujących, obserwowano co najmniej kilkanaście gatunków.

Różnorodność gadów i płazów w Polsce pod względem liczby występujących gatunków jest niewielka. Również na omawianym terenie bogactwo gatunkowe obu grup jest małe. Wszystkie płazy są zwierzętami ziemno – wodnymi, przechodzącymi przeobrażenie w środowisku wodnym. Dlatego występują one głównie w pobliżu zbiorników wodnych – starorzeczna w Dolinie Bugu, stawy koło wsi Jakówki oraz małe ciek.

Stwierdzono występowanie 10 gatunków płazów, w tym 5 podlegające ochronie gatunkowej. Prawdopodobnie występuje także traszka zwyczajna.

Liczba obserwowanych w terenie gatunków gadów jest niewielka. Są to: jaszczurka zwinka i zaskroniec. Możliwe jest występowanie również jaszczurki żyworodnej, padalca i zmii zygzakowatej. Wszystkie gatunki gadów podlegają prawnej ochronie gatunkowej.

C) Warunki klimatyczne.

Według regionalizacji klimatycznej Polski Romera (1949), gmina Janów Podlaski leży w strefie klimatu Wielkich Dolin, w dzielnicy klimatycznej Chełmsko-Podlaskiej. Zgodnie z najnowszą regionalizacją klimatyczną Polski Okołowicza (1968), gmina Janów Podlaski znajduje się w granicach Mazowiecko-Podlaskiego regionu klimatycznego.

Na teren gminy docierają wpływy ostrego klimatu kontynentalnego, co wyraża się m.in. dużą rozpiętością skrajnych temperatur rocznych (od +30 do -30° C) i niezbyt wysoką sumą opadów. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 7-8° C. Suma rocznych opadów około 550-560 mm. Podstawowe dane klimatyczne dla gminy Janów Podlaski podano poniżej:

- średnia roczna temperatura - +7,1° C;
- okres wegetacji roślin - 205-210 dni;
- początek okresu wegetacyjnego - 5-7 kwietnia;
- koniec okresu wegetacyjnego - koniec października;
- początek prac polowych - pierwsza dekada kwietnia;
- średni czas trwania zimy - 108-110 dni;

- średnia liczba dni w roku z temperaturą ujemną - 50-55;
- średni czas zalegania pokrywy śnieżnej - 55-60 dni;

Temperatura powietrza.

Z hydrologicznego punktu widzenia temperatura powietrza jest bardzo ważnym elementem klimatycznym, gdyż limituje w głównej mierze wartość wskaźnika parowania terenowego. Ogólnie region ten charakteryzuje się średnią roczną temperaturą stycznia – 4,1 °C, średnią temperaturą lipca 18,2 °C.

Okres bez przymrozków wynosi 160 dni. Jedynie czerwiec, lipiec i sierpień są wolne od przymrozków. Ostatnie przymrozki występują w kwietniu, bardzo rzadko w maju. Pierwsze pojawiają się w październiku, rzadko we wrześniu. Omówiona wyżej sytuacja termiczna ma charakter ogólny, gdyż ulega ona pewnym modyfikacjom w zależności od warunków lokalnych jak: rzeźba terenu, głębokość zalegania wód gruntowych, rodzaj podłoża, szaty roślinnej.

Najkorzystniejsze warunki termiczne i wietrzne posiadają obszary wysoczyzny. Obszary te pokryte są głównie utworami piaszczystymi charakteryzującymi się małą pojemnością cieplną, znacznymi dobowymi amplitudami temperatur w warstwie przygruntowej. Takie skoki temperatur są niekorzystne dla niektórych odmian roślin, nie mają natomiast znaczenia dla budownictwa mieszkaniowego. Najmniej korzystnymi warunkami termicznymi i wietrznymi charakteryzują się doliny rzek i obniżenia terenu. Narażone są one na występowanie wysokich dobowych amplitud temperatury w okresie lata oraz znacznych spadków temperatury zimą. Na terenach tych obserwowane są przymrozki i mgły.

Kompleksy leśne posiadają specyficzne warunki klimatyczne, wpływają także w znacznym stopniu korzystnie na warunki klimatyczne terenów bezpośrednio do nich przyległych.

Wilgotność względna.

Wilgotność względna powietrza jest elementem meteorologicznym, który z jednej strony wykazuje dużą zależność od temperatury powietrza z drugiej zaś warunkuje odczuwalność temperatury przez organizmy żywe. Z bioklimatycznego punktu widzenia nie są korzystne zbyt duże wartości wilgotności względnej zarówno przy temperaturach wysokich jak i przy niskich (uczucie duszności).

Wilgotność względna ma charakter zbliżony do optymalnej w naszych szerokościach geograficznych i wynosi ok. 80 %. Wahania wynoszą ok. 20 %. Największe wilgotności przypadają na okres zimy (XII – II) najniższe na okres lata (IV – VIII).

Mgły.

Mgły są zjawiskiem ściśle związanym z temperaturą i wilgotnością powietrza. Są zjawiskiem wybitnie niekorzystnym ze zdrowotno – wypoczynkowego punktu widzenia. Sprzyjają utrzymywaniu się w powietrzu ewentualnych zanieczyszczeń mechanicznych i chemicznych. Z analizy danych meteorologicznych wynika, że największa liczba mgieł występuje w chłodnej połowie roku w okresie od września do marca.

Opad atmosferyczny.

Średnia roczna suma opadów wynosi ok. 550 - 560 mm. Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi ok. 55 - 60 dni w roku.

Wiatry.

Na obszarze gminy przeważają wiatry zachodnie. Często występują wiatry południowo-zachodnie i północno-zachodnie. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi około 3 m/s.

3.5. Ochrona prawna środowiska

A) Obszary objęte ochroną prawną.

Północna część gminy jest objęta ochroną poprzez utworzenie Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” wraz z otuliną.

Obszar Doliny Dolnego Bugu został również uznany za ekosystem kluczowy dla dziedzictwa przyrodniczego kraju i obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym oznaczony 24 M, w Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET-PL.

Na terenie gminy znajdują się ponadto tereny chronione takie jak:

- rezerwat przyrody: „Łęg Dębowy”.

Północna część gminy – dolina Bugu (ze względu na ostoje ptasie i ostoje siedliskowe) wyznaczona została jako obszar chroniony w projektowanej Sieci Ekologicznej NATURA 2000. Sieć Ekologiczna NATURA 2000 w Polsce będzie częścią Programu NATURA 2000 w krajach Unii Europejskiej. Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000

ma być spójnym funkcjonalnie systemem obszarów ochrony na całym terytorium Wspólnoty Europejskiej. Będą ją tworzyły:

- Specjalne Obszary Ochrony (SOO) – ochrona siedlisk naturalnych oraz dzikiej flory i fauny,
- Obszary Specjalnej Ochrony (OSO) – ochrona dziko żyjących ptaków.

W województwie lubelskim wytypowano 21 Specjalnych Obszarów Ochrony oraz 7 Obszarów Specjalnej Ochrony.

B) Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu”.

W obszar węzłowy „Obszar Doliny Dolnego Bugu” wchodzi dwa parki krajobrazowe: Nadbużański i Podlaski Przełom Bugu z otulinami, 2 obszary chronionego krajobrazu, 14 rezerwatów. Podstawą wyróżniającą ten obszar jest dolina nie uregulowanej rzeki Bug od ujścia Krzny do ujścia Narwi. Są to tereny rozległych zalewowych łąk, torfowisk i niskich starorzeczy będących ostoją ptaków międzynarodowej rangi porośnięte roślinnością o charakterze naturalnym i seminaturalnym. Duże znaczenie w strukturze sieci ekologicznej zajmują lasy z całą swą bogatą szatą.

W obszarze tym znajdują się również pozostałości dąbrów świetlistych i zwarte kompleksy borów sosnowych i mieszanych. Stwierdzono tu występowanie 8 gatunków roślin zagrożonych w Europie, 4 gatunków w Polsce ginących, 10 gatunków roślin zagrożonych w kraju, 4 gatunków rzadkich i co najmniej 15 innych ważnych dla dziedzictwa przyrodniczego gatunków, m.in. kserotermicznych i reliktowych (Koncepcja Krajowej Sieci Ekologicznej, 1995).

Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu” obejmuje fragment lewobrzeżnej doliny Bugu od ujścia Krzny do ujścia Tocznej. Jest położony na terenie 8 gmin : Platerowa, Sarnak, Konstantynowa, Janowa Podlaskiego, Rokitna, Zalesia i Terespoła oraz Łosice (tylko w otulinie). Zajmuje powierzchnię 30.904 ha, a jego otulina 17.131 ha. Park został utworzony na podstawie rozporządzenia Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 25 sierpnia 1994 r.

Na terenie parku i otuliny wyróżniono 93 zespoły zbiorowisk roślinnych:- 37 zespołów zbiorowisk wodnych, nadwodnych i szuwarowych,- 14 zespołów zbiorowisk murawowych, łąkowych i pastwiskowych,

- 7 zespołów zbiorowisk okrajkowych,
- 15 zespołów zbiorowisk leśnych i zaroślowych,
- 20 zespołów zbiorowisk synantropijnych, w tym 7 segetalnych i 13 ruderalnych, dywanowych i porębowych.

Dwanaście z w/w zbiorowisk roślinnych należy do zbiorowisk rzadkich w skali regionalnej i ponadregionalnej (5 zespołów zbiorowisk wodnych i nadwodnych, 3 zespoły leśne, 2 zespoły okrajkowe, 1 zespół łęgowy, 1 zespół murawowy).

Wśród głównych typów siedlisk leśnych lasów państwowych w granicach parku krajobrazowego należy wyróżnić: las mieszany świeży (50,3% powierzchni leśnej parku), bór mieszany świeży (16,8%), bór świeży (15%) i las świeży (10,3%). Na terenie parku zachowały się lasy łęgowe i olsy (odpowiednio 1,6% i 2,8%), które należą dziś w Polsce do rzadkości.

Najcenniejszym pod względem przyrodniczym obszarem parku jest rzeka Bug, która należy do największych i najlepiej zachowanych rzek nizinnych w Polsce. Koryto o szerokości 100-200 m zachowało naturalny charakter i jest bardzo zmienne. Często występują rozlewiska, płycizny lub zagłębienia w głównym nurcie rzeki. W korycie rzeki zachodzą naturalne procesy erozyjne polegające na wymywaniu brzegów na łukach wklęsłych oraz nanoszeniu materiału na łukach wypukłych, co w efekcie prowadzi do powstawania starorzeczy. Niektóre starorzecza są wypłycone i silnie zarośnięte roślinnością wodną oraz szuwarową.

Na brzegach rzeki, starorzeczy oraz na występujących w korycie licznych wyspach, występują formacje krzewiastych wierzb, np. wierzby purpurowej, wiciowej, białej i kruchej. Cennym zbiorowiskiem są nadrzeczne łęgi wierzbowo-topolowe, które w Europie zostały niemal doszczętnie wykarczowane. W dolinie Bugu spotykane są dosyć często, chociaż nie występują na dużych powierzchniach.

Dwa chronione gatunki - grązel żółty i grzybienie białe - tworzą zespół „lilii wodnych”. Brzegi starorzeczy zasiedlają zbiorowiska szuwarowe. Interesujące jest rzadkie zbiorowisko turzycy darniowej, występujące w okolicy Zabuża.

Tereny bardziej wyniesione, suche i piaszczyste, opanowały zbiorowiska murawowe z gatunkami sucholubnymi, takimi jak kocanki piaszkowe, macierzanka, rozchodnik, goździki i inne. Wokół starorzeczy i piaszczystych, wydmywnych wyniesień, rozciągają się łąki, niegdyś bardzo bogate w gatunki, obecnie zubożone w efekcie oddziaływania różnych czynników.

Na terenie Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” stwierdzono występowanie 765 gatunków roślin naczyniowych, w tym 18 gatunków roślin zarodnikowych, 5 gatunków roślin nagonasiennych oraz 742 gatunki roślin okrytonasiennych. Występują 34 gatunki drzew, 50 gatunków krzewów i krzewinek oraz 681 gatunków roślin zielnych. Z grupy roślin chronionych występuje 36 gatunków objętych ochroną ścisłą oraz 16 podle-

gających ochronie częściowej. Bardzo liczna jest - licząca 136 gatunków - grupa roślin rzadkich w skali kraju i regionu.

Na szczególne podkreślenie zasługuje obecność takich gatunków chronionych jak: lepnica litewska, tojad smukły, zawilec wielkokwiatowy, parzydło leśne, goryczka gorzkawa, zimodziół północny, kosaciec syberyjski, tajeża jednostronna. Gatunki te należą do bardzo rzadkich dla niżu środkowo-polskim i występują na terenie parku bardzo nielicznie. Szczególnie cenne jest występowanie storczyka kukuczki kapturkowatej - gatunku podawanego w Polsce z kilkunastu stanowisk, zaliczanego do zagrożonych wyginięciem.

Na obszarze Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” stwierdzono występowanie 290 gatunków reprezentujących 5 gromad kręgowców: ssaki, ptaki, gady, płazy i ryby. Stanowi to 52% bogactwa gatunkowego krajowej fauny kręgowców podanego przez Głowacińskiego i innych (1980). Najliczniejsza jest gromada ptaków - stwierdzono 141 gatunków lęgowych, co stanowi 61% bogactwa gatunkowego krajowej awifauny oraz 62 gatunki nielegowe - przelotne i zimujące. Kolejnymi grupami, odznaczającymi się na tle Polski wysokim poziomem bogactwa gatunkowego były gady (67% krajowej liczby gatunków) oraz płazy (56%). W granicach parku odnotowano 41 gatunków ryb (37% listy krajowej). Ponadto wykazano obecność 33 gatunków ssaków, czyli 35% przedstawicieli tej gromady, stwierdzonych na obszarze Polski.

Do rzadkich gatunków ssaków występujących jeszcze niedawno na obszarze parku należy wilk. Coraz częściej spotykane są wydra i bóbr. Z ptaków na szczególne podkreślenie zasługują takie gatunki jak: orlik krzykliwy, puchacz, błotniak łąkowy, bocian czarny, sieweczka obrożna, rybitwa zwyczajna i biało-czelna, bączek, zimorodek i inne. Najbardziej zagrożonym gatunkiem gada jest żółw błotny, występujący sporadycznie na niektórych starorzeczach. Z rzadkich gatunków ryb notowanych w Bugu stwierdzono m.in.: babkę łusą, kielbia białopłetwego, czarnego bassa wielkogębowego i kozę złotawą.

Elementy Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”, dotyczące gminy Janów Podlaski, zostały przedstawione w rozdziale „UWARUNKOWANIA – Zasoby i walory środowiska przyrodniczego”.

C) Rezerwat przyrody „Łęg Dębowy”.

Łęg Dębowy jest to rezerwat leśny położony w gminie Janów Podlaski na gruntach Leśnictwa Cieleśnica, Nadleśnictwo Biała Podlaska utworzony w 1972 roku.

Obejmuje oddziały leśne oznaczone numerami 65, 66, 67, 68 i 69 i powierzchnię 132,38 ha. Projektuje się powiększenie rezerwatu o 37,59 ha i włączenie oddziału 74 oraz 74

a i b – kompleksu leśnego o wysokich walorach przyrodniczych, oddzielonego od rezerwatu wąskim pasem łąk.

Rezerwat stanowi zwarty kompleks starego drzewostanu położonego w zakolu Bugu. Osobliwością rezerwatu jest dąb szypułkowy o rzadkiej odmianie *Quercus robur var. ceneifolia* Beck., która przystosowana jest do bardzo żyznych siedlisk. Występuje tu również grąd, łąg wiązowo-jesionowy, łąg jesionowo-olszowy, ols porzeczkowy oraz zbiorowisko wiklin nadrzecznych. Na okresowo wysychających płyciznach brzegów starorzeczy rozmieszczone są zbiorowiska szuwarowe: szuwar mannowy, szuwar turzycy brzegowej, zbiorowisko turzyc kępowych z turzycą sztywną, zbiorowisko mokrych łąk z turzycą zaostrzoną oraz szuwar mozgowy.

W rezerwacie stwierdzono ponad 400 gatunków roślin naczyniowych, w tym 22 gatunki chronione m. in.: goździk pyszny, orlik pospolity, parzydło leśne, bluszcz pospolity, mieczyk dachówkowaty, listera jajowata, storczyk krwisty, podkolan biały, podkolan zielonawy i kruszczyk rdzawoczerwony.

Wśród 40 gatunków rzadkich na terenie rezerwatu występują m.in.: nasięźrzał pospolity, podejźrzon księżycowy, wyżpin jagodowy, konitrut błotny, ożanka czosnkowa, okrzyń łąkowy, wieżyczka gładka, gorczycznik pospolity, oleśnik górski, trędownik skrzydlaty, starzec bagienny, jeziora morska, sitowiec nadmorski, zamokrzyca ryżowa, jeżogłówka najmniejsza, rzęsa garbata.

W rezerwacie występują liczne gatunki zwierząt, szczególnie ptaki takie jak: bocian czarny, orlik krzykliwy, brodziec samotny, dzięcioł średni, bekas kszysk, zimorodek, cyranka, błotniak stawowy.

D) Pomniki przyrody.

Na terenie gminy Janów Podlaski znajduje się 29 pomników przyrody (28 pomników przyrody żywej i 1 głaz narzutowy):

Lp.	Miejscowość	Charakterystyka obiektu	Lokalizacja	Podstawa prawna ochrony
1.	Wygoda	dąb szypułkowy	teren parku Stadniny Koni	Orzeczn. Nr 13/83 Woj. Białskopodl. z dnia 03.08.1983 r. Nr rej. woj. 54
2.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 310 cm Wysokość drzewa: 23 m	Przy Stajni Zegarowej na terenie Stadniny	Orzeczn. Nr 14/83 Woj. Białskopodl. z dnia 04.08.1983 r. Nr rej. woj. 55

3.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 370 cm Wysokość drzewa: 23 m	Uroczysko „Ośniaki” – łąki Stadniny Koni	Orzeczn. Nr 15/83 Woj. Białskopodl. z dnia 04.08.1983 r. Nr rej. woj. 56
4.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 375 cm Wysokość drzewa: 27 m	Uroczysko „Ośniaki” – łąki Stadniny Koni	Rozp. Nr 92 Woj. Białskopodl. z dnia 28.12.1998 r.
5.	Wygoda	2 dęby szypułkowe obwód pni: 300 cm i 330 cm Wysokość drzew: 20 m i 22 m	Uroczysko „Orle”	Orzeczn. Nr 16/83 Woj. Białskopodl. z dnia 11.08.1983 r. Nr rej. woj. 57
6.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 480 cm Wysokość drzewa: 22 m	Uroczysko „Lipowic”	Rozp. Nr 22 Woj. Białskopodl. z dnia 30.12.1994 r. Nr rej. woj. 341
7.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 400 cm Wysokość drzewa: 24 m	Przy Stajni Zegarowej na terenie Stadniny	Rozp. Nr 92 Woj. Białskopodl. z dnia 28.12.1998 r.
8.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 330 cm Wysokość drzewa: 24 m	Uroczysko „Pod Orle” – łąki Stadniny Koni	Rozp. Nr 92 Woj. Białskopodl. z dnia 28.12.1998 r.
9.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 330 cm Wysokość drzewa: 18 m	Uroczysko „Pod Orle” – łąki Stadniny Koni	Rozp. Nr 92 Woj. Białskopodl. z dnia 28.12.1998 r.
10.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 460 cm Wysokość drzewa: 22 m	Stadnina Koni k/okulnika	Rozp. Nr 92 Woj. Białskopodl. z dnia 28.12.1998 r.
11.	Janów Podlaski	lipa drobnolistna obwód pnia: 310 cm Wysokość drzewa: 21 m	plac przy Kościele Pod Wezwaniem Św. Trójcy	Rozp. Nr 60 Woj. Białskopodl. z dnia 30.12.1993r Nr rej. woj. 281
12.	Janów Podlaski	trzy lipy drobnolistne obwód pni: 360,385 i 410 cm Wysokość drzew: 22 m	park zamkowy	Rozp. Nr 22 Woj. Białskopodl. z dnia 30.12.1994 r. Nr rej. woj. 331
13.	Janów Podlaski	dwie lipy drobnolistne obwód pni: 395 – 400 cm Wysokość drzew: 20 i 22 m	park zamkowy	Rozp. Nr 22 Woj. Białskopodl. z dnia 30.12.1994 r. Nr rej. woj. 332
14.	Wygoda	szpaler 26 dębów szypułkowych obwód pni: 220 – 465 cm Wysokość drzew: 24 i 30 m	Uroczysko „Ośniaki Duże”	Rozp. Woj. Białskopodl. z 1995 r. L.dz. 196
15.	Wygoda	grupa 9 dębów szypułkowych obwód pni: 290 – 400 cm Wysokość drzew: 20 i 26 m	Uroczysko „Pieczyska”	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 31.12.1994 r.

16.	Wygoda	grupa trzech dębów szypułkowych obwód pni: 290,310 i 480 cm Wysokość drzew: 24 i 25 m	Uroczysko „Pieczyska”	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 31.12.1996 r.
17.	Stary Bubel	2 wiązy szypułkowe obwód pni: 385, 390 cm Wysokość drzew: 20 m	gospodarstwo p. Adamiuka	Rozp. Nr 22 Woj. Białskopodl. z dnia 30.12.1994 r. Nr rej. woj. 330
18.	Woroblin	dąb szypułkowy obwód pnia: 520 cm Wysokość drzewa: 25 m	teren dawnego sadu PGR Cieleśnica	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 31.12.1996 r. Nr rej. woj. 409
19.	Woroblin	dąb szypułkowy obwód pnia: 410 cm Wysokość drzewa: 25 m	pastwisko Zakładu Rolno – Handlowego Cieleśnica	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 31.12.1996 r.
20.	Wygoda	dąb szypułkowy obwód pnia: 370 cm Wysokość drzewa: 23 m	Uroczysko „Orle”	Orzecz. Nr 17/83 Woj. Białskopodl. z dnia 12.08.1983 r. Nr rej. woj. 58
21.	Wygoda	2 dęby szypułkowe obwód pnia: 300 cm Wysokość drzew: 24 m	przy Stajni Zegarowej na Stadninie Koni	Rozp. Woj. Białskopodl. z 1995 r. L.dz. 196
22.	Wygoda	sosna zwyczajna obwód pnia: 300 cm Wysokość drzewa: 18 m	Uroczysko „Łysucha”	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 31.12.1996 r.
23.	Wygoda	sosna zwyczajna obwód pnia: 300 cm Wysokość drzewa: 18 m	Uroczysko „Łysucha”	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 31.12.1996 r.
24.	Romanów	jałowiec pospolity obwód pnia: 80 cm wysokość krzewu: 10 m	gospodarstwo p. Z. Bobryckiej	Rozp. Nr 92 Woj. Białskopodl. z dnia 28.12.1998 r.
25.	Janów Podlaski	lipa drobnolistna obwód pnia: 315 cm Wysokość drzewa: 21 m	plac przy Kościele Św. Jana	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 17.02.1998 r.
26.	Janów Podlaski	klon pospolity obwód pnia: 290 cm Wysokość drzewa: 21 m	plac przy Kościele Św. Jana	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 17.02.1998 r.
27.	Janów Podlaski	kasztanowiec biały obwód pnia: 270 cm Wysokość drzewa: 21 m	plac przy Kościele Św. Jana	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 17.02.1998 r.
28.	Werchliś	jałowiec pospolity wysokość krzewu: 6 m	gospodarstwo p. Wilczewskiego	Rozp. Nr 20 Woj. Białskopodl. z dnia 17.02.1998 r.
29.	Janów Podlaski	Głaz narzutowy – granit różowo-szary, drobnoziarnisty Wysokość: 1,4 m Obwód: 700 cm	Uroczysko „Sachalin”	Rozp. Nr 1 Woj. Białskopodlaskieg o z dnia 22.10.1990 r. Nr rej. 247

4. Zagrożenia środowiska

4.1. Zagrożenia naturalne

Zagrożenia poszczególnych elementów środowiska można podzielić na czynniki naturalne oraz związane z działalnością człowieka.

Zagrożenia naturalne związane są z wpływem czynników środowiskowych i klimatycznych na kształt poszczególnych komponentów przyrodniczych. Procesy przekształcające środowisko zachodzą często w sposób ciągły, na przestrzeni wielu lat, a ich efekty mogą wydawać się początkowo niewielkie. Jednak po pewnym czasie mogą doprowadzić do powstania poważnych zmian w środowisku.

Na terenie gminy Janów Podlaski do najczęstszych zagrożeń naturalnych należą:

- **erozja brzegowa** – polega na wymywaniu wyerodowanego materiału brzegowego przez wody płynące. W największym stopniu dotyczy to brzegów na wypukłych łukach zakoli rzecznych. Erozja powoduje zjawisko cofania brzegów. Największe nasilenie tego procesu ma miejsce podczas wysokich stanów wody. Jest to proces niekorzystny, zwłaszcza, że zagraża on terenom objętym ochroną, w tym rezerwatowi „Łęg Dębowy”. Obserwuje się zbliżanie się rzeki do jej starego koryta. Tymczasem należy pamiętać, że Bug stanowi granicę polsko – białoruską. Powrót rzeki do starego koryta oznaczałby odcięcie około 100 ha użytków zielonych i części rezerwatu.
- **powódzie** – są one związane z wylewami Bugu i mają najczęściej charakter roztopowy, co wiąże się z topnieniem pokrywy śnieżnej w okresie wiosennym. Ochronę przed niebezpieczeństwem zalania terenów zagospodarowanych stanowi wał przeciwpowodziowy o długości 1,7 km, który chroni teren Stadniny Koni (zabezpieczonych jest w ten sposób około 40 ha gruntów).

4.2. Zagrożenia antropogeniczne

Do głównych zagrożeń antropogenicznych należy zaliczyć:

- **rolnictwo** - ponieważ gmina ma charakter rolniczy, stąd jest to jedno z ważniejszych źródeł zagrożenia dla środowiska. Źródło to ma postać obszarową. Działalność rolnicza w największym stopniu oddziałuje na glebę i krajobraz, a w dalszej kolejności na czystość wód powierzchniowych i podziemnych oraz jakość powietrza atmosferycznego. Szczegółową charakterystykę rolnictwa i jego wpływ na stan środowiska zawiera następny rozdział niniejszego programu.

- **melioracje** – prowadzone na szeroką skalę miały głównie charakter odwadniający. Niestety w wielu przypadkach były one prowadzone w sposób niewłaściwy i po krótkiej zwymyżce plonów nastąpiło znaczne zubożenie w produkcji biomasy. Łączna powierzchnia gruntów zmeliorowanych w gminie wynosi 1879 ha (13,9 % powierzchni całej gminy).

- **przemysł** – z reguły produkcja przemysłowa wiąże się z dużym zagrożeniem dla środowiska. Ze względu jednak na niski stopień uprzemysłowienia gminy nie jest ona czynnikiem decydującym o zanieczyszczeniu środowiska. Większe zakłady przemysłowe zlokalizowane są w Janowie Podlaskim, stąd też w miejscowości tej jest najwyższy poziom emisji zanieczyszczeń.

Badając ogólny stopień skażenia terenu na obszarze gminy stwierdza się, że stan środowiska naturalnego i jego poszczególnych elementów jest dobry. Działalność przemysłowa nie powoduje przekroczenia dopuszczalnych norm zanieczyszczenia.

- **transport** – na terenie gminy drogi mają długość 352 km. Uciążliwość ruchu drogowego dla środowiska wiąże się głównie z dwoma aspektami: emisją spalin i hałasem. Znaczna większość samochodów to auta na benzynę ołowiową. Powstaje więc zagrożenie akumulacji metali ciężkich (ołowiu, kadmu) w pobliżu dróg o największym natężeniu ruchu. Natomiast natężenie hałasu jest największe w centrum Janowa Podlaskiego oraz na głównych drogach w kierunku od Janowa Podlaskiego do Białej Podlaskiej, Terespoła i Konstantynowa.

- **eksploatacja surowców naturalnych** – na obszarze gminy brak jest dużych złóż kopalin, stąd działalność wydobywcza ma charakter lokalny. Surowcami pozyskiwanymi w ten sposób są: piasek, żwir, a dawniej kreda i torf. W przeszłości wyrobiska po wydobyciu surowców służyły jako miejsca dzikiego składowania odpadów. Przeprowadzono jednak ich rekultywację. Obecnie eksploatuje się dwie kopalnie żwiru w miejscowości Bubel - Granna.

- **turystyka i rekreacja** – na terenie gminy ruch turystyczny jest niewielki, pomimo atrakcyjnych warunków przyrodniczych. Lokalne zagrożenie dla środowiska wiąże się z nie zawsze właściwym zachowaniem wędkarzy, którzy czasami przyczyniają się do niszczenia brzegów rzek i starorzeczy. Ponadto w okresie letnim obserwuje się wzrost ilości odpadów, głównie opakowaniowych w miejscach wykorzystywanych jako kąpieliska. Napływ turystów obserwuje się głównie w sierpniu, co wiąże się z organizowaną przez Stadninę Aukcją Koni Arabskich.

4.3. Obszary zalewowe

Na terenie gminy Janów Podlaski, od wschodu w km 249+700 rzeka Bug może zalewać tereny położone w jej dolinie od strony wsi Woroblin. Powodzią mogą być zagrożone tzw. wodą stuletnią 11 wsi. Istnieje niebezpieczeństwo zalania doliny rzeki, której szerokość w zasięgu wielkiej wody może wynosić 4 m. Bardziej urozmaicony teren w okolicy Janowa Podlaskiego powoduje, że dolina zwęża się stopniowo do 2 km (km 232 rzeki), a następnie zostaje zamknięta wysokim brzegiem w miejscowości Buczyce Stare. Na pozostałym odcinku do granicy z gminą Konstantynów (km 244+500 rzeki), szerokość doliny w zasięgu wielkiej wody waha się w granicach 400 do 1000 m.

W km 235+500 – 234+200 na lokalnym wzniesieniu terenowym, zlokalizowana została w 1817 r. Stadnina Koni. Rzędne terenu wahają się w granicach 137,50 tak że zabytkowa część Stadniny nie znajduje się w zasięgu wody stuletniej. Pozostała część Stadniny (osiedle domków jednorodzinnych, pomieszczenia warsztatowe i magazynowe i nowo wybudowana obora), chronione jest przed powodzią wybudowanym w latach 60 wałem przeciwpowodziowym, który wraz z naturalnym wzniesieniem zamyka obszar 44 ha. Długość wału przeciwpowodziowego wynosi 1,7 km. Rzędna korony wału układa się na rzędnej 127,10 – 127,28 m n.p.m. Korona wału jest więc wyniesiona o 1 m ponad rzędną poziomu wody stuletniej. Szerokość korony wału wynosi 3 m, nachylenie skarp odwodnej i odpowietrznej 1:2.

W km 232+900 do rzeki Bug znajduje się ujście rzeki Czyżówka, jedyne większego dopływu po stronie gminy Janów Podlaski.

Na całej długości doliny poza ww. wałem przeciwpowodziowym nie ma żadnych urządzeń hydrotechnicznych bądź inżynierskich.

Lokalnie lewy brzeg rzeki został umocniony jedynie opaską brzegową.

W całej dolinie na terenie spływu wielkiej wody znajdują się liczne zadrzewienia i zakrzewienia.

Na przestrzeni dwudziestolecia na rzece tworzyły się zatory lodowe w:

- m. Wygoda km 240 słup nr 1325,
- m. Buczyce Stare km 232 słup nr 1335.

W zasięgu bezpośredniego zagrożenia powodziowego, na terenie gminy w dolinie rzeki Bug w km 249+700 – 224+500 znajdują się:

- Woroblin: 43 gospodarstwa, pow. zalewu 614 ha,
- Błonie: 15 gospodarstw, pow. zalewu 220 ha,

- Ostrów: 57 gospodarstw, pow. zalewu 475 ha,
- Wygoda: 57 gospodarstw, pow. zalewu 1445 ha,
- Werchliś: 57 gospodarstw, pow. zalewu 143 ha,
- Janów Podlaski: 19 gospodarstw, pow. zalewu 100 ha,
- Pawłów Stary: pow. zalewu 21 ha,
- Buczyce Stare: pow. zalewu 197 ha,
- Bubel Granna: pow. zalewu 5 ha,
- Bubel Łukowiska: pow. zalewu 3 ha,
- Bubel Stary: pow. zalewu 202 ha.
- Łącznie: 134 gospodarstwa, pow. zalewu 3495 ha.

Określa się prawdopodobieństwo wystąpienia wielkiej wody:

- duże – dla gospodarstw położonych w zasięgu wielkiej wody - 50%,
- średnie – dla gospodarstw położonych pomiędzy zalewami wielkiej wody o prawdopodobieństwie 50%, a zalewem wielkiej wody o prawdopodobieństwie 5% (woda dwudziestoletnia),
- małe – dla gospodarstw położonych w obszarze pomiędzy zalewem 5%, a zalewem wielkiej wody o prawdopodobieństwie 1% (woda stuletnia).

Z przeprowadzonej analizy zasięgu zalewów dla poszczególnych stref zagrożenia powodziowego, oraz rzędnych progów domów wynika, że większość gospodarstw położona jest w strefie małego zagrożenia powodziowego.

4.4. Odporność środowiska na degradację

Aby określić stopień zagrożenia poszczególnych komponentów środowiska oraz określić prognozowane zmiany należy najpierw przeanalizować podatność środowiska na zanieczyszczenia. Od odporności różnych elementów środowiska zależy bowiem ich zdolność do przeciwstawiania się zanieczyszczeniom.

A) Odporność gleb

Odporność gleb na terenie gminy Janów Podlaski jest zróżnicowana. Najmniej jest gleb o dużej odporności. Nieco więcej jest gleb średnio odpornych, głównie w okolicy Janowa Podlaskiego. Natomiast gleby piaskowe i słabogliniaste cechuje niska odporność na zanieczyszczenia. Tymczasem na terenie gminy stanowią one znaczny udział w powierzchni gruntów. Na niską odporność gleb wpływają zmiany stosunków wodnych oraz niska kultura rolna. Gleby tego typu powinny być przeznaczane do zalesienia.

B) Odporność wód

Odporność wód zależy od ich rodzaju. Większa jest dla wód płynących. Stały przepływ wody zwiększa ponadto zdolność do samooczyszczania rzek. W związku z tym cieki mogą przyjąć większy ładunek zanieczyszczeń, bez wystąpienia wyraźnego pogorszenia stanu czystości. Niestety rzeki na obszarze gminy cechuje mała odporność, co wiąże się z małą wodonością mniejszych cieków oraz małym spadkiem koryt rzecznych. Czynniki te decydują o małym przepływie.

Niską odporność mają z reguły zbiorniki wód stojących, w tym także starorzecza.

C) Odporność lasów

Odporność lasów na terenie gminy jest zróżnicowana. Drzewa są z reguły podatne na choroby. Dotyczy to głównie monokultur, a takimi są przede wszystkim zbiorowiska borowe. Przewaga monokultur sosnowych wpływa też na wysoką podatność drzew na uszkodzenia spowodowane zanieczyszczeniami powietrza. Dotyczy to głównie związków siarki. Przy obecnym poziomie stężenia siarki w atmosferze nie zauważa się szkodliwego działania tego pierwiastka. Należy jednak uwzględnić ewentualne zagrożenia przy lokalizacji nowych inwestycji mogących emitować związki siarkowe.

Mała odporność związana jest też z niedostosowaniem zbiorowisk leśnych do naturalnych siedlisk.

Rozpatrując odporność lasów na presję rekreacyjną na obecnym poziomie rozwoju turystyki należy stwierdzić, że większość zbiorowisk leśnych wykazuje wysoką odporność.

5. Zanieczyszczenie poszczególnych elementów środowiska

5.1. Zanieczyszczenie powietrza

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego na terenie gminy jest niewielkie z uwagi na niskie uprzemysłowienie i brak większych źródeł emisji. Stan czystości powietrza w ostatnich latach poprawiły działania zmierzające do zamknięcia lub modernizacji lokalnych kotłowni, które nie posiadały urządzeń odpylających.

Lokalne tło zanieczyszczeń tworzą emisje z gospodarstw domowych i produkcyjnych, małych kotłowni, obiektów użyteczności publicznej, obiektów hodowlanych.

Ze źródeł przemysłowych największy udział w łącznej emisji zanieczyszczeń stanowią zakłady skupione w Janowie Podlaskim. Poniżej przedstawiono wpływ poszczególnych zakładów przemysłowych na stan czystości atmosfery.

- - PPH „MIKA” Sp. z o.o., ZPOW w Janowie Podlaskim – podstawowym źródłem zagrożenia dla atmosfery są zanieczyszczenia z kotłowni zakładowej o mocy 2,32 MW. Kotłownia wyposażona jest w jeden kocioł parowy. Paliwem jest miał węglowy. Zakład posiada urządzenia odpylające w postaci dwóch cyklonów suchych o sprawności ok. 80%. W związku z tym, że zakład istnieje od połowy marca 2003 r. w chwili zbierania danych do niniejszego programu nie posiadał on badań emisji zanieczyszczeń do powietrza.
- - SWISSPOR Polska – źródłem zanieczyszczeń powietrza jest emisja z kotłowni. Podstawą jej funkcjonowania są dwa kotły na olej opałowy, o łącznej mocy 2 MW. Obciążenie ich szacunkowo wynosi 60 %. Średni skład gazów odlotowych jest następujący:
  - CO₂ – 9,33 %
  - SO₂ – 125,4 mg/m³
  - NO₂ – 103,5 mg/m³
  - CO – 11,9 mg/m³
- UNO FRESCO TRADEX – wpływ zakładu na zanieczyszczenie powietrza jest zminimalizowany dzięki zastosowaniu gazowniczych rozwiązań grzewczych.

Emisja z gospodarstw domowych związana jest głównie z energetyką ciepłą. Dotyczy to zwłaszcza okresu jesienno – zimowego. Podstawowym surowcem grzewczym jest drewno i węgiel, często z dużą zawartością związków siarki. Tylko niewielki odsetek gospodarstw domowych korzysta z innych technologii ogrzewania np. pieców olejowych. Niekorzystne dla środowiska jest ponadto nagminne spalanie odpadów, a wśród nich różnego rodzaju plastików, zawierających szkodliwe dla zdrowia substancje.

Liniowym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest ruch kołowy. Do tras o największym natężeniu ruchu należy droga z Konstantynowa do Terespoła i Białej Podlaskiej.

Rozpatrując stan czystości powietrza należy ponadto zauważyć, że wpływa na niego także przemieszczanie zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z terenów sąsiednich gmin np. z Białej Podlaskiej.

Podsumowując należy stwierdzić, że ogólna emisja do atmosfery nie stanowi zagrożenia dla warunków zdrowotnych mieszkańców, gdyż:

- jest ona na poziomie niższym niż maksymalna emisja dopuszczalna
- na całym obszarze gminy panują dobre warunki do rozprzestrzeniania zanieczyszczeń, co przeciwdziała kumulowaniu się szkodliwych związków w pobliżu emitora.

Zanieczyszczeniem środowiska, ale o charakterze energetycznym, które wpływa na jakość warunków zamieszkania i wypoczynku człowieka jest hałas.

Na klimat akustyczny gminy największy wpływ ma ruch kołowy. Podwyższone natężenie hałasu dotyczy głównie bezpośredniego sąsiedztwa większych tras komunikacyjnych oraz miejscowości Janów Podlaski. Uciążliwość ruchu samochodowego nie jest jednak wysoka.

Miejsce o większym natężeniu hałasu są zakłady przemysłowe. Uciążliwość hałasu odczuwalna jest w samych obiektach i tylko w nieznaczny sposób dotyczy okolic zakładów.

5.2. Zanieczyszczenie wód

A) Zanieczyszczenie wód powierzchniowych

Do analizy jakości wód powierzchniowych posłużono się wynikami pomiarów czystości, które prowadzone były w ramach monitoringu krajowego i regionalnego. Najbliższym punktem w sieci krajowej jest stacja w Krzyczewie (monitoring Bugu). Natomiast na poziomie regionalnym badano czystość Czyżówki, 4,5 km od jej ujścia do Bugu.

Czystość wód wyrażono trzystopniową klasyfikacją, gdzie pierwsza klasa oznacza wody najlepszej jakości, nadające się do picia. Wody, których parametry nie mieściły się w żadnej klasie czystości określono jako wody pozaklasowe, oznaczone jako non.

Największą rzeką na terenie gminy jest Bug. Ponieważ jest to rzeka transgraniczna w związku z tym na jej stan czystości wpływa ładunek zanieczyszczeń nie tylko z obszaru gminy czy województwa, ale także z rejonu Białorusi i Ukrainy. Niestety w ogólnej klasyfikacji czystości woda w Bugu jest pozaklasowa. W największym stopniu na stan ten wpływa wysoka koncentracja chlorofilu „a” oraz zawiesina ogólna. Wysokie jest też miano coli, ale należy zauważyć, że stan bakteriologiczny Bugu polepsza się z roku na rok. Pod względem niektórych parametrów fizykochemicznych Bug można zaliczyć nawet do I klasy czystości. Dotyczy to głównie stężenia związków azotowych (azot amonowy, azotany, azot ogólny) oraz niskiego zasolenia, które wiąże się z niewielką zawartością soli siarczanowych.

Zanieczyszczenie dopływów Bugu jest znaczne. Pod względem fizykochemicznym Czyżówka odpowiada III klasie czystości wody. Według kryterium bakteriologicznego rzeka prowadzi wody pozaklasowe. Natomiast w ujęciu hydrobiologicznym można ją zaliczyć do drugiej klasy czystości.

Obok zanieczyszczenia wód powierzchniowych niekorzystnym zjawiskiem jest zanikanie starorzeczy. Głównym powodem tego jest eutrofizacja łąk, melioracje osuszające oraz niskie opady w porze letniej i jesiennej.

Z punktu widzenia przyrodniczego zanieczyszczenie Bugu jest niezwykle istotnym problemem, gdyż rzeka ta kształtuje warunki siedliskowe dla biosfery.

Ze zbiorników wód stojących nadzorem sanitarno-epidemiologicznym objęto zalew „Kozioł” na rzece Krzywuli w Janowie Podlaskim. Zbiornik ten wykorzystywany jest przez mieszkańców do celów rekreacyjnych pomimo braku odpowiedniego zagospodarowania. Ostatnie badania wykazały dobry stan jakościowy wody.

B) Zanieczyszczenie wód podziemnych

Wody podziemne na terenie gminy charakteryzują się na ogół dobrą jakością. Jedynie podwyższona zawartość związków żelaza i manganu wpływa negatywnie na ich czystość. W tej sytuacji, aby woda była przydatna do spożycia wystarczy proste uzdatnianie. Natomiast w okolicy Starego Bubla występują wody bardzo dobrej jakości, które nie wymagają uzdatniania.

Zagrożenie zanieczyszczenia wód podziemnych jest mała, gdyż główny poziom wodonośny jest izolowany przez warstwy nieprzepuszczalne.

Podwyższony poziom zanieczyszczenia wód podziemnych występuje w okolicy międzygminnego wysypiska odpadów komunalnych. Badania czystości wód prowadzone są dwa razy w roku. Podstawę do analizy stopnia zanieczyszczenia stanowią próbki wody pobrane z trzech piezometrów, zlokalizowanych na wysypisku na głębokości 4,30 m, 5,80 m i 4,60 m. Z analizy przeprowadzonej przez WIOŚ Laboratorium Delegatury w Białej Podlaskiej wynika, że woda z dwóch pierwszych piezometrów znajduje się w III klasie czystości, a decyduje o tym wysokie stężenie azotu azotanowego. Natomiast wodę z piezometru trzeciego zaliczono do II klasy czystości.

Głównymi zagrożeniami dla czystości wód zarówno podziemnych jak i powierzchniowych są:

- rolnictwo- spływ powierzchniowy i podziemny stosowanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin
- zrzut ścieków z oczyszczalni do rzeki Czyżówki oraz zły stan techniczny samej oczyszczalni
- brak sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich

- niewłaściwe gospodarowanie odpadami płynnymi, w tym nieszczelne szamba przydomowe
- niekontrolowane grzebowiska padłych zwierząt
- zagrożenie przenikania do gleby i wód związków ropopochodnych (jest ono niewielkie i wiąże się głównie z przypadkowym rozlaniem paliw).

5.3. Zanieczyszczenie gleb

Na terenie gminy znaczny jest udział gleb kwaśnych. W części centralnej i północnej pH spada do 3 – 4,5. Tymczasem należy pamiętać, że zbyt kwaśny odczyn ogranicza dostępność składników mineralnych poprzez ich wymywanie do wód gruntowych. Przyczynia się więc do ubożenia gleb w potrzebne biogeny oraz do zanieczyszczenia wód podziemnych. Na obszarze gminy dominują gleby o niskiej zasobności w przyswajalny potas i fosfor.

Niskie pH przyczynia się także do zwiększonego pobierania metali ciężkich przez rośliny. Oznacza to, że plody rolne uzyskane na glebach silnie zakwaszonych mogą zawierać więcej szkodliwych metali i ich związków niż uprawy na glebach o wyższym pH. Z reguły jednak gleby w gminie zawierają niewielkie ilości metali ciężkich. Ich podwyższony poziom występuje w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu. Dotyczy to głównie związków ołowiu i kadmu, które przedostają się do środowiska wraz ze spalinami samochodów.

Kwaśny odczyn gleby jest wynikiem nie tylko procesów naturalnych, ale zależy też od działalności rolniczej i pozarolniczej człowieka.

6. Elementy rozwojowe gminy – uwarunkowania.

6.1. Baza ekonomiczna.

Gmina Janów Podlaski ma charakter rolniczy i turystyczny. Produkcja przemysłowa jest znikoma i jest funkcją uzupełniającą. Produkcja rolna dominuje jako miejsce zatrudnienia i źródło dochodów.

W 2002 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 162 jednostek prowadzących działalność gospodarczą.

Najbardziej rozwinięta jest działalność w zakresie handlu, związane jest to z małym nakładem środków finansowych na jej prowadzenie. Brakuje średniej wielkości zakładów przemysłowych, powoduje to wysoki stopień bezrobocia i mały dynamizm rozwojowy.

Jedną z możliwości wzrostu dochodów mieszkańców i rozwoju gminy jest rozwój agroturystyki i usług rekreacyjnych. Sprzyjają temu walory krajobrazowe, przyrodnicze oraz kulturowe.

Przyszłość gminy należy wiązać z dalszym rozwojem pozarolniczych form aktywności.

Ważniejsze firmy na terenie gminy:

- Stadnina Koni Sp. z o.o.
21-505 Janów Podlaski
- SWISSPOR Polska Sp. z o.o.
ul. Kroczyńska 2
32-500 Chrzanów
Zakład Produkcyjny w Janowie Podlaskim
- UNO – FRESCO – TRADEX Sp. z o.o.
15-080 Mościska
ul. Bakaliowa 1
Zakład Produkcyjny w Janowie Podlaskim

Porównanie dochodów i wydatków budżetu gminy przedstawia poniższa tabela:

Dochody i wydatki budżetu gminy w zł.	2000 r.	2001 r.	2002 r.
dochody budżetu gminy	6.379.932	7.212.554	7.878.598
w tym:			
dochody własne	2.344.913	2.680.595	2.679.868
subwencje	2.934.489	3.586.263	4.200.798
dotacje celowe na zad. z zlecone	492.904	469.949	511.561
dotacje celowe na zadania własne	494.051	319.891	352.995
inne	113.575	155.856	133.376
wydatki budżetowe	6.342.419	7.725.157	7.471.843
w tym:			
wydatki inwestycyjne (zadania)	952.657	1.672.628	981.540
ze środków własnych	516.492	1.337.628	649.996

W wyniku analizy ekonomicznej gminy nasuwają się następujące wnioski:

Na terenie gminy nie funkcjonują podmioty gospodarcze ze znaczącym kapitałem. W istniejących podmiotach przeważają jednostki małe.

W niewystarczającym stopniu jest rozwinięty dostęp do profesjonalnego doradztwa informacji - w sytuacji zbyt słabego przygotowania potencjalnych przedsiębiorców do prowadzenia własnych firm.

6.2. Warunki życia.

A) Mieszkalnictwo.

Jednym z podstawowych czynników oceny warunków życia jest ocena warunków mieszkaniowych. Gmina posiada mieszkania znajdujące się w budynku Szkoły Podstawowej, Przedszkola Samorządowego, Ośrodka Zdrowia, w budynku starego ośrodka zdrowia i lecznicy zwierząt.

W gminie Janów Podlaski zasoby mieszkaniowe na dzień 31.XII.2003 r. wynoszą 81 mieszkań komunalnych.

Zasoby mieszkaniowe gminy wynoszą 1757 mieszkań, co daje łączną powierzchnię użytkową 111,907 m². Przeciętnie na mieszkańca przypada 3,42 izby, zaś na 1 mieszkanie przypada 63,7 m² zaś na 1 osobę przypada 19,3 m².

Nowe budynki realizowane w ostatnich latach wpłynęły na poprawę wskaźników powierzchniowych. Część nowych budynków jest realizowana na wymianę starych siedlisk.

B) Usługi.

Administracja.

Funkcję ośrodka administracyjno – usługowego gminy pełni Janów Podlaski, gdzie znajduje się:

- Urząd Gminy
- Ośrodek Zdrowia
- Komisariat Policji
- Bank Spółdzielczy
- Urząd Pocztowy

Na terenie gminy znajdują się 2 szkoły podstawowe, w miejscowościach: Janów Podlaski i Błonie, gimnazjum w Janowie Podlaskim, szkoła ponadgimnazjalna w Janowie Podlaskim oraz 6 oddziałów przedszkolnych (w tym 2 oddziały w szkołach).

Kultura.

Działalność w zakresie kultury prowadzi w gminie Janów Podlaski:

- Gminny Ośrodek Kultury w Janowie Podlaskim
- Gminna Biblioteka Publiczna w Janowie Podlaskim

Obiekty sakralne.

Teren gminy obejmuje 1 parafia rzymskokatolicka: w Janowie Podlaskim, należąca do Diecezji Siedleckiej. Przynależą do niej następujące obiekty:

- Kościół p.w. Świętej Trójcy w Janowie Podlaskim,
- Kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim,
- Kościół filialny rzym. – kat. p.w. Św. Jana Ewangelisty w Starym Bublu,
- Kościół p.w. Św. Mikołaja w Starym Pawłowie,
- Kaplica cmentarna p.w. Św. Rocha na cmentarzu w Janowie Podlaskim.

Usługi i handel.

Na terenie gminy działają 24 punkty sprzedaży detalicznej (styczeń 2004).

Poziom zaspokajania potrzeb ludności gminy w usługi handlu, należy uznać za dostateczny pod względem ilościowym. Zastrzeżenia można mieć co do wartości technicznej obiektów handlowych i standardu wyposażenia tych obiektów.

Sport i rekreacja.

Na terenie gminy jest jeden stadion oraz sala sportowa przy gimnazjum w Janowie Podlaskim.

Pomoc społeczna.

Niski poziom dochodów społeczeństwa sprawia, że wielu mieszkańców gminy korzysta z różnych form pomocy społecznej. Od 1990 r. notuje się wzrost liczby osób, które z przyczyn niezawinionych utraciły podstawę egzystencji i w związku z tym zmuszone zostały do korzystania z różnych form pomocy społecznej. Istotnymi czynnikami wpływającym na obniżenie poziomu dochodów mieszkańców są: wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, otrzymującej niskie świadczenia emerytalne oraz silne rozdrobnienie gospodarstw rolnych.

Udzielone świadczenia z pomocy społecznej w ostatnich trzech latach przedstawia poniższa tabela:

Lata	2000	2001	2002
Liczba rodzin korzystających z pomocy	242	263	280
Powody przyznania pomocy:			
- ubóstwo	-	151	164
- sieroctwo	-	1	1
- potrzeba ochrony macierzyństwa	35	31	22
- bezrobocie	88	99	103
- niepełnosprawność	125	126	117
- długotrwała choroba	43	50	69
- bezradność w sprawach opieki, wychowania i prowadzenia gosp. domowego	99	106	120
- alkoholizm	58	56	54
Udzielone świadczenia	50.106	36.962	45.756
- zadania zlecone gminom			
- zadania własne gminy (z dożywianiem i usługami opieki	1.219	823	824

Usługi inne.

- Remizy OSP znajdują się w następujących miejscowościach: Janów Podlaski, Nowy Pawłów, Jakówki, Bubel Granna, Stary Bubel, Klonownica Mała,

6.3. Turystyka i wypoczynek.

Położenie gminy w dolinie Bugu czyni ją atrakcyjną turystycznie. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego północna (wchodząca w skład Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”) i centralna część gminy wyznaczona została jako strefa o wysokich walorach przyrodniczych – wskazana do zagospodarowania turystycznego. Janów Podlaski został wyznaczony jako wysokiej rangi ośrodek o funkcji turystycznej.

Obszar gminy Janów Podlaski dysponuje potencjałem uzasadniającym uznanie turystyki jako ważnej dziedziny rozwoju gospodarczego. Należą do nich wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe, dziedzictwa kulturowego, żywe tradycje kulturowe, czyste powietrze. Potencjałem jest również położenie gminy w sąsiedztwie granicy Państwa i wschodniej granicy Unii Europejskiej. Droga wojewódzka tzw. „Nadbużanka” biegnąca od granicy może ożywić wsie leżące przy tym szlaku – możliwości rozwoju agroturystyki, małej gastronomii, stacji benzynowych.

Mocnym atutem gminy Janów Podlaski jest Stadnina Koni znana na całym świecie, przyciągająca licznych turystów krajowych jak i zagranicznych, nie tylko zainteresowanych kupnem koni.

Mocną stroną gminy jest Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu” i jego bogaty świat flory i fauny.

Sukcesywnie wzrasta poziom świadczonych usług turystycznych i agroturystycznych zarówno w zakresie standardów wynajmowanych pomieszczeń jak i atrakcyjności oferty pobytu turystów i letników.

Mimo niewątpliwie pozytywnych stron obszaru gminy, a szczególnie osady Janów Podlaski nie jest ona w pełni przygotowana pod względem gastronomicznym na obsługę turystyki. Dwa bary gastronomiczne nie zapewniają potrzeb w tym zakresie.

6.4. Demografia.

A) Stan istniejący.

Liczbę mieszkańców w poszczególnych miejscowościach (stan na 31.12.2003 r.) przedstawia poniższa tabela:

L.p	Sołectwo	Liczba ludności
1	Błonie	167
2	Bubel – Gronna	126
3	Bubel – Łukowiska	69
4	Jakówki	211
5	Kajetanka	48
6	Klonowica Mała	182
7	Klonowica – Plac	234
8	Stare Buczyce	175
9	Stary Bubel	208
10	Stary Pawłów	244
11	Nowy Pawłów	401
12	Peredyło	90
13	Polinów	83
14	Romanów	95
15	Ostrów	181
16	Woroblin	103
17	Werchliś	265
18	Wygoda	202
19	Janów Podlaski	2.683
RAZEM GMINA		5.767

Ludność gminy Janów Podlaski w latach 1997-2003.

- rok 2003 – 5 767 osób
- rok 2002 – 5 777 osób
- rok 2001 – 5 849 osób
- rok 2000 – 5 896 osób
- rok 1999 – 5 930 osób
- rok 1998 – 5 905 osób
- rok 1997 – 5 925 osób

Gęstość zaludnienia w gminie Janów Podlaski wynosi 42 mieszkańców na 1 km².

B) Przyrost naturalny.

W gminie Janów Podlaski w ostatnich 7 latach jest obserwowany ujemny przyrost naturalny (przewaga zgonów nad urodzeniami), z wyjątkiem roku 1998, w którym wystąpił dodatni przyrost naturalny.

Urodzenia i zgony w latach 1997-2002.

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Urodzenia	66	64	67	78	60	61
Zgony	90	71	58	80	77	84
Przyrost	-24	-7	9	-2	-17	-23

C) Aktywność zawodowa.

Zawodowo czynną ludność gminy Janów Podlaski przedstawia poniższe zestawienie (dane Urzędu Gminy w Janowie Podlaskim na rok 1999):

- a) wiek przedprodukcyjny 0-17 M, K – 1 589,24 osób – 26,8 %
- b) wiek 18-64 M – 1 733 mężczyzn – 29,2 %
wiek 18-59 K – 1 462 kobiet – 24,7 %
- c) wiek 65 M i więcej - 403 mężczyzn – 6,8 %
wiek 60 K i więcej - 743 kobiet – 12,5 %

Analiza struktury wiekowej gminy Janów Podlaski w aspekcie wieku produkcyjnego wykazuje, że 26,8 % ludności jest w wieku przedprodukcyjnym, 53,9 % jest w wieku produkcyjnym, natomiast 19,3 % ludności jest w wieku poprodukcyjnym.

D) Zatrudnienie.

Zatrudnienie w działach gospodarki narodowej (rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, działalność produkcyjna, budownictwo, handel, transport, pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości, administracja, edukacja, ochrona zdrowia) w roku 2003 w gminie łącznie wyniosło 167 osób.

6.5. Rolnictwo

A) Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju rolnictwa.

Gmina Janów Podlaski posiada średnie warunki glebowe i klimatyczne dla rozwoju rolnictwa. Na terenie gminy występują gleby średniej jakości łatwe do uprawy mechanicznej.

Na terenie gminy nie występują gleby klasy I i II. Gleb klas IIIa jest 111 ha, a gleb klasy IVz - tylko 8 ha. Gleby klasy IIIB stanowią ponad 13% gruntów ornych. Największy udział mają gleby następujących klas: IVA – ponad 26% gruntów ornych, IVb – ponad 31% (powyżej 1500 ha) oraz klasy V – ponad 20,5% tj. blisko 1000 ha.

Wskaźnik bonitacji gleb dla gminy wynosi 0,94, natomiast dla województwa 0,93. Wg oceny YUNG blisko 2800 ha gruntów ornych zaliczonych jest do kompleksu żytniego słabego, 1900 ha do kompleksu żytniego dobrego, niespełna 1600 ha do kompleksu żytniego bardzo dobrego. W poszczególnych sołectwach jakość gleb jest zróżnicowana.

Najwięcej gleb dobrych, do klasy IVA włącznie, posiadają sołectwa: Jakówki – ponad 96,5%, Pawłów Stary – ponad 96%, Peredyło – 93%, Klonownica Plac – 94,5% i Romanów – ponad 90%. Natomiast w sołectwach Bubel Granna, Błonie, Werchliś i Kajetanka jest duży udział gleb najsłabszych – klas VI i VII, odpowiednio: 59,7%, 50,8%, 39,4% i 30%.

Obszary położone w sąsiedztwie Bugu są zasilane głównie przez wody tej rzeki. W pozostałej części tej gminy głównym źródłem zasilania w wodę zarówno cieków jak i wód gruntowych są opady atmosferyczne. Rozkład opadów w okresie wegetacyjnym jest nierównomierny i nie zabezpiecza zapotrzebowania miesięcznego na wodę.

B) Użytkowanie gruntów i struktura własnościowa.

Ogólna powierzchnia gminy Janów Podlaski wynosi 135 km² co stanowi 0,537 % powierzchni woj. lubelskiego. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 9 983 ha tj. 73,9 % powierzchni ogólnej gminy (średnio w woj. lubelskim 68,4 %, w Polsce 59,0 %).

Wśród użytków rolnych dominują grunty orne, które stanowią 68,2 % ich powierzchni (średnio w woj. lubelskim 78,4 %, Polska 76,5 %), trwale użytki zielone – łąki i pastwiska

zajmują 30,9 % powierzchni użytków rolnych (średnio w woj. lubelskim 19,7%, Polska 22,1 %) oraz sady 0,9 % (średnio w woj. lubelskim 1,9 %, Polska 1,4 %).

Struktura użytkowania gruntów przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Ogółem ha	Udział %	
		pow. ogólnej	użytków rolnych
Grunty orne	6 809	50,4	68,2
Łąki	2 114	15,7	21,2
Sady	85	0,6	0,9
Pastwiska	975	7,2	9,7
Razem użytki rolne	9 983	73,9	100
Lasy i zadrzewienia	2 486	18,4	-
Wody	190	1,4	-
Pozostałe	841	6,3	-
Pow. ogółem	13 500	100	-

Pod względem własności użytków rolnych największy odsetek – 50,5 % powierzchni gminy zajmują grunty osób fizycznych – ogółem 6 821 ha.

Grunty w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe stanowią 10,4 % powierzchni ogólnej gminy.

Struktura wielkości gospodarstw wg danych z Urzędu Gminy przedstawia się następująco:

	działki rolne	Wielkość gospodarstw						
		1-2 ha	2-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	pow.20 ha	ogółem
Ilość gospodarstw (os. fizyczne)	574	373	342	112	148	131	91	1197
Powierzchnia użytków rolnych w ha	163	355	1102	645	1205	1522	1992	6821

	działki rolne	Wielkość gospodarstw						
		1-2 ha	2-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	pow.20 ha	ogółem
Ilość gospodarstw (os. prawne)	-	5	3	-	1	-	14	23
Powierzchnia użytków rolnych w ha	-	5	7	-	6	-	2	2962

Średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego w gminie Janów Podlaski wynosi ok. 5,6 ha (bez działek rolnych), w woj. lubelskim 6,1 ha, w Polsce 7,0 ha.

W strukturze upraw dominują zboża i ziemniaki, a w produkcji zwierzęcej chów bydła i trzody chlewnej.

Szansę rozwoju gminy upatruje się w produkcji zdrowej żywności. Z tego względu muszą być tu przestrzegane właściwe zabiegi agrotechniczne, uwzględniające odpowiednie następstwa roślin, ograniczenia w stosowaniu środków chemicznych (przestrzeganie norm nawożenia i sposobów ochrony roślin).

Użytkowanie gruntów na terenie gminy Janów Podlaski przedstawia poniższe tabela.

Wyszczególnienie	pow. gruntów (w ha)	Udział %
1. Powierzchnia ogólna gminy	13 500	100 %
Użytki rolne w tym:	10 004	74,5 %
-grunty orne	6 826	50,4 %
-sady	85	0,7 %
-łąki	2 114	15 %
-pastwiska	979	8 %
-las i grunty leśne	2 473	18 %
pozostałe grunty w tym:	1 023	7,7 %
-wody	296	2,2 %
-drogi	363	2,7 %
-tereny zabudowane	241	1,8 %
-nieużytki różne	135	1,0 %

Struktura własności gruntów w gminie Janów Podlaski:

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów w ha
1.	Stadnina Koni Janów Podlaski Sp. z o.o.	1824,13
2.	Nadleśnictwo Biała Podlaska	881,64
3.	Wspólnoty wiejskie	583,26
4.	Przeds. Rolno-Handlowe Konstantynów Sp. z o.o.	522,33
5.	Agencja Nieruchomości Rolnych	187,86
6.	Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu”	165,26
7.	Zakład Rolno-Handlowe Cieleśnica Sp. z o.o.	156,31
8.	Parafie Rzymsko-Katolickie	39,88
9.	Koło Łowieckie	1,02
10.	Spółdzielnia mieszkaniowa „Ostoja”	0,42

Przemiany własności w latach 90-tych ukierunkowane były na wzrost własności indywidualnej. Część gruntów PFZ i PGR została przejęta przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa, które następnie były sprzedawane rolnikom indywidualnym lub oddawane w dzierżawę lub władanie spółkom Skarbu Państwa (Stadnina Koni) lub spółkom powstałym na bazie dawnych PGR Cieleśnica, Konstantynów, Rozkosz. Proces przekształceń własnościowych będzie trwał nadal i dane w tym zakresie będą ulegały zmianie.

Struktura użytkowania gruntów rolnych na terenie gminy Janów Podlaski

Lp.	Wyszczególnienie	grunty orne ha	Użytki zielone ogółem (łąki, pastwiska) ha	Sady ha	Powierzchni ogółem ha
1.	Ogółem grunty rolne	6826	3.093	85	10.004
2.	Gospodarstwa indywidualne	5.436	1.465	85	6.986
3.	Skarb Państwa i inne jednostki organizacyjne	1.390	1.628	-	3.01

W gminie Janów Podlaski jest ogółem 1114 indywidualnych gospodarstw rolnych, prowadzących produkcję rolną na 10004 ha użytków rolnych. Na gruntach gminy Janów Podlaski prowadzą gospodarkę rolną rolnicy z innych gmin.

Liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych wsiach przedstawia tabela.

Lp.	Nazwa wsi	Liczba gospodarstw		Rolnicy zamieszkali		
1	2	3	4	5	6	7
		do 1 ha	Pow. 1 ha	w gm. Janów Podl.	w innych gminach	razem ilość gospodarstw
1.	Błonie	7	77	39	45	84
2.	Bubel-Granna	2	40	27	15	42
3.	Bubel-Lukowiska	3	23	10	16	26
4.	Stary Bubel	4	53	27	30	57
5.	Stare Buczyce	2	37	28	11	39
6.	Jakówki	8	54	33	29	62
7.	Janów Podlaski	16	240	192	64	256
8.	Kajetanka	2	20	12	10	22
9.	Klonownica Mała	-	52	45	7	52
10.	Klonownica Plac	3	47	20	30	50
11.	Ostrów	-	38	27	11	38
12.	Nowy Pawłów	18	110	76	52	128
13.	Stary Pawłów	1	53	45	9	54
14.	Peredyło	5	17	16	6	22
15.	Polinów	1	24	21	4	25
16.	Romanów	9	32	21	20	41
17.	Werchliś	5	71	56	20	76
18.	Woroblin	9	31	20	20	40
Ogółem		95	1019	715	399	1114
Osoby prawne			24			24

Średnia wielkość gospodarstwa wynosi ok. 10 ha. Wśród gospodarstw przeważają gospodarstwa o powierzchni 5 – 10 ha, liczba gospodarstw o powierzchni 20 ha. i więcej wynosi 40.

Aktualnie można zauważyć tendencję podziału gospodarstw rolnych na wiele mniejszych działek, ale również powiększanie i powstawanie nowych w wyniku zakupu gruntów od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i w obrocie międzysąsiedzkim.

Warunki produkcyjne są zróżnicowane i to one mają wpływ na strukturę upraw. Wg. spisu rolnego z czerwca 2002 r. wynika, że dominującym kierunkiem jest uprawa zbóż: żyto – 1056 ha, owies – 785,5 ha, pszenżyto – 500 ha, mieszanki zbożowe – 364 ha, pszenica – 248 ha oraz w ostatnich latach zwiększa się uprawa warzyw: kapusta, marchew, ogórki których łączna powierzchnia upraw wynosi 134 ha, oraz owoców miękkich: truskawka – 26,5 ha oraz sady, porzeczką, aronia, których łączna powierzchnia upraw wynosi 254 ha.

W produkcji zwierzęcej wg ostatniego spisu rolnego dominuje produkcja trzody chlewnej – 6884 szt. stan pogłowia bydła wynosi – 1363 szt. pogłowie owiec – 30 szt. Na terenie gminy w gospodarstwach indywidualnych hodzi się 224 szt. koni. Produkcja zwierzęca oparta jest na własnych paszach, łąki i pastwiska w pasie nadbużańskim stanowią doskonale tereny do hodowli bydła i produkcji ekologicznego mleka.

Na terenie gminy gospodarkę rolną prowadzą osoby prawne, wśród których największą ilość gruntów posiada Stadnina Koni Spółka z o.o., Przedsiębiorstwo Rolno-Handlowe Spółka z o.o. w Konstantynowie, Zakład Rolno-Handlowy Cieleśnica Spółka z o.o. w Cieleśnicy.

Stadnina Koni słynna na cały świat z hodowli koni arabskich, prowadzi również działalność ogólnorołną w tym hodowlę krów mlecznych, osiągając na poziomie europejskim wyniki w produkcji mleka. Pozostałe przedsiębiorstwa prowadzą produkcję roślinną.

Niskie dochody rolników wymuszają poszukiwania poza rolniczych źródeł zarobkowania. Powoli ale stopniowo rozwija się działalność agroturystyczna.

6.6. Infrastruktura techniczna

A) Komunikacja.

Komunikacja drogowa.

Przez teren gminy na odcinku 20 km przebiega jedna droga wojewódzka Nr 698 relacji Terespol – Siedlce tzw. „Nadbużanka”, aktualnie modernizowana i urządzana zgodnie z warunkami technicznymi dla tej kategorii dróg.

Obszar gminy pokryty jest siecią dróg będących w zarządzie powiatu Biała Podlaska o łącznej długości 40 km. Drogi te odznaczają się w większości nie najlepszym stanem powierzchni bitumicznej (koleiny, wyrwy).

Drogi gminne.

Sieć dróg lokalnych ewidencjonowanych na terenie gminy tworzą drogi gminne tj. drogi w sołectwach i ulice Janowa Podlaskiego, oraz drogi dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych. Według posiadanej ewidencji jest ich łącznie 90 km w tym:

- dróg w sołectwach 76 km,
- ulic w Janowie Podlaskim 14 km,
- dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych 262 km.

Wykaz ulic w osadzie Janów Podlaski

Lp.	Numer ulicy	Nazwa ulicy
1.	000091 L	ul. Topolowa
2.	000092 L	ul. Polna
3.	000093 L	ul. Nowa
4.	000094 L	ul. Tadeusza Kościuszki
5.	000095 L	ul. Marii Konopnickiej
6.	000096 L	ul. Nadrzeczna
7.	000097 L	ul. Bolesława Chrobrego
8.	000098 L	ul. Kazimierza Jagiellończyka
9.	000099 L	ul. Podborna
10.	000100 L	ul. Tańskiego Czesława
11.	000101 L	ul. Stanisława Moniuszki
12.	000102 L	ul. Krótka
13.	000103 L	ul. Dominikańska
14.	000104 L	ul. Walentego Skalskiego
15.	000105 L	ul. Dolna
16.	000106 L	ul. Henryka Sienkiewicza
17.	000107 L	ul. Gabriela Narutowicza
18.	000108 L	ul. Garbarska
19.	000109 L	ul. Adama Naruszewicza
20.	000110 L	ul. Popław

21.	000111 L	ul. Starocerkiewna
22.	000112 L	ul. Szkolna
23.	000113 L	ul. Plac Partyzantów
24.	000114 L	ul. Staroklasztorna
25.	000115 L	ul. Wiejska
26.	000116 L	ul. Adama Mickiewicza
27.	000117 L	ul. Bolesława Prusa
28.	000118 L	ul. Elizy Orzeszkowej
29.	000119 L	ul. Juliusza Słowackiego
30.	000120 L	ul. Zamkowa
31.	000121 L	ul. Kąpielowa
32.	000122 L	ul. Bandosa
33.	000123 L	ul. Brzeska
34.	000124 L	ul. Parkowa
35.	000125 L	ul. Przechodnia
36.	000126 L	ul. Łąkowa
37.	000127 L	ul. Jana Łosowicza
38.	000128 L	ul. Cicha
39.	0208021	ul. Pilarki
40.	02136	Aleja A. Krzysztalowicza
41.	02136	ul. Piłsudskiego
42.		ul. 1-go Maja
43.		ul. Bialska
44.		ul. Siedlecka
45.		ul. Rokitniańska

Rozmieszczenie na terenie gminy dróg wszystkich kategorii jest korzystne, pozwalające na dojazd do wszystkich atrakcyjnych miejscowości gminy. Niekorzystnie natomiast przedstawia się ich nawierzchnia lub jej brak. Utwardzonych dróg gminnych jest 16 km, w tym w sołectwach 8 km, ulic w Janowie Podlaskim 7 km, dróg dojazdowych 1 km.

Wykaz dróg przebiegających przez Gminę Janów Podlaski.

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi
1	000021L	droga wojewódzka nr 811 – Zakanale – Jakówki – kolonia Romanów – droga pow. nr 0029L
2	000025L	droga wojewódzka nr 698 – Wiechowicze – Jakówki – Wólka Polinowska
3	000042L	droga powiatowa nr 0030L – Komarno wieś – dr. pow. 0031L
4	000058L	droga powiatowa nr 0028L – Bubel Granna – droga powiatowa nr 0027L
5	000059L	droga powiatowa nr 0027L Bubel Łukowiska – droga powiatowa nr 0027L
6	000060L	droga powiatowa nr 0027L – droga gminna nr 000059L /Bubel Łukowiska/
7	000061L	droga powiatowa nr 0027L – Stare Buczyce – Stary Pawłów – droga gminna nr 000071L

8	000062L	droga gminna nr 000062L /Nowe Buczyce/ - droga gminna nr 000061L /Stare Buczyce/
9	000063L	droga wojewódzka nr 698 – Nowy Pawłów – Bubel Granna – droga powiatowa nr 0028L
10	000064L	droga powiatowa nr 0027L – Stare Buczyce – droga gminna nr 000061L
11	000065L	droga wojewódzka nr 698 – Bubel Granna – droga powiatowa nr 0028L
12	000066L	droga powiatowa nr 0029L – Nowy Pawłów – Janów Podlaski (ul.Pilarki) – droga wojewódzka nr 698
13	000067L	granica gminy Konstantynów – Peredyło – droga wojewódzka nr 698
14	000068L	droga wojewódzka nr 698 – Peredyło
15	000069L	droga powiatowa nr 0029L – Romanów
16	000070L	droga powiatowa nr 0029L – Nowy Pawłów – droga powiatowa nr 0031L
17	000071L	droga powiatowa nr 0027L – Stary Pawłów – Stadnina Koni
18	000072L	droga powiatowa nr 0032L – Janów Podlaski (ul.Piłsudskiego) – droga wewnętrzna nr 005
19	000073L	droga wojewódzka nr 698 – droga gminna nr 000072L
20	000074L	droga wojewódzka nr 698 – Janów Podlaski (ul.Rokitniańska) – dr.gm. 000076L
21	000075L	droga gminna nr 000076L – granica gminy Rokitno /Cieleśnica/
22	000076L	droga wojewódzka nr 698 – Hołodnica
23	000077L	droga gminna nr 000076L – granica gminy Rokitno /Klonownica Duża /
24	000078L	droga powiatowa nr 0031L – kolonia Janów Podlaski – droga gminna nr 00077L
25	000079L	droga powiatowa nr 0031L – Klonownica Mała – droga powiatowa nr 0031L
26	000080L	droga gminna nr 0081L – Polinów Mauryki – Polinów Dąbrowa – droga powiatowa nr 0030 L
27	000081L	droga powiatowa nr 0031L – Polinów Mauryki – droga powiatowa nr 0030L
28	000082L	droga powiatowa nr 0031L – Klonownica Plac – Klonownica Duża - droga gminna 000194L
29	000083L	droga gminna nr 000079L – Posiołek – Sachalin – kolonia Werchliś – droga powiatowa nr 0034L
30	000084L	droga powiatowa nr 0034L – kolonia Kajetanka – granica gminy Rokitno (Alwus)
31	000085L	droga wojewódzka nr 698 – Kajetanka – droga powiatowa nr 0034L
32	000086L	droga wojewódzka nr 698 – kolonia Werchliś – droga powiatowa nr 00331 L
33	000087L	droga wojewódzka nr 698 – Ostrów- droga powiatowa nr 0033L
34	000088L	droga wojewódzka nr 698 – Woroblin - droga powiatowa nr 0033L
35	000089L	droga wojewódzka nr 698 – kolonia Błonie - /Cieleśnica/

36	000090L	droga powiatowa nr 0036 – kolonia Błonie – granica gminy Rokitno (Cieleśnica)
----	---------	--

Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Janów Podlaski przedstawia tabela.

Lp.	Numer ewidencyjny	Nazwa drogi
1.	0027L	Kózki – Serpelice – Gnojno – Janów Podlaski
2.	0028L	Witoldów – Bubel-Łukowiska
3.	0032L	Janów Podlaski – Wygoda
4.	0029L	Wólka Polinowska – Nowy Pawłów
5.	0030L	Komarno – Klonownica Mała
6.	0031L	od drogi 811 – Janów Podlaski
7.	0036L	Biała Podlaska – Rokitno – Błonie
8.	02141	Klonownica Duża – Rokitno
9.	0034L	Werchliś – Serwin
10.	0033L	Werchliś – Woroblin – Zaczopki

Komunikację publiczną na terenie gminy prowadzi kilka Oddziałów PKS – Biała Podlaska, Radzyń Podlaski i Siedlce, a także w niewielkim stopniu transport prywatny (BUS). Janów Podlaski ma dogodnie połączenie bezpośrednie z Warszawą, Lublinem, Białymstokiem, oraz Białą Podlaską i Terespołem. W ostatnim czasie część kursów autobusowych do Białej Podlaskiej ze względów ekonomicznych i niewielkiej liczby pasażerów zmniejszono lub zlikwidowano.

Przez teren gminy przebiega Nadbużański szlak rowerowy relacji Wyszków – Hrubieszów. Szlak jest oznakowany. Realizowany ze środków Unii Europejskiej jako projekt Związku Powiatów i Gmin Nadbużańskich.

Komunikacja kolejowa.

Przez teren gminy linia kolejowa nie przebiega.

B) Gospodarka wodno-ściekowa.

Zaopatrzenie w wodę.

Gmina zaopatrywana jest w wodę z jednego ujęcia znajdującego się w Janowie Podlaskim. Ujęcie eksploatowane jest przez Zakład Usług Wodnych Międzygminnego Związku Komunalnego z siedzibą w Parczewie. Wydajność ujęcia wody określona jest na poziomie 1138 m³. Taka ilość wody jest wystarczająca do zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz do celów komunalnych, gospodarczych i pożarowych.

Analizując jakość wody z ujęcia i sieci wodociągowej stwierdza się, że spełnia ona normy wody pitnej (badania dotyczące czystości wody prowadzone są przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Białej Podlaskiej). Na jakość wody doprowadzanej do mieszkań wpływa sprawność sieci wodociągowej oraz materiał, z którego jest wykonana. Na odcinku ok. 0,5 km (ul. Narutowicza) położone są rury azbestowe, które wymagają pilnie wymiany.

Siecią wodociagową objętych jest 16 miejscowości. Długość sieci wodociągowej w poszczególnych miejscowościach oraz liczbę budynków przyłączonych do sieci wodociągowej przedstawia tabela.

miejscowość	długość sieci wodociągowej w km	liczba gospodarstw	liczba mieszkań	zużycie wody w dm ³ *
Janów Podlaski	17,2	713	873	38,8
Błonie	3,6	19	19	0,9
Bubel Granna	2,8	42	42	2,1
Bubel Łukowska	2,8	36	36	1,8
Jakówki	2,2	40	40	2,0
Kajetanka	4,3	16	16	0,8
Klonownica Mała	8,7	57	57	2,8
Klonownica Plac	1,8	35	35	1,8
Ostrów	4,0	38	38	1,9
Peredyło	1,9	18	18	0,9
Romanów	3,0	19	19	1,0
Nowy Pawłów	5,8	90	93	4,5
Polinów	2,5	13	13	0,7
Stary Pawłów	2,5	78	80	3,9

Stare Buczyce	3,0	43	43	2,2
Werchliś	5,7	51	51	2,5
ogółem	73,3	1378	1543	72,1

Zaopatrzenie mieszkańców w wodę; *1dam³=1 tys. m³

W miejscowościach, gdzie brak jest sieci wodociągowej (część Polinowa, Woroblin) mieszkańcy pobierają wodę ze studni. Woda taka jest także wykorzystywana w innych miejscowościach, głównie jako woda pitna dla zwierząt hodowlanych.

Spośród zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie gminy z własnego ujęcia wód podziemnych korzysta PPH „MIKA” Sp. z o.o. Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego w Janowie Podlaskim (w razie awarii woda może być czerpana także z gminnej sieci wodociągowej) oraz SWISSPOR Polska Sp. z o.o.

Trzy własne ujęcia wody posiada Stadnina Koni w Janowie Podlaskim Sp. z o.o. Są one zlokalizowane w „Bukaciarni” oraz uroczyskach „Piaski” i „Pieczyska”. Stadnina korzysta także z wodociągu gminnego.

Pozostałe zakłady korzystają jedynie z gminnej sieci wodociągowej. Poniżej podano ilość wody pobieranej przez poszczególne zakłady przemysłowe.

Lp.	nazwa zakładu	ilość pobranej wody w 2003 r.			
		I kwartał	II kwartał	III kwartał	IV kwartał
1.	PPH „MIKA” Sp. z o.o.	-----	1380 m ³	15800 m ³	12411 m ³
2.	SWISSPOR Polska	764 m ³	1147 m ³	1051 m ³	744 m ³
3.	UNO FRESCO TRADEX	927 m ³ (do dnia 17 XII 2003 r.)			
4.	Stadnina Koni w Janowie Podlaskim Sp. z o.o.	30208 m ³ - z wodociągu gminnego 1729 m ³ - z ujęć własnych			

Ilość wody pobranej w 2003 r. przez zakłady przemysłowe na terenie gminy.

Odprowadzenie ścieków.

Na terenie gminy znajduje się gminna oczyszczalnia ścieków oddana do użytku w 1994 r. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości 400 m³/dobę. W chwili obecnej dopływająca ilość ścieków wynosi 220 m³/dobę obiekt posiada więc możliwość na przyjęcie dodatkowej ilości ścieków. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Czyżówka, która wpływa do rzeki Bug. Oczyszczalnia jest przystosowana do odbioru ścieków doprowadzanych kanalizacją grawitacyjną oraz dowożonych wozami asenizacyjnymi do punktu zlewnego oczyszczalni.

Oczyszczalnia nie w pełni spełnia swoją funkcję odprowadzone ścieki do rzeki nie są należycie oczyszczone. Zastosowana technologia oczyszczania ścieków nie spełnia swojej roli, co zagraża zanieczyszczeniu i degradacji wód powierzchniowych, a w konsekwencji środowisku przyrodniczemu poniżej ujścia ścieków do rzeki Czyżówki i rzeki Bug. Aby temu zapobiec konieczna jest przebudowa oczyszczalni i systemu oczyszczania ścieków.

Na terenie gminy sieć kanalizacyjną posiada osada Janów Podlaski. Obecnie długość sieci kanalizacyjnej wynosi 10,7 km o długości przykanalików 6,8 km, wykonanych jest 381 sztuk przyłączy do budynków mieszkalnych, podczas gdy w 1994 r. długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 2,4 km.

W 2003 r. zrealizowano projekt IV etapu kanalizacji Janowa Podlaskiego o długości 2871,5 mb, 80 sztuk przyłączy o długości 1164,5 mb.

Kanalizacja Janowa Podlaskiego prowadzona jest etapami obejmującymi zamknięte części Janowa Podlaskiego. Do chwili obecnej zrealizowano cztery etapy kanalizacji, tj. 54,34 % gospodarstw domowych. Priorytetową sprawą, ważną dla mieszkańców Janowa Podlaskiego i ochrony środowiska naturalnego jest całkowite skanalizowanie osady Janów Podlaski, a także wsi Stary Pawłów, której mieszkańcy od wielu lat postulują wykonania takiej inwestycji.

We wsiach sołeckich nieczystości płynne są odprowadzane do tzw. szamb, które w większości nie są szczelne i są zagrożeniem dla środowiska. Zauważa się jednak zainteresowanie mieszkańców sołectw wykonaniem oczyszczalni przydomowych, do tej pory zrealizowano 2 oczyszczalnie przydomowe (w Bublu - Łukowiskach i Nowym Pawłowie).

Oprócz oczyszczalni gminnej działają dwie oczyszczalnie lokalne zrealizowane na potrzeby mieszkańców osiedla przy ul. Pilarki w Janowie Podlaskim i na potrzeby Zakładu Produkcyjno Handlowego „MIKA” w Janowie Podlaskim (dawna przetwórnia).

Gospodarka wodno – ściekowa w przemyśle

Spośród zakładów prowadzących działalność przemysłową na terenie gminy Janów Podlaski, z własnych ujęć wody podziemnej korzystają: PPH „MIKA” Sp. z o.o. ZPOW w Janowie Podlaskim, SWISSPOR POLSKA Sp. z o.o. Woda z tych ujęć podlega uzdatnianiu, które polega na zastosowaniu urządzeń służących odżelazieniu (PPH „MIKA” Sp. z o.o.) lub odżelazieniu i odmanganianiu (SWISSPOR POLSKA Sp. z o.o.).

Na podstawie danych udostępnionych przez zakłady podano poniżej ilość pobieranej wody oraz wyprodukowanych ścieków wraz ze sposobem ich zagospodarowania.

nazwa zakładu	ilość pobieranej wody	ilość produkowanych ścieków	Sposób unieszkodliwiania ścieków
PPH „MIKA” Sp. z o.o. ZPOW w Janowie Podlaskim	29591 m ³	27490 m ³	własna oczyszczalnia ścieków
UNO – FRESCO TRADEX Zakład Pracy Chronionej	927 m ³	brak danych	odprowadzane do gminnej oczyszczalni ścieków komunalnych
SWISSPOR POLSKA Sp. z o.o.	3706 m ³	216 m ³	odprowadzane do gminnej oczyszczalni ścieków komunalnych
Stadnina Koni w Janowie Podlaskim Sp. z o.o.	31937 m ³	10626 m ³	odprowadzane do gminnej oczyszczalni ścieków komunalnych

Bilans wodno – ściekowy w zakładach przemysłowych.

Usuwanie nieczystości stałych.

Na terenie gminy Janów Podlaski istnieje wysypisko stałych odpadów komunalnych oddalone o 5 km od centrum osady w kierunku wsi Hołodnica gm. Rokitno. Zajmuje ono obszar 42.867 m² dawnych użytków rolnych V i VI klasy, eksploatowana obecnie powierzchnia wysypiska wynosi 4.121m².

Eksploatacja wysypiska trwa od 1 kwietnia 1999 r. Na wysypisko dowożone są odpady z terenu gminy Janów Podlaski i gminy Rokitno, są to odpady komunalne pochodzące od mieszkańców, szkół, urzędów, zakładów usługowych. Na wysypisko nie trafiają odpady ze służby zdrowia, z rolnictwa (opakowania po środkach ochrony roślin, nawozach) oraz niebezpieczne odpady z przemysłu (wybuchowe, toksyczne, radioaktywne).

W 2002 r. na wysypisku nagromadzono ogółem 1.490 m³ odpadów z gminy Janów Podlaski i gminy Rokitno, w tym odpady dowiezione przez przedsiębiorstwo 1.000 m³ dostarczone przez właścicieli - 490 m³.

W chwili obecnej na wysypisku górna warstwa odpadów jest zabezpieczona przez zagęszczenie spychaczem a następnie przykrywane warstwą mieszanki piasku.

Wysypisko odpadów nie stanowi szczególnej szkodliwości dla środowiska (ograniczenie oddziaływania odcieków na ujęcie wody pitnej), zachowana strefa ochronna poprzez nasadzenia drzew i krzewów.

Przewidywana data zamknięcia wysypiska – 2019 r.

Wyposażone jest w podstawowe urządzenia techniczne niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego. Podłoże wysypiska jest ekranizowane folią HDPE o gr. 2 mm z drenażem. Na ogrodzonym wysypisku prowadzi się selektywną zbiórkę odpadów w wybudowanych boksach oraz odzysk surowców wtórnych. Nie prowadzi się natomiast odzysku odpadów niebezpiecznych.

Odpady komunalne usuwane z terenu gminy są gromadzone:

- z gospodarstw domowych w zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej w pojemnikach metalowych 110 l,
- z zabudowy wielorodzinnej, w pojemnikach KP-7
- z obiektów użyteczności publicznej i w różnych typach pojemników

W 2000 roku z terenu gminy w sposób zorganizowany usunięto 2000 m³ odpadów, w tym 400 z gospodarstw domowych.

Średnia ilość odpadów wyniosła:

- na jednego mieszkańca gminy: - 0,1 m³/rok
- na 1 gospodarstwo w gminie: - 0,3 m³/rok

C) Elektroenergetyka.

Dostawa energii następuje z krajowego systemu energetycznego poprzez Lubelskie Zakłady Energetyczne LUBZEL S.A liniami średniego napięcia. Przez teren gminy przebiega linia wysokiego napięcia: 110 kV.

D) Gazyfikacja.

Na terenie gminy Janów Podlaski (w okolicach wsi Jakówki) znajduje się gazociąg wysokiego ciśnienia PN 6,3 MPa Dn 150 mm relacji Hołowczyce – Biała Podlaska.

Za celowe uznaje się gazyfikację gminy i wykorzystanie gazu jako ekologicznego źródła energii. Źródłem do gazyfikacji może być istniejący gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Hołowczyce – Biała Podlaska.

E) Telekomunikacja.

Łączność na terenie gminy oparta jest na centralach automatycznych. Głównym operatorem jest Telekomunikacja Polska S.A.

F) Ciepłownictwo.

Na terenie gminy znajduje się sieć ciepła złożona z preizolatów o długości 422,50 mb dostarczając z kotłowni olejowej zlokalizowanej w Gminnym Ośrodku Kultury ciepło do: Urzędu Gminy, 2 bloków Bialskiej Spółdzielni Mieszkaniowej „Zgoda”, Wspólnoty Mieszkaniowej, Ośrodka Zdrowia, Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Janowie Podlaskim.

Jest to sieć nowa (rok budowy 2001) i jej stan techniczny należy oceniać jako dobry. Spośród budynków użyteczności publicznej – Przedszkole Samorządowe i Zespół Szkół posiada ogrzewanie c.o. opalane systemem tradycyjnym (paliwo stałe).

Aktualnie gmina Janów Podlaski nie posiada sieci gazowej. Kilka indywidualnych budynków na terenie gminy jest ogrzewanych gazem dowożonym do specjalnych zbiorników, usytuowanych przy zachowaniu szczególnych warunków bezpieczeństwa na zewnątrz budynków.

7. Uwarunkowania kulturowe

Pierwsze ślady związane z pobytem człowieka na tych terenach pochodzą z okresu starszej epoki kamienia - paleolitu schyłkowego (X-IX tys. przed Chrystusem). Ludność w tamtym okresie prowadziła koczowniczy tryb życia przesuując się za stadami zwierząt w kierunku północno-wschodnim. Dominującą formą gospodarki w tamtym okresie było łowiectwo, zbieractwo i myślistwo. Na terenie miejscowości Ostrów na stanowiskach nr 1, 5 i 10 odkryto obozowiska pochodzące z tamtego okresu. Ogromne znaczenie pod względem badawczym ma stanowisko nr 5.

W okresie mezolitu (VIII-IX tys. przed Chrystusem) ludność zamieszkująca te tereny nadal prowadzi koczowniczy tryb życia. W gospodarce dominuje łowiectwo, zbieractwo i myślistwo. Jedyne zabytki spotykane na stanowiskach archeologicznych z tamtych czasów są pojedyncze przedmioty krzemienne, w stosunku do poprzedniego okresu posiadające nieco mniejsze wymiary i bardziej zgeometryzowane kształty. Na stanowisku nr 6 w miejscowości Ostrów wystąpiły ślady obozowiska kultury janisławickiej. Pojedyncze zabytki spotykamy również na stanowisku nr 10 w Ostrowie.

Bardzo dużo materiałów krzemiennych ze względu na brak form charakterystycznych zostało zakwalifikowanych jako pochodzące z epoki kamienia, bądź też mezolitu-neolitu. Bardzo ciekawe materiały z tego okresu zostały znalezione na terenie stanowisk nr 1, 2, 6, 8, 9

i 20 w Ostrowie, na stanowiskach nr 3, 7 i 37 w Janowie Podlaskim, na stanowisku nr 2 w Piaskach, stanowisku nr 1 w Wygodzie i stanowisku nr 5 w Werchlisiu.

Na przełomie V i IV tysiąclecia przed Chrystusem rozpoczyna się okres neolitu związany z rozwojem rolnictwa. Ludzie w tamtym trwającym do 1800-1700 roku przed Chrystusem okresie prowadzą bardziej osiadły styl życia, w związku z czym zakładają duże osady mieszkalne, a przy nich powstają często sporych rozmiarów nekropole. Zaczynają uprawiać ziemię, hodować zwierzęta. Spory procent żywności w dalszym ciągu pochodzi z myślistwa i zbieractwa, ale większość żywności człowiek pozyskuje z własnej uprawy i hodowli. W dalszym ciągu narzędzia i broń wykonywane są z krzemienia i kamienia. Na dużą skalę produkuje się ceramikę, która służy nie tylko do gotowania, ale również przetrzymywania i gromadzenia żywności. W tamtym okresie klei się nieraz dużych rozmiarów naczynia gliniane tzw. zasobowe, które wkopane w ziemię spełniają rolę spichlerzy do przechowywania chociażby zboża. Ten niezwykle istotny w rozwoju ludzkości okres reprezentowany jest na 6 stanowiskach. Ślady osadnictwa neolitycznego spotykamy na stanowiskach nr 5 i 7 w Janowie Podlaskim, stanowisku nr 1 w Wygodzie i stanowiskach nr 6, 7 i 13 w Ostrowie.

Znaczna ilość materiału krzemienno-żelaznego została przez badaczy tego obszaru zakwalifikowana jako materiały z okresu epoki kamienia - epoki brązu. Takie mało precyzyjne chronologicznie materiały wystąpiły na stanowiskach: nr 38 w Janowie Podlaskim, nr 3 w Błoniu oraz na stanowiskach nr 6, 7, 10, 17, 21 i 24 w Ostrowie. Część materiału krzemienno-żelaznego została jeszcze mniej precyzyjnie wydatowana na okres epoki kamienia-epoki żelaza. Takie zabytki wystąpiły na stanowiskach nr 6 i 20 w Janowie Podlaskim, stanowisku nr 1 w Wygodzie, stanowisku nr 1 w Pieczyskach, stanowisku nr 3 w Błoniu, stanowisku nr 2 w Woroblinie oraz stanowiskach nr 1, 7, 11, 13 i 22 w Ostrowie.

Około XVIII wieku przed Chrystusem na interesujących nas ziemiach pojawia się pierwszy metal, jakim jest brąz. Jediną kulturą archeologiczną, która się nim tutaj posługiwała jest kultura trzciniecka, jej ślady odkryto jedynie w jednym miejscu, w Pieczyskach na stanowisku nr 1. Wydaje się jednak, że tak mała ilość materiału tej kultury spowodowana jest jedynie ciągle jeszcze słabym stanem badań na tym terenie. Ludność kultury trzcinieckiej prowadziła ruchliwy, koczowniczy tryb życia, nie zakładała rozległych osad, a jedynie niewielkie obozowiska. Wybierała do tego dobrze nasłonecznione piaszczyste wyspy w pobliżu rzek lub innych cieków wodnych (taki teren dominuje w dolinie nadbużańskiej). Zajmowała się głównie hodowlą, w mniejszym zaś stopniu uprawą roli. Charakterystyczne są naczynia gliniane produkowane przez ludność kultury trzcinieckiej.

Mają one formę esowatych garneków stosunkowo słabo wypalonych, z wychodzącą na wierzch gruboziarnistą domieszką tłuczni kamiennego, powodującego pęknięcia powierzchni zewnętrznych.

Stosunkowo licznie reprezentowana jest na tym odcinku doliny nadbużańskiej, jedna z największych kultur archeologicznych, które występowały na ziemiach polskich, czyli kultura łużycka. Udało się ją zaobserwować na 9 stanowiskach położonych w obrębie miejscowości: Ostrów, Pieczyska, Janów Podlaski, Wygoda. Rozwija się ona w okresie od XII do IV wieku przed Chrystusem. Ludność tej niesłusznie uznawanej jeszcze do niedawna przez badaczy za prasłowiańską kulturę prowadzi zdecydowanie osiadły tryb życia. Znana jest z budowania nieraz bardzo dużych osad, często obronnych (Biskupin) i zakładania rozległych nekropoli. Sytuacja ta związana jest z ponownym wzrostem znaczenia uprawy ziemi i hodowli. Niezwykle bogaty jest asortyment ceramiki produkowanej i stosowanej przez ludność kultury łużyckiej. Mimo ciągłego stosowania surowca krzemienno i kamiennego do produkcji narzędzi coraz więcej przedmiotów znajdujących w inwentarzach archeologicznych wykonana jest z brązu i żelaza.

Kultura łużycka nawiązuje do ogólnoeuropejskiej idei „pól popielnicowych”. Oznacza to, że ludność tej kultury swoich zmarłych pali na stosie, a ich popioły składa bezpośrednio do wykopanych w ziemi jam lub składa je w naczyniach glinianych (popielnice), czy też w specjalnych pojemnikach organicznych (wydrążone kłody drewniane, woreczki, pojemniki z trzciny, słomy lub wikliny). Zmarłym często do grobów wkłada się w formie wyposażenia, na przyszłą drogę naczynia gliniane zawierające strawę oraz różnego rodzaju ozdoby, narzędzia, czy też przedmioty codziennego użytku wykonane z metalu, gliny, fajansu, kości, czy też z krzemienia.

Bardzo nieliczne ślady osadnictwa pochodzą z okresu lateńskiego-okresu rzymskiego, czyli z czasów od IV wieku przed Chrystusem do V wieku po narodzeniu się Chrystusa. Jest to jeden z najciekawszych i najbogatszych okresów w dziejach ludzkości. Nasze tereny zamieszkiwały w tamtym czasie plemiona germańskie związane z takimi ludami jak Bastarnowie, Wandalowie oraz Goci. Ślady z tego okresu odkryto jedynie na stanowisku nr 2 w Piaskach.

Materiały wczesnośredniowieczne związane z pojawieniem się plemion słowiańskich, czyli naszych bezpośrednich przodków są na tym terenie bardzo często spotykane. Wystąpiły one na 20 stanowiskach. Wyjątkową wartość poznawczą posiadają osady na stanowiskach nr 1 i 7 w Ostrowie. Z dużym prawdopodobieństwem możemy powiedzieć, że mamy tutaj do czynienia z początkami obecnej, już znacznie przesuniętej na południe wsi. Bardzo

interesujące osady zostały odkryte w ostatnich latach na terenie miejscowości Janów Podlaski i Woroblin oraz w Werchlisiu Koloni.

Mniej liczne są materiały związane z okresem późnego średniowiecza. Wystąpiły one na stanowiskach nr 31 w Janowie Podlaskim, nr 1 w Piaskach, nr 16 w Ostrowie i nr 1 w Błoniu Koloni.

Miasto Janów Podlaski zostało założone w miejscu wcześniejszej osady Porchowo, która 13 maja 1428 roku (J. Kubiak 1968, s.9) została nadana przez Witolda wielkiego księcia litewskiego katedrze w Łucku, bezpośrednio po przeniesieniu stolicy biskupstwa z Włodzimierza do Łucka.

15 sierpnia 1428 roku Witold wydaje akt fundacyjny kościoła pw. św. Trójcy we wsi Porchowo, który został najprawdopodobniej wzniesiony w miejscu obecnego murowanego pod tym samym wezwaniem.

W 1450 roku po najeździe i zniszczeniu Łucka przez Tatarów biskup Jan Łosowicz przenosi się na stałe do wsi Porchowo (K. Gerłowska 1982, s. 14).

W 1465 roku w Chociaczu zostaje wydany przywilej lokacyjny na prawie chełmińskim i miasto przyjmuje nazwę Janów. Mieszkańcy zostali wtedy zwolnieni na okres 20 lat z płacenia opłat, otrzymali prawo do sprzedaży i wymiany sklepów, domów, ogrodów i pozwolenie na budowę wszelkiego rodzaju budynków drewnianych w granicach miasta oraz połów ryb z Bugu i warzenie piwa. Do obowiązków należała naprawa uszkodzonych grobli. Przywilej lokacyjny znany jest jedynie z kopii pochodzącej z 1821 roku

Najprawdopodobniej bezpośrednio po lokacji biskup Jan Łosowicz buduje murowany kościół pw. św. Jana Chrzciciela, w miejscu obecnego pod tym samym wezwaniem. Zostaje tutaj przeniesiona parafia, a od 1469 roku przechowywane są akta urzędu archidiakonu janowsko-brzeskiego.

Zdaniem J. Pruszkowskiego nowo powstałe miasto staje się stolicą diecezji i rezydencją biskupów łuckich, Zostaje tutaj wybudowany zamek - rezydencja biskupia składający się z zamku górnego i dolnego. W zamku dolnym, który stanowił tzw. zamkowe probostwo przed 1488 rokiem biskup Stanisław Stawski buduje kościół pw. św. Stanisława męczennika. Uposażeniem jego były pola, łąki i ogrody położone we wsi Pawłów, gdzie znajdowały się mieszkania służby i zabudowania gospodarcze.

Lokacja pierwotnej siedziby biskupów łuckich nie jest jednoznacznie określona, nieznany jest także jej czas powstania. J. Kubiak umieszcza dolny zamek w okolicach Wygody (J. Kubiak 1968 s. 17) zaś K. Gerłowska w granicach miasta w kwartale wyznaczonym przez obecne ulice: Narutowicza, Sienkiewicza, Skalskiego i Dolną

(K. Gerłowska 1982, s. 18). Natomiast zamek górny J. Pruszkowski sytuował na terenie zajęтым obecnie przez późniejszy Pałac biskupi. Nie potwierdziły tego jednakże badania archeologiczne A. Hunicza (A. Hunicz 1975 s.22 i n.) prowadzone na terenie zespołu pałacowego. Były to jednakże badania sondażowe, przeprowadzone na niewielką skalę, dlatego też ich wyniki mogą budzić pewne zastrzeżenia.

W 1497 roku Janów przywilejem Aleksandra Jagiellończyka wielkiego księcia litewskiego otrzymuje prawo do organizowania w ciągu roku trzech jarmarków.

W 1503 roku Albrecht Radziwiłł wydaje przywilej dla wójtostwa janowskiego, nadając mu uposażenie i określając obowiązki. Funkcję wójta pełnił urzędnik wybrany przez biskupa za zgodą kapituły łuckiej. Od jego wyroków przysługiwała apelacja do biskupa. Zabudowania wójtostwa najprawdopodobniej znajdowały się przy obecnej ulicy Wygodzkiej, natomiast część ogrodów położona była w pobliżu rzeki Krzywuli.

W 1523 biskup Paweł Algimunt Holszański odbudował spalony kościół p.w. św. Trójcy.

W XVI wieku Janów przeżywa prawdziwy rozkwit. Miasto Uczy wtedy około 500 domów i ma ponad 5000 mieszkańców. Posiada 3 kościoły katolickie oraz cerkiew ufundowaną około 1565 roku, bożnicę, i najprawdopodobniej szpital, szkoła elementarna, działały także cechy: kuśnierski, stolarski, rzeźnicki, zduński (J. Pruszkowski, s. 101 i n.). Zdaniem Pruszkowskiego w południowej części rynku miał się znajdować ratusz.

W latach 1570, 1571, 1572, 1573, 1576 i 1597 miasto nawiedzają pożary niszczące drewnianą zabudowę.

W latach 1542, 1554, 1607, 1618, 1631 i 1641 w Janowie odbywają się synody biskupie. W 1602 roku biskup Stanisław Gomoliński sprowadza dominikanów, których umieszcza w klasztorze przy kościele pw. św. Jana Chrzciciela z którego parafia zostaje przeniesiona do kościoła pw. św. Trójcy. Przywilej ten potwierdza papież Klemens VIII.

XVII wiek to okres powolnego upadku miasta. W 1620 roku w wyniku pożaru spłonęło 160 domów mieszkalnych, a w 1657 roku najazd szwedzki doprowadził do spalenia się zamku. Zniszczeniu i ograbieniu uległy także kościoły i zapewne znaczna część miasta.

Po najazdach szwedzkich odbudowano zamek, ale już w miejscu istnienia obecnego założenia. Badania archeologiczne wykazały że otoczony był fortyfikacjami ziemnymi z fosą zasilaną z pobliskiego stawu.

Badania archeologiczne ustaliły (A. Hunicz 1975, s.22), że rezydencję biskupów stanowił dwór obronny, częściowo murowany, parterowy z dwoma alkierzami w narożach i piętrowym gankiem na osi, ujętym dwoma wieżyczkami.

W 1685 roku biskup Stanisław Witwicki powołuje seminarium duchowne zatwierdzone najpierw przez synod janowski, a następnie przez stany królewskie i sejm.

W 1673 roku przywilejem wydanym przez biskupa Tomasza Leżeńskiego Janów otrzymuje prawa miejskie magdeburskie.

Wiek XVIII to wzmożona działalność budowlana biskupów łuckich. Powstaje kompleks budynków wzniesionych w miejsce dawnego kościoła pw. św. Trójcy. W latach 1714-1728 powstaje nowy murowany kościół, erygowany w 1746 na kościół kolegiacki. W 1745 roku wzniesiono budynek seminarium oraz dom tzw. emeritorium oraz wolnostojącą dzwonnice.

W 1730 roku biskup Stefan Rzywniewski uzyskał dla Janowa prawo do czwartego jarmarku, który miał się odbywać 22 sierpnia w dzień św. Marii Magdaleny.

W 2 połowie XVIII wieku zespół zamkowy został przekształcony w rezydencję pałacowo-parkową. W latach 1770 - 1780 z inicjatywy biskupa Feliksa Turskiego po rozebraniu drewnianej zabudowy wzniesiono dwa istniejące do dzisiaj skrzydła pałacu. Skrzydło wschodnie częściowo oparto na starszych fundamentach, zachowane zostały starsze fortyfikacje ziemne. Około 1790 roku powstał pawilon ogrodowy zwany dzisiaj „grota Naruszewicza”

W 1766 roku miasto otrzymuje drewnianą karczmę zajezdną pod nazwą „Praga” usytuowaną przy trakcie Warszawskim nad stawem międzybrowarnym (obecnie boisko piłkarskie).

W 1770-1780 na rynku powstaje 15 drewnianych kramów oddanych kupcom żydowskim.

Około 1790 wzniesiony zostaje nowy szpital (dom dla starców i kalek). Lustracja z 1790 roku wymienia w mieście 5 ulic: Szpitalną, Bielską, Zamkową, Zabużną i Nowo-Zabużną.

Po III rozbiorze polski Janów znalazł się w rękach austriackich. W tym okresie rozpoczyna się budowa stadniny koni. Rozebrany zostaje kościół pw. św. Stanisława. W 1801 dokończona zostaje odbudowa kościoła dominikanów.

Po 1805 Janów znajduje się w granicach Księstwa Warszawskiego, a po 1815 r. Królestwa Polskiego. W 1826 roku dobra Janowa uznano za dobra narodowe. W 1817 urządzono w mieście stadniną państwową, a w 1818 utworzono diecezję podlaską z siedzibą w Janowie, a kościół kolegiacki podniesiono do godności katedry.

Jeszcze w 1820 roku ulice Janowa pozbawione były całkowicie bruków (Opis historyczny oraz topograficzny - statystyczny miasta Janowa z 1820 roku „).

W 1837 roku wybudowano nową drogę łączącą stadninę na Wygodzie z miastem, w 1850 roku wybrukowano ulicę Brzeską i Siedlecką w której na jej odcinku od Rynku do obecnej ulicy Sienkiewicza nie tylko korekta biegu ulicy ale również niwelacja terenu w celu likwidacji wąwozu oddzielającego zabudowę miasta od ogrodu seminaryjnego.

Ogólny plan zabudowy Janowa z lat 1807-1866 potwierdza twierdzenie o niewielkich zmianach w zabudowie i strukturze przestrzennej miasta.

W 1866 roku Janów wszedł w skład powiatu konstantynowskiego, którego siedzibą został Janów a w 1867 roku miasto zdegradowane do pozycji osady straciło prawa miejskie. W tym też roku nastąpiło zniesienie diecezji podlaskiej oraz włączenie stadniny janowskiej do Zarządu Stadnin Państwowych w Petersburgu. Okres zaborów wiąże się niewątpliwie z okresem stagnacji w rozwoju Janowa Podlaskiego, która następuje dopiero po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku.

Administracyjnie wsie Werchliś, Kajetanka, Ostrów, Błonie i Błonie Kolonia położone są w północno-wschodniej części województwa lubelskiego, na terenie gminy Janów Podlaski wchodzącej w skład powiatu bialskiego.

Geograficznie teren ten wchodzi w skład mezoregionu Podlaski Przełom Bugu (318.91 wg. IKondrackiego 1988, s. 323).

Wszystkie miejscowości położone są na obszarze doliny Bugu, która ma tutaj szerokość dochodzącą do 4 km, a różnica wzniesień pomiędzy dnem doliny a wysoczyzną sięga 20-25 metrów. Większość badanego obszaru przypada na dno doliny i terasę nadzalewową. Tworzą je namuły, muły, piaski i żwiry rzeczne. Teren ten poprzecinany licznymi starorzeczami Bugu stanowią podmokłe łąki. W znacznej części jest też porośnięty lasami.. Piaszczystą terasę nadzalewową zajmują pola uprawne oraz zabudowa wiejska. Obszar zajęty przez Werchliś, Kajetankę i Błonie Kolonię wchodzi na wysoczyznę, która zbudowana jest z polodowcowych piasków i żwirów. Przecinają ją niewielkie ciekі lewobrzeżne dopływy Bugu.

Miejscowość Werchliś - najstarsza obok Janowa Podlaskiego, wieś o metryce historycznej (pojawia się już w źródłach pod koniec XV wieku - Wierzchlisie) - położona jest na wysoczyźnie. Od strony pomocnej przylega do niej zwarty kompleks leśny, natomiast od południowego zachodu opływa ją niewielka rzeczka, lewobrzeżny dopływ Bugu. Wieś posiada zwartą, i stosunkowo gęstą zabudowę. Teren zbudowany jest głównie z piasków, żwirów i gliny zwałowej (najczęściej spotykane podłoże calcowe na tym terenie).

Miejscowość Kajetanka niewielka wieś o metryce historycznej - położona jest na wysoczyźnie w pobliżu niewielkiego ciek, wspomnianego już lewobrzeżnego dopływu Bugu. Teren zbudowany jest głównie z piasków, żwirów i gliny zwałowej, stosunkowo płytko znajdują się również wody podskórne.

Miejscowość Ostrów jedna ze starszych wsi na tym terenie. Funkcjonuje już w drugiej połowie XVI wieku. Położona jest na rozległej piaszczystej wyspie otoczonej podmokłymi terenami dna doliny Bugu. Z każdej strony opływają ją bezimienne ciek.

Miejscowość Błonie pojawia się w wykazie wsi należących do Hrabstwa Bialskiego z 1780 roku jako własność radziwiłłowska. Wieś położona jest na skraju wysoczyzny. Od strony północnej opływa ją niewielka rzeczka, lewobrzeżny dopływ Bugu. Wieś posiada zwartą, i stosunkowo gęstą zabudowę. Teren zbudowany jest głównie z piasków, żwirów (najczęściej spotykane podłoże calcowe na tym terenie).

7.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Janów Podlaski występują następujące obiekty zabytkowe objęte ścisłą ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków:

1. układ urbanistyczny osady Janów Podlaski.

Zabytkowy układ urbanistyczny w Janowie Podlaskim zasługuje na szczególną uwagę. W Janowie Podlaskim zabudowa ma charakter małomiasteczkowy z siecią ulic i placów których aktualnie jest 45.

Centralny punkt osady stanowi rynek – Plac Partyzantów, którego historyczny układ na przestrzeni wieków nie został zmieniony. W Janowie Podlaskim zachowały się historyczne monumentalne budowle, jak kościół p.w. św. Trójcy, kościół p.w. św. Jana Chrzciciela, budynki dawnego sanktuarium, dzwonnica, czy zamek biskupi, jak i typowa XIX i XX wieczna drewniana zabudowa małomiasteczkowa, głównie parterowa. Tylko przy rynku i ulicach z niego wychodzących w miarę zwarta. W pozostałych częściach cofnięta od ulicy, otoczona ogrodami lub zabudowaniami związanym z gospodarką rolną. W centrum rynku usytuowany jest zespół sklepów – zwanych kramnicami.

O wartości krajobrazowo-kulturowej miejscowości jako zespołu decyduje zachowany do dziś, mimo dużego stopnia dewastacji, zwarty układ kompozycyjny oraz zabudowa. Zwartość zespołu mimo otaczającej go zabudowy typu rozproszonego jest jeszcze dostatecznie czytelna i niezależnie do przerastania tkanki regionalnej zabudową bezwartościową i obcą w swoim wyrazie, zachowana została skala i charakter całości.

2. kościół poddominikański p.w. św. Jana Chrzciciela w Janowie Podlaskim:

- kościół murowany, z 1790-1801, przebudowany na cerkiew prawosławną 1874 r., restaurowany po 1918 r.,
- otaczający drzewostan w granicach cmentarza kościelnego

3. zespół poseminaryjny w Janowie Podlaskim:

- kościół parafialny p.w. św. Trójcy, murowany 1714-1735 r. przebudowany w 1859 r. restaurowany po 1919 r.,
- dzwonnica murowana z 1745 r.
- gmach seminarium duchownego I, ob. szkoła zawodowa, murowany, z poł. XVIII w. przebudowane wnętrze po 1867 r.,
- gmach seminarium duchownego II, ob. szkoła zawodowa, murowany, z poł. XVIII w. nadbudowa II piętra i dobudowa skrzydła ok. 1926 r.,
- pawilon ogrodowy, ob. magazyn, murowany z poł. XVIII w.,
- ogrodzenie, murowane z XVIII-XIX w.,
- otaczający drzewostan.

4. zespół zamkowy w Janowie Podlaskim wł. Państwowa Stadnina Koni:

- oficyna I murowana 1770-1780r.,
- oficyna II, murowana 1770-1780 r.,
- pozostałości obwarowań ziemnych z fosą i podjazdem, k. VIII w.
- tzw. grota Naruszewicza, murowana, z 1796 r.,
- park XVIII-XIX w.,

5. dom (d. Ryttów) przy ul. Piłsudskiego 9 w Janowie Podlaskim,

6. zespół cmentarza katolicko-unickiego, później także prawosławnego, ob. katolickiego w Janowie Podlaskim:

- teren cmentarza
- kaplica cmentarna p.w. św. Rocha
- brama i mur ogrodzeniowy
- drzewostan w granicach założenia planu

7. kaplica cmentarna w Janowie Podlaskim, p.w. św. Rocha murowana z 2 poł. XIX w. z wyposażeniem i najbliższym otoczeniem,

8. założenie krajobrazowo-przestrzenne w Wygodzie – zespół stajni wł. Państwowa Stadnina Koni w Janowie Podlaskim:

- stajnia „Czołowa”, murowana, z 1842 r. arch. Henryk Marconi,
- stajnia nr 10 „Czołowa”, murowana, z 1845 r. arch. Henryk Marconi

- stajnia nr 9 „Wyścigowa – Woroncewa”, murowana, ok. 1886 r.,
- stajnia nr 5 „Zegarowa”, murowana, z 1846 r. arch. Henryk Markoni,
- stajnia „Pod zegarem”, murowana, z 1846 r. arch. Henryk Markoni,
- stajnia zw. „Prywatną” I w zespole stadniny, konstr. szkieletowa drewniano-murowana, pocz. XX w. odb. 40-te lata,
- stajnia zw. „Prywatną” II w zespole stadniny, konstr. szkieletowa drewniano-murowana, pocz. XX w.,
- stajnia zw. „Prywatną” III w zespole stadniny, konstr. szkieletowa drewniano-murowana, pocz. XX w.,
- stajnia zw. „Prywatną” IV w zespole stadniny, konstr. szkieletowa drewniano-murowana, pocz. XX w.,
- stajnia nr 5 w zespole stadniny, konstr. szkieletowa drewniano-murowana, k. XIX w.,
- stajnia nr 6 w zespole stadniny, konstr. szkieletowa drewniano-murowana, k. XIX w.,
- stajnia nr 11, murowana, z 1930 r.,
- lazaret, ob. dom mieszkalny stajnia wyścigowa, murowana, z 1840r.,
- dom urzędniczy, ob. mieszkalny, murowany, z 1927 r.,
- dworak, ob. dom mieszkalny, drewniany, z 1927 r.,
- dom mieszkalny D. Felczera w zespole stadniny, drewniany, 1937-38 r.
- budynek gospodarczy przy d. D. Felczera w zespole stadniny, drewniany, z 1937-38 r.,
- budynek gospodarczy obok nr 8 ok., murowany, ok. 1925 r.,
- budynek gospodarczy obok nr 9 ok., konstrukcja szachulcowa drewniano-murowana, ok. 1925 r.,
- budynek gospodarczy, murowany, z 1930 r.,
- dom mieszkalny nr 6 zw. „Strażnicą” w zespole stadniny, murowany, lata 30-te XX w.,
- dom urzędniczy, ob. mieszkalny, drewniany, ok. 1925 r.,
- dom urzędniczy, ob. mieszkalny, drewniany, ok. 1925 r.,
- czworak, ob. dom mieszkalny, drewniany, k. XIX w.,
- obora w zespole stadniny, konstrukcja szkieletowa drewniano-murowana, k. XIX w.,
- stodoła w zespole stadniny, drewniana, l. 30-te XX w.,
- spichlerz magazyn zbożowy w zespole stadniny, konstr. szkieletowa drewniano-murowana, k. XIX w. odb. l. 20-te,
- magazyn w zespole stadniny, drewniany, l. 20-te XX w.,
- budynek gospodarczy, obok nr 11, murowany, ok. 1927 r.,

- piwnica w zespole stadniny, murowano-ziemna, k. XIX w.,
- brama wjazdowa, murowana, ok. 1840 r.

9. zespół pałacowo-parkowy w Klonownicy:

- dwór, murowany z 1810 r., restaurowany po 1945 r.,
- park krajobrazowy, 2 poł. XIX w.

10. kościół filialny rzymskokatolicki p.w. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Bublu Starym:

- kościół drewniany z 1740 r., restaurowany w 1864 r., zamieniony na cerkiew 1875-1944 r.,

11. założenie dworsko-ogrodowe w Woroblinie:

- dwór, ob. szkoła, murowany, po 1858 r., rozbudowany po 1918 r.,
- park krajobrazowy, k. XIX w.
- dawna część gospodarcza
- stary sad
- dawny ogród porzeczkowy
- aleja dojazdowa

12. dawna plebania (z zespołu kościoła pw. św. Stanisława Bpa w Czemiernikach) w gran. wg zał. planu – w Zaborku.

13. spichlerz translokowany

7.2. Obiekty ujęte w ewidencji dóbr kultury woj. lubelskiego.

Na terenie gminy Janów Podlaski występują następujące obiekty ujęte w ewidencji dóbr kultury woj. lubelskiego stanowiące przedmiot zainteresowania konserwatorskiego:

BŁONIE

1. dom drewniany, pocz. XX w., wł. UG Janów Podlaski,

BUBEL - GRANNA

2. dom drewniany, 1894 r., wł. Maria Misiejuk,

BUBEL - ŁUKOWISKA

3. dom drewniany, k. XIX w., wł. Jan Łysanowicz,
4. wiatrak koźlak drewniany, 1864r., wł. M. Płusko,

BUBEL STARY

5. dzwonnica drewniana z XVIII w.

JAKÓWKI

6. dom murowany, 1900 r., wł. Mieczysław Nitychoruk,

JANÓW PODLASKI

7. plebania przy kościele pw. św. Trójcy, murowana, poł. XIX w.,
8. plebania przy kościele pw. św. Jana Chrzciciela, murowana, k. XIX w.,
9. brama – dzwonnica przy kościele pw. św. Jana Chrzciciela, murowana, z 1874 r.,
10. ogrodzenie przy kościele pw. św. Jana Chrzciciela, murowane, 2 poł. XIX w.
11. zespół folwarczny przy zespole zamkowym:
▪ obora I, murowana, z 1919 r.
▪ obora II, murowana, z 1919 r.
▪ brama, murowana, k. XIX w.
12. sąd, ob. dom mieszkalny, ul Wygodzka Nr 16, drewniany, k. XIX w. wł. Zygmunt Wawryniuk,
13. Łaźnia, ob. dom mieszkalny, drewniany, ul Siedlecka Nr 30, XVIII w., wł. PGR Wygoda,
14. karczma, ob. sklepy GS, murowana, XVIII/XIX w.,
ul. Bialska
15. dom Nr 1, drewniany, 1860-1880 r., wł. Stanisław Florczak,
16. dom Nr 12, ob. poczta, drewniany, ok. 1900 r.,
17. dom Nr 14, drewniany, pocz. XX w., wł. Aleksander Chomiuk,
18. dom Nr 16, drewniany, ok. 1900 r., wł. Zbigniew Omelaniuk,
19. dom Nr 21, murowany, 1901-1903 r., wł. Zygmunt Bielecki,
20. dom Nr 22, drewniany, pocz. XX w., wł. Leokadia Rudasz,
21. dom Nr 31, drewniany, pocz. XX w., wł. Piotr Rudasz,
ul. Brzeska
22. dom Nr 3/5, drewniany, pocz. XX w., UG Janów Podlaski,
23. dom Nr 9, drewniany, pocz. XX w., wł. UG Janów Podlaski,
24. dom Nr 13, drewniany, pocz. XX w., wł. UG Janów Podlaski,
25. dom Nr 18, drewniany, 1919 r., wł. Czesław Chomiuk,
26. dom Nr 20, drewniany, 1919 r., wł. Stanisław Chomiuk,
27. dom Nr 24, drewniany, k. XIX w., wł. Irena Uścimiak,
28. dom Nr 25, drewniany, XIX/XX w., wł. Aniela Moroz,
29. dom (róg ul. Partyzantów), murowany, pocz. XX w., wł. UG Janów Podlaski,
30. dom (róg ul. Staroklasztornej), murowany, pocz. XX w., wł. UG Janów Podlaski,

ul. Dolna

31. dom Nr 9, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Stefania Wawryniuk,

32. dom Nr 16, drewniany, ok. 1905 r., wł. Regina Orzechowska,

ul. Dominikańska

33. zagroda Nr 6, wł. Edward Kwiatkowski:

- dom drewniany, k. XIX w.,
- stodoła, drewniana, k. XIX w.,

34. dom Nr 7, drewniany, XIX/XX w., wł. Piotr Kapłań,

35. dom Nr 9, drewniany, k. XIX w., wł. Leszek Kosiński,

36. dom Nr 14, drewniany, k. XIX w., wł. Aniela Kolada,

37. dom Nr 16, drewniany, ok. 1890 r., wł. Halina Daszyńska,

38. dom Nr 18, drewniany, k. XIX w., wł. Jan Naumiuk,

ul. Konopnickiej

39. dom Nr 25, drewniany, pocz. XX w., wł. Franciszka Michalska,

40. dom Nr 31, drewniany, 1890-1900 r., wł. Kazimierz Ignatowicz,

41. dom Nr 33, drewniany, k. XIX w., wł. Helena Tyszkowska,

ul. Kościuszki

42. dom Nr 22, drewniany, ok. 1910 r., wł. Adam Michaj,

43. dom Nr 24, murowany, pocz. XX w., wł. Stefan Derdej,

44. dom drewniany, k. XIX w., wł. Alfreda Michaj,

ul. Łąkowa

45. dom Nr 1, drewniany, ok. 1870 r., wł. Wanda Jarominek,

46. dom Nr 6, drewniany, ok. 1910, wł. Tadeusz Winkler,

ul. 1 Maja

47. dom Nr 2, drewniany, pocz. XX w., wł. Maria Stańko,

48. dom Nr 3, drewniany, pocz. XX w. wł. UG Janów Podlaski,

49. dom Nr 6, drewniany, pocz. XX w., wł. Stanisław Chmiel,

50. dom Nr 10, drewniany, 1910-1915r., wł. UG Janów Podlaski,

51. dom Nr 12, drewniany, 1912 r., wł. UG Janów Podlaski,

52. dom Nr 15, drewniany, 1880 r., wł. UG Janów Podlaski,

53. dom Nr 18, drewniany, pocz. XX w., wł. Leon Trzeciak,

54. dom Nr 20, drewniany, pocz. XX w., wł. Jerzy Brzozowski,

55. dom Nr 22, drewniany, 1926 r., wł. Helena Wojtczuk,

56. dom Nr 24, drewniany, 1926-1927 r., wł. Teresa Kondratiuk,

57. dom Nr 26, drewniany, pocz. XX w., wł. Kazimiera Wojtkowska,
58. dom Nr 28, drewniany, pocz. XX w., wł. Zdzisław Zieniewicz,
59. dom Nr 28 a, drewniany, 1926-1927r. , wł. UG Janów Podlaski,
ul. Naruszewicza
60. dom Nr 1, drewniany, k. XIX w., wł. UG Janów Podlaski,
61. dom Nr 3, drewniany, 1860-1880 r., wł. Wacław Bechta,
62. dom Nr 6, drewniany, 1924 r., wł. Roch Centkowski,
63. dom Nr 20, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Jadwiga Zdanowska,
64. dom Nr 21, drewniany, ok. 1910 r., wł. Ferdynand Mironiuk,
65. dom Nr 26, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Bogumiła Nasiadek,
ul. Narutowicza
66. zagroda Nr 6, wł. Józefa Halecka:
- dom drewniany, pocz. XX w.,
  - obora drewniana, pocz. XX w.,
67. dom Nr 9, drewniany, pocz. XX w., wł. Robert Mikeczyc,
68. dom Nr 28, drewniany, k. XIX w., wł. Jacek Karwacki,
69. dom Nr 34, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Irena Łyczewska,
70. dom Nr 38, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Henryk Zdanowski,
71. poczta, ob. dom mieszkalny, drewniana, k. XIX w., wł. UG Janów Podlaski,
ul. Nowa
72. zagroda, wł. Franciszka Szulecka:
- dom drewniany, k. XIX w.,
  - obora drewniana, pocz. XX w.,
  - stodoła drewniana, pocz. XX w.,
  - spichlerz drewniany, pocz. XX w.,
- ul. Podborna*
73. dom Nr 6, drewniany, 1910-1915 r., wł. Antoni Tychmanowicz,
74. dom Nr 10, drewniany, ok. 1920 r., wł. Kazimiera Nieścioruk,
75. dom Nr 12, drewniany, pocz. XX w., wł. Maria Sroka,
ul. Popław
76. dom Nr 12, drewniany, ok. 1918 r., wł. Franciszek Gwiazda,
ul. Rokitniańska
77. dom Nr 2, drewniany, poł. XIX w., wł. Antoni Buczyński,
78. dom Nr 7, drewniany, pocz. XX w., wł. Henryk Pietruczuk,

ul. Siedlecka

- 79. dom Nr 2, drewniany, pocz. XX w., wł. Franciszek Chmiel,
- 80. dom Nr 4, drewniany, pocz. XX w., wł. Franciszka Olesiejuk,
- 81. dom Nr 6, drewniany, pocz. XX w., wł. Edwarda Górnicka,
- 82. dom Nr 10, drewniany, k. XIX w., wł. UG Janów Podlaski,
- 83. dom Nr 12, drewniany, pocz. XX w., wł. Aleksander Jaroszewicz,
- 84. dom Nr 12a, drewniany, pocz. XX w., wł. UG Janów Podlaski,
- 85. dom Nr 22, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Danuta Sobolewska,
- 86. dom Nr 25, drewniany, 1900 r., wł. Piotr Kociubiński,
- 87. dom murowany, k. XIX w., wł. OSM,

ul. Sienkiewicza

- 88. dom Nr 1, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Władysław Stefaniuk,
- 89. dom Nr 2, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Stanisława Bochenek,
- 90. dom Nr 8, drewniany, k. XIX w., wł. Maria Kołodziuk,
- 91. dom Nr 14, drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Stanisław Sadowski,
- 92. dom, drewniany, 1913 r., wł. Janina Gruszko,

ul. Skalskiego

- 93. dom Nr 2, drewniany, k. XIX w., wł. Jan Kociubiński,
- 94. dom Nr 5, drewniany, k. XIX w., wł. Stefan Stefański,
- 95. dom Nr 7, drewniany, k. XIX w., wł. Maria Łyczewska,
- 96. dom Nr 8, drewniany, pocz. XX w., wł. Maria Górecka,
- 97. dom Nr 11, drewniany, ok. 1920 r., wł. Karolina Petyniuk,

ul. Wygodzka

- 98. dom Nr 1, murowany, 1918 r., wł. Franciszek Paluch,
- 99. dom Nr 2, drewniany, k. XIX w., wł. Józef Filipiuk,
- 100. dom Nr 3, murowany, XVIII w., wł. UG Janów Podlaski,
- 101. dom Nr 21, drewniany, k. XIX w., wł. Antoni Garwacki,
- 102. dom Nr 22, drewniany, ok. 1910 r., wł. Zygmunt Wawryniuk,
- 103. dom Nr 25, drewniany, pocz. XX w., wł. Agata Kosińska,
- 104. dom Nr 26, drewniany, ok. 1900r., wł. Antoni Lewicki,
- 105. dom Nr 27, drewniany, pocz. XX w., wł. Stefan Okseniuk,
- 106. dom Nr 46, drewniany, 1900 r., wł. Teresa Krzywińska,
- 107. dom Nr 65, drewniany, 1910 r., wł. Tadeusz Jańczuk,
- 108. dom drewniany, 2 poł. XIX w., wł. Józef Daniluk,

- 109. dom Ryttów, murowany, 1793 r., wł. UG Janów Podlaski,
- 110. dom drewniany, ok. 1910 r., wł. Józef Tereszko,
- 111. dom drewniany, ok. 1920 r., wł. Antoni Żmudziński,
- 112. młyn drewniany, k. XIX w., wł. Franciszek Chmiel,
- 113. wiatrak Koźlak drewniany, 1866 r., wł. Z. Iwanowski,

JANÓW PODLASKI - ZABOREK

- 114. młyn wodny, drewn., pocz. XX w.
- 115. kościół przeniesiony z Choroszczyńki, drewniany, 1923-26
- 116. plebania przeniesiona ze Starej Wsi, pocz. XX w.
- 117. chałupa drewniana, k. XIX w.
- 118. chałupa drewniana, k. XIX w.
- 119. wiatrak przeniesiony z Zaczopek, drewniany, pocz. XX w.

KAJETANKA

- 120. zagroda wł. Janina Szewczuk:
  - dom drewniany, 2 poł. XIX w.
  - stodoła drewniana, 1920 r.
- 121. dom drewniany, 1920 r., wł. Jan Bechta,
- 122. dom drewniany, k. XIX w. wł. Stefania Hryciuk,

KAJETANKA KOLONIA

- 123. dom drewniany, XIX/XX w. wł. Antonina Czudon,
- 124. dom drewniany, 1922 r. wł. Bronisław Jóźwik,

KLONOWNICA MAŁA

- 125. dom drewniany, XIX/XX w. wł. Krzysztof Caruk,
- 126. dom drewniany, 1910r. wł. Tadeusz Kapłan,
- 127. dom drewniany, 1905 r. wł. Adolf Kwiatkowski,
- 128. dom drewniany, k. XIX w. wł. Eugeniusz Kwiatkowski,
- 129. spichlerz drewniany, ok. 1900 r. wł. Zygmunt Kapłan,
- 130. zespół folwarczny:
  - lodownia murowana po 1880 r.,
- 131. gorzelnia murowana, 1880 r.,
- 132. kuźnia murowana, po 1880 r.,
- 133. ośmiorak I murowany, 1913-28 r.,
- 134. ośmiorak II murowany, 1913 r.,
- 135. ośmiorak III murowany, 1928 r.,

- 136. lodownia murowana, po 1880 r.,
- 137. obora I murowana, ob. magazyn, po 1880 r.,
- 138. obora II murowana, ob. magazyn, po 1880 r.,
- 139. spichlerz murowany, 1880 r.,
- 140. piwnica po 1880 r.

NOWY PAWŁÓW

- 141. zagroda, wł. Tadeusz Charko,
  - dom drewniany, k. XIX w.
  - obora drewniana, pocz. XX w.
- 142. dom drewniany, k. XIX w. wł. Czesław Kolenda,
- 143. dom drewniany, 1898 r. wł. Mikołaj Panasiuk,
- 144. dom drewniany, 2 poł. XIX w. wł. Maria Pasternak,
- 145. dom drewniany, k. XIX w. wł. Bronisława Pietryniuk,
- 146. dom drewniany, k. XIX w. wł. Helena Wawrzyniuk,
- 147. dom drewniany, XIX/XX w. wł. Roman Wilczyński,
- 148. dom drewniany Nr 40, k. XIX w.,
- 149. spichlerz drewniany, ok. 1990 r. wł. Stanisław Kowalski,
- 150. spichlerz drewniany, pocz. XX w. wł. Zygmunt Michaluk,

OSTRÓW

- 151. zagroda, wł. Franciszek Ludwiczuk,
  - dom drewniany, 1908 r.
  - obora drewniana, 1923 r.
  - stodoła drewniana, 1923 r.
  - spichlerz drewniany, 1920 r.
- 152. dom drewniany, pocz. XX w. wł. Kazimiera Betka,
- 153. dom drewniany, ok. 1905 r. wł. Anna Hładoniuk,
- 154. dom drewniany, 2 poł. XIX w. wł. Piotr Kuszneruk,
- 155. dom drewniany, k. XIX w. wł. Marian Szarapa,
- 156. dom drewniany, pocz. XX w. wł. Kazimierz Szewczuk,

ROMANÓW

- 157. czworak, ob. obora murowana, k. XIX w., wł. Franciszek Opalko,
- 158. dom drewniany, k. XIX w., wł. Janina Nitychoruk,

STARE BUCZYCE

- 159. dom drewniany, k. XIX w. wł. Stanisław Kotlarczuk,

160. dom drewniany, k. XIX w. wł. Polikarp Wasiluk,

STARY BUBEL

161. zagroda, wł. Stefan Mataszuk,

▪ dom drewniany, 1891 r.

▪ obora drewniana, 1891 r.

162. dom drewniany, pocz. XX w. wł. Eugeniusz Cienkusz,

163. dom drewniany, 1891 r. wł. Marian Danieluk,

164. dom drewniany, 1891 r. wł. Czesław Łukaszuk,

165. dom drewniany, 1891 r. wł. Marianna Popek,

166. dom drewniany, ok. 1890 r. wł. Lucjan Popławski,

STARY PAWŁÓW

167. kaplica cmentarna p.w. św. Mikołaja drewniana, ok. 1930 r. prawosławna,

WERCHLIŚ

168. dom drewniany, pocz. XX w. wł. Henryk Sokoluk,

WOROBLIN

169. dom drewniany, k. XIX w. wł. Halina Bondaruk,

170. dom drewniany, ok. 1900 r. wł. Władysław Jawtoszuk,

171. dom drewniany, k. XIX w. wł. Jan Mikołajuk,

172. dom drewniany, pocz. XX w. wł. Jadwiga Minkowska,

173. dom drewniany, pocz. XX w. wł. Stanisław Prokopiuk,

174. dom drewniany, 2 poł. XIX w. wł. Marianna Stasiuk,

175. dom drewniany, k. XIX w. wł. Rozalia Szarapa,

176. dom drewniany, k. XIX w. wł. UG Janów Podlaski.

7.3. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane na terenie gminy Janów Podlaski.

AZP 55-87

Gnojno, Bubel Stary st.4

ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (?)

AZP 57-88

Derło st. 1

cmentarzysko: okres nowożytny

Derło st. 2

ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze ?

Derło st. 3

ślady osadnictwa: neolit schyłk. – wczesna epoka brązu
starożytność
wczesne średniowiecze

Derło st. 4

ślady osadnictwa: starożytność
późne średniowiecze (XIV – XV w.)

Derło st. 5

ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.)

Woroblin st. 6	śląd osadnictwa: średniowiecze
Ostrów st. 7	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza osada: wczesne średniowiecze (przed XI w.) ślady osadnictwa: neolit starożytność wczesne średniowiecze okres nowożytny paleolit schyłkowy obozowisko: epoka kamienia – epoka brązu osada: starożytność osada: wczesne średniowiecze osada: X-XI w.
Ostrów st. 8	śląd osadnictwa: mezolit-neolit
Ostrów st. 9	śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Ostrów st. 10	ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze ? okres nowożytny nieokreślona
Ostrów st. 11	obozowisko: paleolit schyłkowy osada: wczesne średniowiecze ?
Ostrów st. 12	ślady osadnictwa: mezolit – neolit wczesne średniowiecze ? nieokreślone starożytność okres nowożytny osada ? : neolit? obozowisko: k. janisławicka mezolit epoka kamienia-epoka brązu
Ostrów st. 13	obozowisko? : epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: neolit schyłkowy ? starożytność wczesne średniowiecze ? okres nowożytny
Ostrów st. 14	śląd osadnictwa: mezolit - neolit
Ostrów st. 15	obozowisko: mezolit – neolit ślady osadnictwa: starożytność wczesne średniowiecze ? okres nowożytny
Ostrów st. 16	ślady osadnictwa: paleolit sch. – mezolit (?) mezolit – neolit neolit – wczesna epoka brązu epoka kamienia – epoka brązu epoka brązu – wczesna epoka żelaza wczesne średniowiecze ?
Werchliś st. 17	cmentarzysko: okres nowożytny (1920 r.)
Werchliś st. 18	cmentarzysko: okres nowożytny śląd osadnictwa: okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Błonie st. 19	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Piaski st. 20	osada: późne średniowiecze (XIV-XV w.)
Piaski st. 21	śląd osadnictwa: okres lateński – okres rzymski obozowisko: epoka kamienia

Ostrów st. 22	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Ostrów st. 23	cmentarzysko: okres nowożytny
	cmentarzysko: nieokreślona
Ostrów st. 24	ślady osadnictwa: epoka kamienia - epoka żelaza neolit ?
Ostrów st. 25	osada: nieokreślona
Pieczyska st. 26	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza wczesna epoka brązu epoka brązu
	ślady osadnictwa: k. trzciniecka – wczesna epoka brązu
	osada: epoka brązu
Pieczyska st. 27	ślady osadnictwa: neolit wczesna epoka brązu starożytność
Derło st. 28	ślady osadnictwa: nieokreślone
Derło st. 29	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Woroblin st. 30	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Piaski st. 31	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Piaski st. 32	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Ostrów st. 33	ślady osadnictwa: starożytność
Ostrów st. 35	obozowisko: epoka kamienia – epoka brązu osada: k. łużycka
Ostrów st. 36	ślady osadnictwa: epoka brązu ślad osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze
Ostrów st. 37	ślady osadnictwa: starożytność
Ostrów st. 38	obozowisko: epoka kamienia ślad osadnictwa: starożytność ślad osadnictwa: okres nowożytny
Ostrów st. 39	ślad osadnictwa: epoka kamienia-epoka brązu starożytność
Ostrów st. 41	ślad osadnictwa: starożytność
Werchliś st. 42	osada: starożytność
Werchliś st. 43	ślad osadnictwa: epoka kamienia wczesne średniowiecze okres nowożytny
Ostrów st. 44	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka brązu osada: nieokreślona
Werchliś Kolonia st. 45	osada: wczesne średniowiecze cmentarzysko: okres nowożytny
Werchliś Kolonia st. 46	osada (XVII-XVIII w.)
Werchliś Kolonia st. 47	osada: wczesne średniowiecze osada: nieokreślona
Ostrów st. 48	osada (XVI-XVIII w.)
AZP 58-87	
Klonownica Mała- Kolonia st. 1	cmentarzysko: okres nowożytny (XIX w. ?)
Klonownica Mała st. 2	osada: okres nowożytny
Klonownica Mała- Kolonia st. 3	ślady osadnictwa: późne średniowiecze – okres nowożytny ślady osadnictwa: okres nowożytny
Klonownica Mała- Kolonia st. 4	ślady osadnictwa: okres nowożytny

Klonownica Wielka st. 5	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza śląd osadnictwa: późne średniowiecze – okres nowożytny
Klonownica Mała- Kolonia st. 11	śląd osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze
Klonownica Mała- Kolonia st. 12	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza śląd osadnictwa: starożytność ? śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (XIII w.) śląd osadnictwa: okres nowożytny śląd osadnictwa: starożytność ?
Wzgórek st. 13	śląd osadnictwa: okres nowożytny
Wzgórek st. 14	ślady osadnictwa: okres nowożytny
Klonownica Mała st. 15	ślady osadnictwa: okres nowożytny
Klonownica Mała st. 16	ślady osadnictwa: okres nowożytny
Romanów st. 17	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza śląd osadnictwa: młodszy okres przedrzymski – okres rzymski (?)

AZP 58-88

Błonie st. 21	osada: okres nowożytny (XVIII w.)
Błonie st. 22	osada: okres nowożytny
Błonie - Kolonia st. 26	śląd osadnictwa: późne średniowiecze (XIV-XV w.)
Błonie Kolonia st. 28	osada: nieokreślona
Błonie st. 42	osada: okres nowożytny śląd osadnictwa: epoka kamienia-epoka brązu śląd osadnictwa: nieokreślona

AZP 57-86

Jakówki st. 29	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: okres nowożytny
Jakówki st. 30	śląd osadnictwa: starożytność śląd osadnictwa: okres nowożytny
Jakówki st. 31	ślady osadnictwa: okres nowożytny
Romanów st. 32	śląd osadnictwa: okres nowożytny
Romanów st. 33	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza śląd osadnictwa: starożytność
Pawłów Nowy st. 34	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza śląd osadnictwa: młodszy okres przedrzymski – wczesne średniowiecze osada? : wczesne średniowiecze (X-XI w.)
Pawłów Nowy st. 35	śląd osadnictwa: okres nowożytny śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza śląd osadnictwa: młodszy okres przedrzymski – okres rzymski(?) śląd osadnictwa: okres nowożytny
Peredyło st. 36	ślady osadnictwa: okres nowożytny
Peredyło st. 37	śląd osadnictwa: starożytność śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.) śląd osadnictwa: późne średniowiecze

AZP 58-86

Wólka Polinowska st. 5
Wólka Polinowska st. 6

Romanów st. 7

Utkowiec st. 8

Siekierki st. 22

ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.)

ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza (?)

ślad osadnictwa: okres nowożytny

ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.)

ślady osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze

ślad osadnictwa: neolit – kultura pucharów lejkowatych (?)

ślad osadnictwa: okres nowożytny

ślad osadnictwa: okres nowożytny

AZP-56-87

Bubel Stary st. 1
Bubel Łukowiska st. 2

ślad osadnictwa: wczesna epoka brązu

ślad osadnictwa: starożytność

ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze

ślad osadnictwa: okres nowożytny

Bubel Łukowiska st. 3

osada: wczesna epoka brązu (k. trzciniecka)

ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza

ślad osadnictwa: wczesna epoka brązu (?)

ślad osadnictwa: epoka brązu - wczesna epoka żelaza (?)
k. łużycka

ślady osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze

ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze

Bubel Granna st. 4

Bubel Łukowiska st. 5

Bubel Łukowiska st. 6

ślad osadnictwa: epoka kamienia

ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza

ślad osadnictwa: starożytność

ślad osadnictwa: okres nowożytny

Bubel Łukowiska st. 7

ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza

ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XIII w.)

ślad osadnictwa: okres nowożytny

Bubel Łukowiska st. 8

ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza

ślady osadnictwa: starożytność - wczesne średniowiecze

osada: wczesna epoka żelaza (?)

osada: okres rzymski (?)

osada: wczesne średniowiecze (VIII-XI w.)

Bubel Łukowiska st. 9

Bubel Łukowiska st. 10

osada: wczesne średniowiecze (X-XII w.)

osada: okres rzymski (?)

osada: wczesne średniowiecze (VIII-X w.)

Bubel Łukowiska st. 11

ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka brązu

ślad osadnictwa: epoka brązu – wczesna epoka żelaza

ślady osadnictwa: starożytność

ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (VI-VII w.)

osada: wczesne średniowiecze (VIII-IX w.)

osada: wczesne średniowiecze (X-XII w.)

ślady osadnictwa: okres nowożytny

ślady osadnictwa: nieokreślona

Bubel Łukowiska st. 12	ślad osadnictwa: epoka brązu – okres rzymski ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Bubel Łukowiska st. 13	ślad osadnictwa: okres nowożytny ślady osadnictwa: okres rzymski (k. przeworska) ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.) ślady osadnictwa: późne średniowiecze - okres nowożytny
Bubel Stary st. 14	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka brązu ślad osadnictwa: epoka brązu – wczesna epoka żelaza (?) k. łużycka ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (?) ślad osadnictwa: starożytność ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.) ślady osadnictwa: okres nowożytny
Bubel Stary st. 15	ślad osadnictwa: neolit
Bubel Stary st. 16	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: neolit ślady osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze (?) ślad osadnictwa: okres nowożytny
Bubel Stary st. 17	cmentarzysko: późne średniowiecze – okres nowożytny ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze ślady osadnictwa: nieokreślona
Buczyce Stare st. 18	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: starożytność ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI w.) ślad osadnictwa: okres nowożytny
Buczyce Stare st. 19	cmentarzysko (?) : starożytność – wczesne średniowiecze(?)
Buczyce Stare st. 20	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: neolit (k. ceramiki dołkowo-grzebykowej) ślad osadnictwa: okres nowożytny
Buczyce Stare st. 21	ślady osadnictwa: starożytność
Buczyce Stare st. 22	ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.) ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze
Buczyce Stare st. 23	ślad osadnictwa: epoka kamienia - epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność
Buczyce Stare st. 24	pracownia krzem. neolit (k. amfor kulistych)
Buczyce Stare st. 25	ślad osadnictwa: epoka kamienia - epoka żelaza osada: starożytność ślady osadnictwa: neolit
Buczyce Stare st. 26	ślad osadnictwa: okres rzymski (?) ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze
Buczyce Stare st. 27	ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze
Buczyce Stare st. 28	ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (?) ślady osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze ślad osadnictwa: starożytność
Buczyce Stare st. 29	ślad osadnictwa: epoka brązu ślad osadnictwa: epoka brązu – wczesna epoka żelaza
Buczyce Stare st. 30	ślad osadnictwa: paleolit schyłkowy ślady osadnictwa: epoka kamienia – wczesna epoka brązu(?) ślad osadnictwa: wczesna epoka brązu lub starsze fazy wcz. średniowiecza

Buczyce Stare st. 31	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze
Buczyce Stare st. 32	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: neolit
Buczyce Stare st. 33	ślad osadnictwa: okres rzymski (k. przeworska) ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność
Bubel Łukowiska st. 34	ślad osadnictwa: starożytność (?) ślad osadnictwa: średniowiecze – okres nowożytny
Bubel Stary st. 35	ślad osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (?)
Bubel Stary st. 36	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze osada: średniowiecze (XIV-XV w.)
Bubel Stary st. 37	ślady osadnictwa: okres nowożytny ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: okres rzymski (?) ślad osadnictwa: starożytność ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze ślad osadnictwa: okres nowożytny
Bubel Stary st. 38	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność osada: średniowiecze (XIV-XV w.) ślad osadnictwa: okres nowożytny
Bubel Stary st. 39	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.) ślad osadnictwa: średniowiecze (XIV-XV w.) ślad osadnictwa: okres nowożytny
Bubel Stary st. 40	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza osada: wczesne średniowiecze ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XIII w.) osada: okres nowożytny
Bubel Stary st. 41	ślad osadnictwa: starożytność- wczesne średniowiecze ślad osadnictwa: okres nowożytny
Bubel Stary st. 42	ślad osadnictwa: paleolit schyłkowy ślad osadnictwa: epoka brązu ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza osada: średniowiecze (XIII-XIV w.) ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
Bubel Stary st. 43	osada: okres lateński – wczesne średniowiecze osada: wczesna epoka żelaza (?) ślad osadnictwa: młodszy okres przedrzymski (k. przeworska) osada: starszy okres rzymski (k. przeworska) ślad osadnictwa: starożytność osada: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.) osada: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.) ślady osadnictwa: okres nowożytny obozowisko: wczesna epoka brązu – epoka brązu

Bubel Stry st. 44	ślad osadnictwa: wczesna epoka brązu (k. trzciniecka) osada: epoka brązu- wczesna epoka żelaza (wschodnia?) osada: epoka brązu- wczesna epoka żelaza osada: wczesne średniowiecze (XI-XII w.) osada: osada: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.) ślady osadnictwa: średniowiecze - okres nowożytny ślady osadnictwa: nieokreślone obozowisko: epoka brązu (k. łużycka)
Bubel Stry st. 45	ślady osadnictwa: epoka kamienia - epoka brązu ślad osadnictwa: neolit
Bubel Stry st. 46	ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze ślad osadnictwa: neolit (k. niemeńska) ślad osadnictwa: wczesna epoka brązu (?) osada: starożytność - wczesne średniowiecze osada: wczesne średniowiecze (VIII-IX w.) osada: wczesne średniowiecze (XI-XII/XIII w.) osada: późne średniowiecze – okres nowożytny ślady osadnictwa: nieokreślona obozowisko: neolit - wczesna epoka brązu
Bubel Stry st. 47	ślady osadnictwa: neolit ślady osadnictwa: neolit (k. ceramiki białomalowanej t. Werbkowice) obozowisko: epoka brązu ślad osadnictwa: wczesna epoka brązu (k. trzciniecka) ślad osadnictwa: epoka brązu - wczesna epoka żelaza (?) ślady osadnictwa: starożytność ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze
Bubel Stry st. 48	ślady osadnictwa: epoka kamienia ślad osadnictwa: epoka brązu - wczesna epoka żelaza ślad osadnictwa: młodszy okres przedrzymski (k. jastorfska?) ślady osadnictwa: starożytność ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.) ślad osadnictwa: późne średniowiecze – okres nowożytny
Bubel Stry st. 49	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność ślady osadnictwa: okres lateński - okres rzymski
Bubel Stry st. 50	ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze ślady osadnictwa: późne średniowiecze
Bubel Stry st. 51	osada: okres rzymski (?)
Bubel Stry st. 52	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność - wczesne średniowiecze ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII w.) ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
Bubel Stry st. 53	ślady osadnictwa: epoka brązu-wczesne średniowiecze
Bubel Stry st. 54	ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII w.)
Bubel Stry st. 55	ślad osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślad osadnictwa: starożytność ślad osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.) ślad osadnictwa: okres nowożytny ślad osadnictwa: nieokreślona

Bubel Stary st. 56	śląd osadnictwa: epoka brązu-wczesne średniowiecze
Bubel Stary st. 57	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
	śląd osadnictwa: okres rzymski (?)
	śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII w.)
	osada: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
	ślady osadnictwa: średniowiecze (XIV-XV w.)
	śląd osadnictwa: okres nowożytny
Bubel Stary st. 58	śląd osadnictwa: starożytność
	osada: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
	ślady osadnictwa: okres nowożytny
	ślady osadnictwa: nieokreślona
Bubel Stary st. 59	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
	śląd osadnictwa: starożytność – wczesne średniowiecze
	śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI w.)
	śląd osadnictwa: okres nowożytny
	śląd osadnictwa: nieokreślona
Bubel Stary st. 60	śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XIII w.)
	śląd osadnictwa: nieokreślona
Bubel Stary st. 61	ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Bubel Stary st. 62	śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
	ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Bubel Stary st. 63	śląd osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
	śląd osadnictwa: starożytność
	ślady osadnictwa: starożytność- wczesne średniowiecze
	ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
Bubel Stary st. 64	śląd osadnictwa: epoka brązu-wczesne średniowiecze
Buczyce Stare st. 66	kurhan: nieokreślona
Bubel Stary st. 68	„wędzarnia”: nieokreślona
Bubel Stary st. 69	znalezisko luźne: nieokreślona
Bubel Stary st. 70	znalezisko luźne: okres nowożytny (XVIII-XIX w.)
Bubel Stary st. 71	grób (?): średniowiecze-okres nowożytny
Bubel Stary st. 72	znalezisko luźne: okres rzymski
Bubel Stary st. 73	znalezisko luźne: starożytność-wczesne średniowiecze
AZP 57-87	
Janów Podlaski st. 1	skarb monet: okres nowożytny (XVII w.)
Janów Podlaski st. 2	nieokreślone: wczesne średniowiecze (?)
Buczyce Stare st. 3	kurhan ? : okres nowożytny (?)
Janów Podlaski st. 4	zamek obronny: okres nowożytny (XVI-XVII w.)
Janów Podlaski st. 5	ślady osadnictwa: mezolit-neolit
	ślady osadnictwa: k. łużycka ? (epoka brązu-wczesna epoka żelaza)
Janów Podlaski st. 6	śląd osadnictwa: starożytność
Janów Podlaski st. 7	śląd osadnictwa: neolit
	śląd osadnictwa: starożytność
Janów Podlaski st. 8	śląd osadnictwa: starożytność
Werchliś st. 9	śląd osadnictwa: wczesne średniowiecze (przed XII w.)
	osada: wczesne średniowiecze
Janów Podlaski st. 10	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
	śląd osadnictwa: k. łużycka ? (epoka brązu)

Wygoda st. 11	ślady osadnictwa: mezolit-neolit ślady osadnictwa: neolit ślady osadnictwa: k. łużycka ? (epoka brązu ?) ślady osadnictwa: starożytność obozowisko: mezolit-neolit
Janów Podlaski st. 12	ślady osadnictwa: mezolit-neolit obozowisko: mezolit-neolit obozowisko: epoka kamienia
Janów Podlaski st. 13	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Janów Podlaski st. 14	ślady osadnictwa: okres nowożytny ślady osadnictwa: mezolit-neolit ślady osadnictwa: starożytność ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze
Janów Podlaski st. 15	ślady osadnictwa: nieokreślona
Janów Podlaski st. 16	osada: k. łużycka ? (epoka brązu – wczesna epoka żelaza (??))
Janów Podlaski st. 17	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza osada?: k. łużycka ? (epoka brązu - wczesna epoka żelaza (??))
Janów Podlaski st. 18	ślady osadnictwa: epoka brązu ? ślady osadnictwa: okres rzymski ? ślady osadnictwa: starożytność ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze
Janów Podlaski st. 19	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: starożytność
Janów Podlaski st. 20	ślady osadnictwa: późne średniowiecze (XIV-XV w.)
Pawłów Nowy st. 21	ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze ?
Pawłów Nowy st. 22	ślady osadnictwa: starożytność
Pawłów Stary st. 23	ślady osadnictwa: neolit
Pawłów Stary st. 24	osada: późne średniowiecze (XIV-XV w.)
Pawłów Stary st. 25	cmentarzysko: okres nowożytny
Pawłów Stary st. 26	cmentarzysko: okres nowożytny
Pawłów Stary st. 27	osada: późne średniowiecze (XIV-XV w.) osada: okres nowożytny (XVIII w.)
Pawłów Stary st. 28	osada: późne średniowiecze (XIV-XV w.)
Pawłów Stary st. 29	osada: późne średniowiecze (XIV-XV w.)
Buczyce Stare st. 30	ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze
Buczyce Stare st. 31	osada: okres nowożytny (XVIII w.)
Buczyce Stare st. 32	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: wczesna epoka żelaza
Buczyce Stare st. 33	ślady osadnictwa: starożytność
Buczyce Stare st. 34	osada ? : okres rzymski ?
Buczyce Stare st. 35	osada: wczesne średniowiecze (IX-XI w.) osada: wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
Buczyce Stare st. 36	osada: wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Buczyce Stare st. 37	ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza ślady osadnictwa: późne średniowiecze (XIV-XV w.) osada: wczesne średniowiecze (X-XI w.)
Wygoda st. 38	osada: nieokreślone ślady osadnictwa: epoka kamienia – epoka żelaza
Janów Podlaski st. 39	cmentarzysko: okres nowożytny ?
Janów Podlaski st. 40	cmentarzysko: okres nowożytny ?

Janów Podlaski st. 41	ślady osadnictwa: nieokreślone
Wygoda st. 42	ślady osadnictwa: nieokreślone
	wg. mieszkańców: „zapadłe miasto”
Janów Podlaski st. 43	ślady osadnictwa ? : epoka kamienia – epoka żelaza (?)
Janów Podlaski st. 44	osada ? : okres nowożytny
Janów Podlaski st. 56	osada: wczesne średniowiecze (XIII w.)
	osada (XIII-XVIII w.)
	osada (XIV-XV w.)
	osada (XVII-XVIII w.)
Janów Podlaski st. 58	osada: wczesne średniowiecze
Janów Podlaski st. 60	obiekt 1 (XVII-XVIII w.)
	obiekt 3 (XVII-XVIII w.)
Janów Podlaski st. 61	osada historyczna (XVII-XVIII w.)
	ślady osadnictwa: epoka kamienia
Janów Podlaski st. 62	ślady osadnictwa: wczesne średniowiecze
	ślady osadnictwa: starożytność
	osada (XVIII-XIX w.)
	ślady osadnictwa: epoka kamienia epoka brązu
Janów Podlaski st. 63	ślady osadnictwa: starożytność
	osada: wczesne średniowiecze
Janów Podlaski st. 64	
AZP 57-87	
Rokitno st. 1	Cmentarz: okres nowożytny
Kniejówka st.2	Kurhan: późna epoka brązu /kultura łużycka?/
Rokitno st. 3	Cmentarz : okres nowożytny / 1915/
Kamienicze st.4	Ślady osadnictwa : okres nowożytny
Zacisze st. 5	Ślady osadnictwa : epoka kamienia – epoka żelaza
	Ślady osadnictwa : okres nowożytny
Zacisze st.6	Ślady osadnictwa : wczesne średniowiecze
	Ślady osadnictwa : okres nowożytny
Zacisze st.7	Ślady osadnictwa : wczesne średniowiecze / XII w /
	Ślady osadnictwa : późne średniowiecze – okres nowożytny
Zacisze st.8	Ślady osadnictwa : okres nowożytny

7.4. Cmentarze.

Wg „Wykazu zabytkowych cmentarzy w Polsce” opracowanego przez Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Narodowej Instytucji Kultury - w obszarze gminy Janów Podlaski, w następujących miejscowościach znajdują się cmentarze:

1. Bubel Łukowiska – położony przy drodze wiejskiej,

- administrator: Kościół Katolicki,
- rodzaj cmentarza: obecnie prawosławny,
- data założenia: XIX w.
- zabytkowa powierzchnia w ha: 0,5,
- przedmiot wpisu: całość,

2. Bubel Stary – położony przy kościele:

- administrator: Kościół Katolicki,
- rodzaj cmentarza: przykościelny katolicki (nieczynny),
- data założenia: XVIII w.,
- nr rejestru zabytków: A-2/13/66,
- zabytkowa powierzchnia w ha: 0,42,
- przedmiot wpisu: całość,
- pomniki przyrody: starodrzew,
- zabytki architektury: kościół, dzwonnica (A-2/13/66).

3. Janów Podlaski – położony przy drodze do Cieleśnicy:

- administrator: Kościół Katolicki,
- rodzaj cmentarza: katolicki,
- data założenia: XIX w.,
- nr rejestru zabytków: A-237/94,
- zabytkowa powierzchnia w ha: 3,06,
- przedmiot wpisu: całość,
- pomniki przyrody: starodrzew,
- zabytki architektury: kaplica, brama, mur.

4. Janów Podlaski – położony przy ul. Staroklasztornej:

- administrator: Kościół Katolicki,
- rodzaj cmentarza: przykościelny katolicki (nieczynny),
- data założenia: XVIII w.,
- nr rejestru zabytków: A-31/78/66,
- zabytkowa powierzchnia w ha: 0,2,
- przedmiot wpisu: całość,
- pomniki przyrody: pomniki przyrody i starodrzew,
- zabytki architektury: kościół, dzwonnica, mur (A-31/78/66).

5. Klonownica Plac – położony wśród pól:

- administrator: Urząd Gminy,
- rodzaj cmentarza: wojenny (nieczynny),
- data założenia: 1919 r.,
- zabytkowa powierzchnia w ha: 0,1,
- przedmiot wpisu: całość,
- zabytki architektury: mur – ogrodzenie.